

3. OTURUM

OTURUM BAŐKANI : AN BOZKURT
ÜYELER : İbrahim AYOINOĞLU
Ahmet BARAN

Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sorunu (BİLDİRGE) Yaşar ÇAĞLAYAN
Eğitim Emekçilerinin Özlük ve Meslek Sorunları (BİLDİRGE) Zeki GÜR SOY
Teftiş ve Değerlendirme (BİLDİRGE) Niyazi ALTUNYÄ

GENEL GÖZLEMLER

Hiç bir ülke yetişkin insan gücü kaynaklarına değin önlem almaktan vazgeçemez. Burjuvazinin daha verimli emek elde edebilmek için eğitimi yaygınlaştırmasından bu yana eğitim bir yandan düşünürlerin başta gelen konusu olurken, bir yandan da yönetici sınıf ya da zümreler, topluma yön verdikleri savında olan önderlerce başlıca uğraş alanı olmuştur. «Kitleleri nasıl bir eğitimden geçirelim ki ekonominin gereksindiği nitelikli işgücü sağlanırken toplumsal yapı değiştirilmeden sürdürülebilir» görüşüyle konuya eğilen egemen sınıfların, ve onların hizmetinde bulunanların davranışları doğaldır. Buna karşılık halkın eğitiminde görev alan öğretmenlerin konumları itibarıyla emekçi sınıflara karşı sorumluluk bilincine ulaşmaları olanağı doğunca, öğretmenle iktidar gücünü elinde tutanlar arasında bir çelişkinin belirmesi de aynı derecede doğaldır. Öğretmenin emekçi sınıflardan yana tavır alabilmesi ise onun edindiği ideoloji ile yakından ilişkilidir. Öğretmenin çıktığı sınıf ya da tabakalar 4e işlevi, karşılaştığı emekçi sınıflardan yana tavır, alabilmesini etkileyen öğelerdendir.

Öğretmen ile örgün eğitim kurumlarını yönlendirenler arasındaki ilişkiler, özellikle bizim gibi ülkelerde daha belirginleşiyor. Yasalara göre öğretmenler bir yandan bürokrasinin içinde yer alırken bir yandan da çağının bilimsel doğrularını içinden çıktığı halk sınıflarına aktarma görevini duyuyor, eğer «bilimsel dünya görüşü»ne ulaşmışsa. Kuşkusuz «bilimsel dünya görüşü» bilincine öğretmen, yetiştiği kurumların programlarıyla ulaşmış değildir. Öte yandan meslek yaşamı boyunca da bu biçimde bilinçlenemeyen öğretmenlerin varlığı yadsınamaz. Egemen güçler öğretmen yetiştiren kurumları kontrol altında tuttuklarına göre böyle bir sonuçla karşılaşılması beklenebilir. Demokratik kitle örgütlerinin çabalarıyla öğretmenlerin halkın çıkarı açısından bilinçlenmeleri yaygınlaştırılıp toplumsal çelişkilerin sömürülen sınıflara aktarılabilmesi sağlanabilir. Ülkemizde yıllardır bunun pratiği yaşanmaktadır.

Öğretmenin sınıfsal bilinciyle beliren eylemini önleyebilmek için egemen sınıflar kendi isteklerine ve gereksinmelerine uygun davranışta bulunan öğretmen tipi yetiştirme çabalarındadır. Çünkü eğitimin ana öğelerinden birinin öğretmen olduğuna ve "örgün eğitim kurumlarını öğretmensiz yürütemeyeceklerine göre kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda öğretmen yetiştirme çabalarının yoğun olması doğaldır.

Türkiye'de bugün öğretmen yetiştiren kurumların nicel durumuyla ilgili bilgiler sunulacaktır aşağıda. Ancak bu bilgilere bakarak ülkemizde öğretmen yetiştirme teinin bir plan içinde yürütüldüğü sanılmamalı. Aşağıda, yeniden öğretmen yetiştirmede nicel açıklıklar konu edilirilirken değinileceği gibi, MEB'na bağlı kurumların okutabilecekleri sayıda öğrenci alınmasıyla öğretmen yetiştirilip gitmektedir.

MEB'na BAĞLI ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLARIN 1976-1977 ÖĞRETİM YILINDAKİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYILARI

Kurumun adı	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı
İlköğretmen lisesi	89	44 013	2 720
Eğitim Enstitüsü (2 yıllık)	41	22 087	409
Eğitim Enstitüsü (3 yıllık)	17	34 479	1 336
Yüksek Öğretmen Okulu	3	1 627	12
Erkek Teknik Y.Ö.O.	2	3 200	170
Kız Teknik Y.Ö.O.	1	1 712	251
Ticaret ve Turizm Y.Ö.O.	1	1 870	90
Endsüriyel Sanatlar Y.Ö.O.	1	430	35
Yüksek İslâm Enstitüsü	7	3 227	112

(MEB. nin resmi çizelgelerinden alınmıştır.)

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME İŞİNİN TARİHSEL KONUMU

Türkiye'de öğretmen yetiştirme işi sanıldığı gibi asker-sivil kadroların yön verdiği bir iş olmamıştır. Zaman zaman asker-sivil kadroların etkin oldukları dönemlerin olmasına karşın eğitim tarihçemize baktığımızda burjuvazinin ideolojisine dönük bir öğretmen yetiştirme uğraşısıyla karşılaşmaktayız. Bu bakımdan geçmişteki birtakım girişimleri abartmadan, sınıfsal yerine oturarak değerlendirme gereği kendiliğinden belirir. Bu bildirinin sınırları içinde eğitim» gelişimini gözden geçirdiğimizde iktidar gücünü elinde tutanlara göre yönelen bir öğretmen yetiştirme işiyle karşılaşırız.

Osmanlı döneminde eğitimin ikili karakteri olmasına karşın teokratik yanı ağır basmaktadır. Osmanlı dönemindeki teokratik öğretim kurumlarını üç grupta taplayabiliriz:

1. Sibyon mektepleri,

2. Medreseler,
3. Serbest eğitim kurumları (tınköh, tekke, rîbat ve zaviyeler).

Teokratik öğretim kurumlarında öğretmenlik ustcpçırak ilişkileri içinde kazanılan bir «meslek» oluyordu. Sözelimi sbyan mekteplerinin öğretmenleri (muallim, nâce, fakiri, dırar gibi adlar alırlardı) genellikle taşra medreselerinden yetişmiş köy çocuklarıydı. Medrese öğretmenliği ise medresede uzun süre okunularak elde edilmekteydi. Çağdaş anlamda olmasa bile öğretmenlik mesleğinin teokratik öğretim kurumlarında da varlıkları yansınamaz.

Osmanlı Devleti'nin önce askeri anlamda batı tipi okullar kurmaya başlamasıyla birlikte bu kurumların öğretmen gereksinimini karşılamakta önlemler almak istemesi doğaldır. Önceleri Fransa'dan getirtilen öğretmenlerin görev yapmaları, batı tipi öğretim kurumlarının sivil alanda da kurulmasıyla yetersiz olmaya başladı. Bu bakımdan eğitim tarihçilerimiz 1845'te Darülmualim adıyla kurulmuş olan, rüştiyelere öğretmen yetiştiren kurumun kuruluş tarihini öğretmen meslek adamı olarak yetiştirmenin başlangıcı olarak almaktadırlar. Oysa bu kurumun kurulmasına*, ilerde yenilerinin de eklenmesine karşın medreselerin öğretmen yetiştiren kurum olarak Cumhuriyet'in ilk dönemlerine dek dana etkin olduklarını unutmamak gerekir.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde ilköğretim mecburi ve zorunlu hale getirilmesine, Tevhid-i Tedrisat Yasası ile laik eğitim öne geçirilmesine karşın «halkın temel eğitimi» bu güne dek gerçekleştirilemediğinden öğretmen yetiştirme denilince hep ilkokul öğretmeni yetiştirme akla gelmektedir.

Öğretmen yetiştirme işi sayısal ya da niteliksel olarak ele alındı mı 12 Mart Dönemine dek ilköğretim öğretmenliği akla gelmektedir. Diğer alanlarda öğretmen yetiştirmekte de bu deneyimden yararlanılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nin başında 25 öğretmen okulu ve 9062 öğretmen vardı. Bu öğretmenlerin öğretmen okulu çıkışlıları ancak üçte bir oranındaydı. 4082 ilkokulda görev yapan bu öğretmenlerin yetiştikleri okullar, Mustafa Necati'nin vurguladığı gibi, her bakımdan yetersiz ve laçka durumdaydılar. Mustafa Necati'nin girişimleriyle eğitim düzeninde gerçekleştirilen yenilikler onun ölümüyle birlikte aynı hızda sürdürülmeyecektir. Kişisel iyi niyet ve çabaların yetersizliğini vurgulayan *bu* örnek yine de kalıcı bazı sonuçlar doğurmuştur. Sözelimi J. Dewey ve Alman Kühne'nin raporları da dikkate alınarak Gazi Eğitim Enstitüsü, Kayseri ve

Denizli'de iki tane köy öğretmen okulunun açılışı öğretmen yetiştirmede önemli, bir aşama sayılmalıdır. Gerçi bu köy öğretmen okulları Mustafa Necati'nin ölümünden sonra kapatılmışlardır. Ama öğretmenler arasında onun ismi yıllarca saygıyla anılıp gidecektir.

..-, 1931 Yılında parti programında «Halkçılık» belirtilmiş ve 1937'de de Anayasa kapsamına alınmıştı. Eğitimci yetiştirme ve köy enstitüleri girişimlerini değerlendirmeden önce Zafer Toprak'ın Bilim ve Toplum dergisinin ilk sayısında (Bahar, 1977) çıkan «II. Meşrutiyetde Solidarist Düşünce : Halkçılık» adlı makalesinden halkçılık kavramıyla ilgili tanım ve açıklamayı aynen aktarmak yararlı olacaktır.

«Solidarizm, teşebbüs serbestiyeti ve mülkiyetin dokunulmazlığına gölge düşürmeden liberalizm ve sosyalizm arası bir ortayol aramayı amaçlayan,, ekonomide devlet müdahaleciliğini öneren, sosyal mevzuatı gündemine alan, çelişkiden arınmış uzlaşma esasına dayalı organik dayanışmayı (tesanüdü) benimseyen lâik -eğitimi savunan pasifist, uzlaşmacı bir ideoloji olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle süregelen toplumsal yapıyı veri olarak alıp, kapitalist toplumun sosyal adaletsizliklerine parlamenter yoldan çözüm arayan, evrimci bir düşünce, 'bir anlamda Bentham faydacılığının Fransa'daki halkçı görünümüdür.» Bu, açıklamaya eklenecek pek bir şey yok. Yalnız Meşrutiyetçilerde olduğu gibi modern devleti ve toplumu yaratabilmek için «burjuva sınıfı» yaratılmaya çalışıldığını anımsatmakla yetinelim.

...--1936'dan sonra başlanılan eğitimci yetiştirme ve daha sonra da köy enstitülerinin kurulmasıyla yukarıda aktardığımız düşüncenin yakın ilişkisi vardır. Ancak son yıllarda köy enstitüleri üzerine eğilen araştırmacılarımızın vurguladıkları gibi bu girişimi ne küçümsemeli ne de abartmalıyız. Bu deneyimlerden bugün için gerçekçi bir değerlendirmeye kalıcı sonuçlar çıkararak yararlanma yolları aranmalıdır. Çünkü tarihin boşa yaşanmamış bir süreçtir.

Tarım ve eğitim bakanlarının işbirliğiyle 1936 yazında köylerden alınan adayları+Eskişehir Mahmutiye Devlet Üretim Çiftliği'nde deneme olarak başlattıkları kurslar olumlu sonuç verince 11.6.1937 tarihli Köy Eğitimci Kanunu ve Yönetmeliğiyle ilk eğitimci yetiştirilmesi işi gerçekleşmiştir. Daha sonra köy enstitülerine bağlanan bu iş yalnızca bir eğitimci yetiştirme işinden çok köye çok yönlü örnek yetiştirilmesi amacını taşımaktadır. Bu durum yasa da belirtilmiştir. İlk kursun konusu olan derslere de baktığımızda okuma-yazma, aritmetik, yurttaşlık bilgisi,

tarikh, coğrafya, köy işleri gibi öğretimin yanında ekip-bıçırne, hayvan, yetiştirme gibi becerilerin de yer aldıklarını görmekteyiz. Uygulamalı ölarak verilen bu derslerin köyün değıştirilmesinde eğitimcilerinden birşeyler beklenildiğini göstermektedir. Son yıllara dek görev yapan eğitimcilerin öğretmenlik mesleğine katkıları olduğunda tüm eğitimcilerin düşünce birliği vardır.

Eğitmen deneyimi aslında köy enstitülerinin yerleştirilmesinde olumlu bir katkı getirmiştir. Üzerinde çok durulduğundan kurumların etkilerine oranla burada daha az durmamız enstitüleri küçümsemek anlamına alınmamalıdır.

Asker-sivil kadrolar «Cumhuriyet»i dayandıracak «ulusal» burjuvduziyi yaratmak amacıyla geleneksel köy toplumunu kapitalist pazar bütünlüğü içinde eritmek için yukarıda değinilen köy öğretmeni ve eğitimci deneyimlerinden sonra daha kapsamlı bir girişimde bulundular: Bu 'deneyimlerin olumlu 'bir sonucu olarak gündeme köy enstitüleri gelmiş oldu. Köy enstitülerini, tarım kesiminde kapitalistleştirmeyi gerçekleştirmek amacıyla kuranlar ile bu kurumlarda görev alan ve yörieterVlerin beklentileri farklıdır. Bu ikinciler, Türkiye'nin toplumsal değışimini 'bu kurumlardan (ve. bu kurumlarda yapılan eğitimden) hareketle sağlamak gibi' saf bir ülkü içindedirler. Onlar, toplumsal yapıdan kopuk iktidar gücünü ellerinde tutanların ideolojisini ve kendilerine çizilen çerçeveyi dikkate almadan hareket etmektedirler. Bu kurumlara kapalı köy toplumundan gelen çocukların değışik bir kültür ve ideoloji ile beslenmeleri sonucu ortaya çıkan tepkileri ve bu çocukların giderek düzene karşıt, bir düşünce sistemine kavuşmaları adı geçen görevlilerin yukarıdaki görüşe yarii o sdf ülkü anlayışına ulaşmalarına kaynaklık etmiştir. Gerçekten ve özellikle Yüksek Köy Enstitüsünde «bilimsel dünya görüşü»nü de özümseme düzeyine ulaşan köy çocuklarının tepkileri, tarımı kapitaiistleştirme sürecine sokmak isteyen egemen sınıfları önlem almaya yöneltti. Aslında kurumlar örtüya çıktığında kapitalizm öncesi sınıf ve tabakalar ile ;kendilerie «milliyetçi» diyenlerin kurumlara karşı daha bđşından kesin tavır aldıkları ve mücadele ettikleri bir gerçektir. 1945'lerden sonra köy enstitülerine karşı egemen sınıfların birlikte hareket etmeleri, hakim sınıf ittifakının yapısının aldığı yeni biçimde aranmalıdır.

Köy enstitülerinin egemen sınıfların isteğroe.kafŞit 'bir düşünce sürecinden geçmesi ile buralardan çıkan birçok yurtseverkiiŞieğitirri' tarihimize olumlu katkıları getirmiştir. Konuyu böylece. saptpcJıktaa sonra tartışmasını bir yana bırakarak öğretmen yetiştirme açısından bu kurumları değerlendirirsek şu sonuçları çıkarabiliriz.

a. Köy enstitüleri kırsal kesim için nitelikli öğretmen yetiştirme açısından örnek bir girişimdir.

b. Türkiye'nin koşullarından kaynaklandığı için ülke gerçekleriyle uyumludur.

c. Gerçek anlamda iş içinde eğitimi gerçekleştirdiğinden yetiştirdiği öğretmenin etkinliği yurt düzeyinde uzun süre kendisini duyurmuştur.

d. Pedagojik açıdan yönetim ve eğitimde öğrencinin katıldığı gerçek demokratik eğitim özelliği gösteren kurumdur.

1946'lardan sonra fiilen, 1954 yılında çıkarılan 6234 sayılı köy enstitülerini ilk öğretmen okullarıyla birleştiren kanun ile birlikte yasal olarak da kurumlar ortadan kaldırıldı. Bu yeni dönemi anlayabilmek için Amerikalı uzmanların girişimlerini değerlendirmek gerekir. 1946'dan sonra başlayan ABD etkisi 1950 iktidar değişiminden sonra yeni boyutlara ulaştı. Eğitimimizin iler aşaması bu durumdan etkilenirken, özellikle öğretmen yetiştirme işi en büyük yaraları olmaya başladı. Bu AİBO'li uzmanlar öğretmen yetiştirme programlarını ya doğrudan doğruya gelip düzenlemişler ya da özel olarak AİBD'de eğitilen uzmanların yön verdikleri bir uğraş alanı oldu öğretmen yetiştirme işi, ABD emperyalizminin etkileri «demokratik», «hür dünya» vb. adlara dayalı olarak eğitimimizi yönlendirirken bağımlı öğretmen yetiştirme işini de sürdürme yollarını açtıklarım görüyoruz.

Köy enstitüleri fiilen konularından saptırılmalarını) karşın adları sürdürdüğü sıra gelen iki AİBD'li eğitimcinin öğretmen yetiştirme ile ilişkili görüşlerini Yeni Toplum'un 16-17. sayısında incelemiş olan Niyazi Altunya'nın yazısından aynen aktarmakla yetineceğiz. Görülecektir ki bu güne etki eden görüşler daha işin başında AİBO'li uzmanlarca planlanmış bulunmaktadır. 1951 Yılında Türkiye'ye çağrılan AİBD'li eğitim profesörü K.V. Wofford seçilmiş, köylerimizde göstermelik bir dolaşmadan sonra Türkiye köy ilkokulları hakkında rapor vermiş, bu raporda şu salıklamalarda bulunmuştur :

1. Üç tane ddha kız köy enstitüsü açınız.
2. Köy enstitüsü yatakhanelerini Amerikan kolejlerine benzetiniz.
3. Erkek köy enstitülerinde ev idaresi öğretmenleri komutasında hizmetçi kadınlar çalıştırınız.
4. Üniforma tipi giysileri süratle kaydırınız.
5. Aday olma yöntemlerini değiştiriniz.

6. Köy enstitüsü ve öğretmen okulları programları tamamen değiştirilmelidir.

7. Bütün öğretmen okullarında uygulama okulları olmalı, bu uygulama okullarında sınıf değil guruplar bulunmalıdır.

8. Köy enstitüsü ve öğretmen okulu öğretmenlerine meslek dersleri verilmelidir.

9. Müfettiş yetiştirme işi süratle yeniden gözden geçirilmelidir.

10. Gazi Eğitim Enstitüsü ve öğretmen okullarında uygulama öğretmeni yetiştirme programı olmalıdır...

Bu büyük programların ele alınmasının en tesirli yolu belki de dikkatle seçilen şahıslardan müteşekkil bir gurubu mezun sayıp, yukarıdaki çalışmalarla görevlendirmektir. Böyle bir gurubu kitaplık ve danışma hususundaki kolaylıklardan dolayı ABD'de bir üniversiteye göndermek faydalı olur. (abç). Bu gurup orada işlerin baskısından uzak olarak Türkiye'de köy okullarını islah edecek ve yardım sağlayacak olan program ve planlar üzerinde çalışacaktır.»

Amerikalı eğitimcinin son paragrafına dikkat edilirse raporun niteliği hemen anlaşılır. İleri sürdüğü görüşler dikkate alınmış ve zaman geçirilmeden uygulamaya konulmuştur. Mezun bir gurup hemen Wofford'un arkasından (25 kişi) Filorida'ya gidip uzmanlaşarak (?) döndükten sonra öğretmen yetiştiren kurumlarda görevlendirilmişlerdir. Bunların öğretmen yetiştirme programlarında etkili rol oynadıklarını izlemekteyiz.

ABD'li ikinci bir uzman da iki yıl sonra, 1953'te, yurdumuza gelerek «Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme» üzerine rapor vermiş ve şunları önermiştir :

1. Öğretmenlik önemlidir. Bu herkese, her amaçla anlatılmalıdır.

2. Öğretmenin tahsili lise üstü olmalıdır.

3, Öğretmenler hizmet içinde eğitime ilgi duymalıdır.

4. Aday seçmede özet yöntemler kullanılmalı, adaylık döneminde beğenilmeyenler mezun edilmemelidirler, (abç).

5. Program, temel kültür dersleri, genel meslek dersleri, özel mesleki derslerinden oluşmalı, seçmeli dersler olmalıdır.

6. Programdaki meslek dersleri iyi sıralanmalı, programı takviye edici yayınlar yapılmalı.

7. Öğretimin son -iki yılında okulların çalışmaları izlenmeli ve uygulama (laboratuvar) okulu bulunmalı.
8. Son 6-10 hafta uygulama ile geçmeli.
9. Mezunların okulları, öğretmen olunca ziyaret edilmeli, hem mezunlar yetiştirilmeli, hem de, eski öğretmenlerden öğretmen yetiştirme konusunda yararlanılmalı.
10. Öğretim yöntemleri konusunda araştırma yapılmalı. (Maske, Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Üzerine Rapor, nakleden : Niyazi Altunya, adı geçen dergi.)»

Bu son raporun öğretmen yetiştiren kurumları etkilediği ve yönlendirdiği hemen anlaşılabilir. Özellikle altını çizme gereği duyduğumuz dördüncü maddedeki öneri üzerine bundan böyle okullardan yüzlerce kişi öğretmen olamaz diye kovulmuştur. Özel seçimler hele son yıllarda eğitim enstitülerin yönetmeliğinde var olduğundan uygulamanın boyutlarının nerelere dek uzatıldığını uzun uzun anlatmak gereksiz.

Türkiye'de öğretmen yetiştirme işinin tarihsel konumunu saptarken 1973'te çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu'nun içeriğine ve bu kanuna işlerlik kazandıran son 9. Milli Eğitim Şurası kararlarına bakmak gerekir.

Yorumsuz olarak üç alıntıyı peş peşe sunmakla öğretmen yetiştirme işine 12 Mart dönemi yetkililerinin nasıl baktıklarını ve bugün hangi konuda bulunduğumuzu anımsatmakla yetinelim :

Ferit Melen hükümeti zamanında çıkarılan Milli Eğitim Stratejisiyle ilgili 7/5173 sayılı kararnamede aynen şu değerlendirme yapılmaktadır :

«Anarşik olayların odak noktalarının daha çok yükseköğretim kurumlarında teşekkül etmesi, lider ve militanlarının yükseköğretim gençleri arasından çıkması, özellikle, olaylar sırasında bazı gençlerin içten ve dıştan gelen olumsuz etkilere kendilerini kaptırması, başka sorunların yanında önemli bir eğitim sorununu da ortaya koymuş bulunmaktadır. Bütün Türk gençlerine eğitimin her kademesinde Atatürkçülük ülküsü, Türk milliyetçiliğinin temel ilkeleri, Türk devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğunun tam olarak benimsetilmesi ve milli birlik ve beraberliğin sarsacak aşın ve sapık ideolojilere (abç.) kapılmalarını sağlayacak ve sapanlar olursa onları doğru yola çevirecek bir ruh ve irâde gücünün kazandırılması milli eğitimimizin temel görevidir. Bu görevin en iyi şekilde yerine getirilmesi için, milli eğitim sistemimizin muhteva ba-

kımından önemle ele alınarak öğretim programlarının geliştirilmesi ve uygulamaların titizlikle izlenmesi gerekmektedir.

Konunun programlar derecesinde, hatta ondan da önemli olan ikinci yönü, bu programları uygulayacak öğretmenlerle ilgilidir. Bunun içindir ki konuyu yalnız bir öğretim programı sorunu olarak değil, aynı zamanda her kademede öğretim elemanı yetiştirme sorunu olarak da; ele almak ve öğretim elemanları yetiştiren kurumların programlarını da aynı yönde geliştirme gereği ortaya çıkmaktadır.» Stratejiye dikkat edilirse sapık ideolojilerden koruyacak öğretmen yetiştirmeden söz ediliyor. Faşist devlet ideolojisi açısından bu alıntının anlamı gayet açık.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun gerekçesinde öğretmenlik mesleği için şu değerlendirme yapılmaktadır :

«Uygulamada insan unsurunun en önemli olduğu alan eğitimidir. Eğitimde temel insan unsuru öğretmendir. Eğitim teknolojisindeki gelişmeler, eğitim ve öğretimi kolaylaştırmada ve etkili kılmada yardımcı olurlar, fakat hiçbir zaman öğretmenin yerini alamazlar. Bir okul ancak öğretmenleri kadar iyidir, (abç.). 'Bu sebeple her derece ve türdeki eğitim kurumları için gerekli sayıda ve nitelikte öğretmen yetiştirmek ve istihdam şartlarını çekici kılmak büyük bir önem taşımaktadır.» Altını çizme gereğini duyduğumuz «iyilik» anlayışının göreceliğini uzun uzun açıklamak gereksiz. Ancak şu denli bir anımsatmada bulunalım : Avrupanın vardığı sosyo-ekonomik düzenin yaratılması koşullarını oluşturma yerine Avrupa standardında (?) öğretmen yetiştirme işini yapıyorum diye göstermelik öğretim süresini uzatmanın anlamı olmasa gerek.

Temel Yasa'da «Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel 'bir ihtisas mesleğidir» biçiminde bir tanımı var. (Madde 43). Ama bu özel ihtisas mesleğine girişle ilgili 45. maddenin ikinci fıkrası da şöyle : «Öğretmenler, öğretmen yetiştiren kurumlardan, akademilerden ve üniversitelerin ilgili fakülte, enstitü . ve bölümlerinden ve bunlara denkliği Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen yurt dışı kurumlardan mezun olanlar arasından Milli Eğitim Bakanlığı'nca seçilirler.» Maddenin anlamı çok açık. Yani herkes öğretmen olur. Nerde kaldı «özel ihtisas mesleği» olan öğretmenlik?

ÖĞRETMEN AÇIĞI SORUNU

Türkiye'de yıllardır öğretmen açığından söz edilegelmiştir. Önceleri, özellikle ilkökul öğretmeni sayılarındaki yetersizlikleri giderebilmek için

birtakım önlemler alınmış, yedek öğretmen, vekil öğretmen gibi sanlar verilenler ile sorunun çözüm yolları aranmıştı. 1970'lere gelindiği sıralarda ise artık ilköğretimde öğretmen açığı değil, doğu illerimizde bile öğretmen fazlalığıyla karşılaşılıyordu. Hemen anımsatalım ki bu arada ülkenin kaynakları ve işgücü güya planlanmıştı.

1970'lerden sonra öğretmen açığı ortaokul ve liselerde kendini duyurmaya başladı. Zaman zaman ilgililer öğretmen açığıyla ilişkili 40-50 binlere varan sayılar verdiler. Kuşkusuz bu açıklamalarında gerekli önlemleri aldıklarını da kamuoyuna duyurdular. Ama öğretmen gereksinimi bir türlü karşılanamaz sürer gider. Bugün ilköğretimde de öğretmen açığı yeniden başlamış bulunmaktadır.

Aslında öğretmen açığının nicel boyutlarını yetkililer tam olarak bilmemektedirler. Bilme olanakları da yoktur. Açıkladıkları sayılar rastlantı sayıdır. Çünkü standart okul anlayışına ulaşılmadığından öğretmen gereksinimiyle ilgili sayılar sene başı istatistiklerinin kapatılmayan derslerini açıklamaktan başka bir anlam taşımamaktadır. Eğer her ortaokul, lise, mesleki ve teknik okul için yeter sayıda branş Öğretmeni gereksinimine göre öğretmen açığı hesabı yapılırsa yüzbinlerle anlatılan açıktan söz etmek gerekir. Yani her üç sınıfta toplam 40 öğrencisi olan bir kasaba ortaokulu için en az 6-8 branş öğretmeni düşünülürse açığın boyutları daha iyi anlaşılır gözler önünde. Bu bakımdan bir öğretmene herhangi bir okul düzeyinde düşen öğrenci sayısı bugün bir anlam taşımıyor. Öte yandan ortaokullardaki % 38 ve lise, mesleki ve teknik eğitimdeki toplam % 34'lük çağ nüfusunun okullaştığı dikkate alınarak öğretmen açığı gerçek bir okullaşma oranına göre hesap edilirse öğretmen açığının bugün bu denli olmaması gerektiği akla gelebilir. Bölge koşulları da dikkate alınarak maximum ve minimum büyüklüklerde standart okullaşma sağlanmadığı sürece öğretmen açığının nicel boyutları el yordamıyla saptanıp gidecektir.

Öğretmeni açığı yalnızca yeter sayıda öğretmen yetiştirmeye ilgili değildir. Yapılan araştırmalar öğretmenlik mesleğinden büyük çaplı bir «kaçış» olduğu sonucunu göstermektedir. Bu kaçış daha okuldayken başlamaktadır. Söz gelimi eğitim enstitülerinin herhangi bir bölümündeyken başka bir yüksek okulun sınavını kazananların öğrenimini bıraktığını görmekteyiz. Cürükü öğretmenlik gençler arasında istenilen meslek olmaktan çıkmıştır. Meslekte iyi koşullar bulanların mesleği bırakmalarının yanında başka kaçışlarla karşılaşılması öğretmenlik mesleğinin itibar yitirmesiyle ilişkilidir. Mesleğin çekiciliğini yitirmesine karşın yine de yüzbinlerce

öğrenci, öğretmen yetiştiren kurumlara, başka okulları kazanamadıklarından; girmek istemekteyler. 1975'te MC'nin kurulmasından bu yana daha da hızlanan kaçışın diğer nedenlerini burada söz konusu etmek olanaksız.

Sekiz yıllık temel eğitimin gerçekleştirildiğini var sayarak ilerdeki öğretmen açığını şimdiden gözler önüne getirirsek, eğitim planlamacılarını korkutacak tablolarla karşılaşılır. Şimdi adı ortaokul olan temel eğitimin ikinci kademesi olarak Milli Eğitim Temel Yasası'nda yerini alan okullarda çağ nüfusun tümüyle okullaşması halinde-gerçi ilkokullarda kırk yıllık ilköğretim seferberliğine karşın henüz % 100'lük okullaşma sağlanamamışsa ve 1995'de ancak ortaokullarda % 75'lik okullaşma öngörülmüşse de-öğretmen açığı bugünle bile karşılaştırılmayacak nicel boyutlara ulaşacaktır.

Öğretmen açığı tam anlamıyla çözüm bekleyen bir sorundur. İktidar gücünü ellerinde tutanlar sorunu gerçekçi bir yaklaşım ve ülkenin sosyo-ekonomik ortamıyla bağıntılı ele almak yerine güncel, palyatif önlemlerle geçiştirmeye çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Temel Yasa'nın 43. maddesinde tanımı yapılmasına karşılık öğretmenlik mesleği nerdeyse meslek olmaktan çıkarılacak derecede elinde diploması olan her tahsilli kişiye açılmış, derslerin kapatılmasından başka bir yol düşünülmemiştir. Öte yandan öğretmen yetiştirme işini etkileyen yeni görüşler de Amerikan sistemine göre yetiştirilmiş eğitim bilimcilerce savunulmuş, fırsat buldukça da uygulanmaya konulmuştur.

EĞİTİMİN GELİŞTİRİLMESİ VE ÖĞRETMENİNİN İŞLEVİ

Türkiye'de eğitimin nicel ve nitel anlamda yetersiz kalışı önemli bir sorun olarak durmaktadır. Bu sorunu giderebilmek için yetkili, yetkisiz birçok çevre önerilerde bulunmaktadır. Artık toplumun, diyalektik anlamda olmasa bile, değişiminden söz edenler için eğitimin de bir sistem olarak değişmesi ve toplumsal gelişmelere göre geliştirilmesi, uygulamada toplumsal gerçeklere uymamakla birlikte, zaman zaman söz konusu edilebilmektedir. Özellikle 1952'de Amerikalılarca götürülüp uzmanlaştırılan eğitim-bilimcilerimize göre «istendik değişmelerin» sağlanmasına dönük olan eğitimin bir işletme gibi örgün kurumlarda, parayla tutulan «usta» özelliğindeki öğretmenlerin katkılarıyla geliştirilmesi olanağı yoktur. Çünkü eğitimin gelişmeye direnen ögesi öğertmendir. Oysa eğitimin diğer öğeleri geliştirilebilir. Özetle böyle diyor bu eğitim uzmanları.

Amerikan sisteminden kaynaklanan eğitim bilim uzmanlarımıza göre eğitimin üç ögesi vardır : 1. Ders konuları, her derste öğretilecek ayrıntı-

lar gibi programlar, 2. Okul binası, ders araç-gereçleri gibi maddi öğeler ve 3. Öğretmenler. Eğitimi geliştirebilmek için maddi öğeler devletin ayırabileceği kaynaklar açısından sınırlıdır. Öğretmen ise gelişmeye direnen öğedir. Öyleyse eğitim uzmanı ya da mühendislerince programlar geliştirilmeli, uygulamaya dönük el kitapları yazılarak öğretmenlere verilmedi, devletin paraya tutulmuş memurları olan öğretmenler de bunları uygulayıp sonuçları değerlendirerek gelişmeye katkıda bulunmalı. Böylece direnen öğe zamanla sistem içinde uyumlu kılınmalı.

İşin program geliştirilmesi yanında başka bir dayanağı daha var : Öğretmen yetiştirmek zor iştir. Dünyanın hiç bir yerinde (nedense bu gibi savlar ileri sürülünce hep dünyanın birkaç ülkesi örneklendiği halde hiçbir yerinde denir.) yeter nitelikte öğretmen yetiştirilmemektedir. Bizim de eğitimimizde yeter nitelikte öğretmen yetiştirme, öğretmen davranışlarını düzelterek eğitimi geliştirme gibi kısır çabalara son vermek gerektiğini belirtmektedirler. Üstelik öğretim mesleği cazibesini yitirmiştir. Öğretmenin yerini alacak eğitim teknolojisine gereksinim vardır. Birbiriyle bağlantılı olan bu görüşlerin ortaya koyduğu sonuç olarak Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, Mektupla Öğretmen Yetiştirme, giderek Yay-Kur uygulamaları ve öğretmen yetiştirmede öğretim süresini uzatma girişimlerini bilmek gerekmektedir.

ÖĞRETMENİN YÜKSEK ÖĞRENİMLİ KILINMASI ' "

1966'da Paris'te 75 üye ülkenin devlet yetkililerinin katıldığı, Türkiye'nin de MEB. ca üç yetkiliyle temsil edildiği, ILO ve ÜNESCO'nun ortaklaşa düzenledikleri öğretmenlik sorunlarıyla ilgili özel konferanstan sonra, özellikle ülkemizde de, öğretmenlerin yükseköğrenimden geçirilmeleri gereği üzerinde durulmaya başlanmış ve 1973'te çıkarılan Milli Eğitim Temel Yasası'nın 43. maddesinde «hangi öğretim kademesinde olursa olsun öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanması» asıllaştırılmıştır. Bu öğrenim de önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde olmak üzere düzenlenmiştir. İşte iki yıllık eğitim enstitüleri böylece kurulmuşlardır.

Aslında öğretim süresini uzatmak ya da kısa tutmakla nitelikli öğrenmen yetiştirme arasında sanıldığı denli koşutluk yoktur. Bu, tıpkı ülke için gerekmediği halde en ileri teknolojiye dönük israfçı bir eğitimi gerçekleştirmeye benzemektedir. Türkiye'nin ekonomik ilişkilerinin gereksindiği teknoloji bilgisi ile ilişkili bir düzeyde eleman yetiştirme yerine emperyalist ülkelerin hizmetinde kullanılacak bir eğitimin anlamsızlığı üzerinde çokça durulmuştur. Burada özellikle TÖB-DER yayınları arasında çıkan Yalcın Küçük'ün «Ekonomi, Sınıflar ve Eğitim» adlı çalışmasını anımsatmak isterim.

Yalçın Küçük, adigeçen çalışmasında, kullanılmayan yetiştirilmiş teknik güçle ilgili sayısal değerler verdikten sonra 12. satıfede şöyle bir değerlendirme yapıyor :

«Türkiye’de eğitim sermaye sınıfının sınıfsal yararına uyumlu bir işlev görmektedir. Ancak kapitalist sistemin temel özellikleri eğitimde de kendini göstermektedir. Eğitim, sermayenin sınıfsal çıkarına uygun düşmemekle birlikte ekonominin gereksinmelerini, son derece ısrıflı, verimsiz ve atıl kapasite yaratarak karşılamaktadır. Başka bir deyişle ekonominin gereksinmelerine ekonomik bir biçimde cevap vermemektedir. Böyle bir durum, ilk bakışta çelişkili görülmektedir. Eğitimin, hem sermaye ile bütünleşmesi, hem de sermayenin ihtiyaçlarına ekonomik bir biçimde cevap verememesi çelişkili sayılabilir. Fakat aslında çelişkili olan sermayenin yapısı ve sorunlarıdır. Çünkü sermaye, sınıfsal egemenliğini sürdürmek için atıl kapasite yaratmak, ısrıflı bir yapıya sahip olmak zorunda.»

«Şöyle : Düzenin dayanaklarını artırabilmek için eğitim elitist olmak zorunda. Elitist olmak ise eğitimin uzun olmasını gerektiriyor. Eğitimin elitist özelliğinin saklı tutulmasındaki siyasal kazanç eğitimin daha verimli hale sokulmasında elde edilecek ekonomik kazançtan üstün tutuluyor.»

Yalçın Küçük’ün eğitimin ısrıfçı yapıya sahip olmasıyla ilişkili bu sınıfsal tahlilini, öğretmen yetiştirmede yılların artırılması girişimlerinde de izlemekteyiz. Gerçi Yalçın Küçük verimsiz, ısrıfçı ve atıl kapasite yaratan bu eğitim düzeninin karşısına «halkçı eğitim»i koymakta ve «halkçı eğitimin gerekleri olarak da eğitimi üretim süreciyle bütünleşme, eğitim süresinin kısaltılması olarak açıklarnaktaysa da «halkçı eğitim»den yana gözüklenlerin ısrıfçı biçimde eğitim süresini uzatmakla uğraştıklarına tanık olunmaktadır. Gerçi bizce asıl savunulması gerekenin üretim için eğitim girişimi olmayıp halkın temel eğitiminin nicel ve nitel anlamda savunulması asıl alınmalıdır. Konumuzu bu platformda uzun uzun açıklamak olanaksız. Yalnızca işaret etmekle yetiniyoruz.

İki yıllık sözde eğitim enstitülerinden temel eğitimde sınıf öğretmeni, üç yıllık eğitim enstitülerinden de branş öğretmeni yetiştirmekle öğretmen yetiştirme işini yüksek okul temeline dayamak görüntüyü kurtarmaktır. Ülkenin koşullarından kaynaklanan nitelikli öğretmen yetiştirme ile bunun bir ilgisi yoktur. Basit çapta ABD kollejciliğinin aktarmacılığıdır bu girişim. Öğretmenin yükseköğretimden yetiştirilmesini savunanlar özerk yükseköğretim kurumları yerine MEB’na bağlı, öğretim düzeyi ortaöğretimi aşmamış kurumları kurup yaygınlaştırmakla öğretmen yetiştirmeyi ciddi

bir iş olarak ele almadıklarını göstermektedirler. Yükseköğrenim kapılarındaki yığılmaya ucuz, palyatif önlemler getirmekten başka bir iş görmemektedirler. Öğretmenleri 10. dereceden göreve başlatıp gelirlerini artırdıkları gibi Savlarla daha da gülünç olmaktadır. Daha kısa yoldan, gerçekçi, yeterli, ülkenin sosyo-ekonomik yapısıyla uyumlu «bilimsel dünya görüşü» kazandıran bir öğretmen yetiştirme modeli arayışı yerine ortaöğretim özelliklerini aşmamış kurumları yükseköğrenim kurumlarıymış gibi yutturmaya kalkmak en azından öğretmenlik mesleğine hakarettir. Eğer gerçekten öğretmenin yükseköğrenimli kılınması çabaları sürdürülecekse «özerk eğitim akademileri» kurma yoluna gidilmelidir. Öğretmen yetiştiren kurumların göstermelik değil, gerçek yasal dayanakları oluşturularak akademik bir yapıya kavuşturulması yolu tutulmadığı sürece öğretmeni yükseköğrenimli kılma girişimlerinin inandırıcı olmayacağı açıktır. Bu güne dek hiçbir iktidar kendi güdümü dışında öğretmen yetiştirme işine yönelmemiştir. Bu zorlanmalıdır.

Diğer bilim ve teknoloji dallarında olduğu gibi öğretmen yetiştirme sorunu da öğretim süresini uzatmakla çözülemez. Eğer bu uzatma ülkenin teknolojik gelişimine koşul olarak yapılırsa o zaman bir değer kazanır. Kaldı ki öğretmenin hizmet içi eğitimine gerçekçi bir yaklaşım sağlanarak hizmet içi eğitimin yükseköğrenim çıkışlılara kazandırdığı maddi koşulları vermesi olanakları bulunmaktadır. Böylece üretim içinde öğrenme ve yükselme yolu rahatlıkla açılarak yükseköğrenimli öğretmen yetiştirilmesi işi ucuza sağlanmış olur.

ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE TEKNOLOJİ

Öğretmen yetiştirmenin pahalı ve zor bir iş olduğu görüşünü ileri sürenlerin varlığına yukarıda değinilmişti. Bu görüşte olanlar yeterli öğretmen yetiştirme ve öğretmen davranışlarını değiştirmeye uğraşma yerine üç ayrı işi öne geçirmektedirler :

1. İyi öğretmen yetiştirme yerine program geliştirmenin gereğini ileri sürenler bu işle uğraşmayı öne geçirmektedirler. Burada doğrudan doğruya konumuzun ilgi alanı olmamakla birlikte program geliştirmenin kendi başına tabulaştırılmasının, eğitimin geliştirilmesinde bir anlam taşımadığı gerçeğini anımsatmakla yetinelim. Çünkü Türkiye gibi ülkelerde eğitimin birincil ögesi ülkenin sosyo-ekonomik koşulları nedeniyle, öğretmendir.

2. Öğretmenin yerine geçecek, hiç olmazsa öğretmen gereksinimini azaltacak eğitim teknolojisinin geliştirilmesi gereğini vurgulamaktadır

bir kesim uzman da. İlk bakışta çekici gözükse bu görüşün uygulamada aldığı biçim üzerinde aşağıda durulacaktır.

3. Radyo, TV gibi kitle iletişim araçlarından yararlanarak eğitimi sürdürüp eğitim görevlisi eksikliğini bu yoldan giderme girişiminde bulunmaktadır bir kesim de. Bu uygulamanın sonucu Yay-Kur olarak karşımıza çıkmıştır. Yay-Kur başkanının, Yay-Kur'u tanıtan yıllığın önsözünde yazdığı şu gerekçe bunların bakış açısını yansıtmaktadır :

«Yükseköğretime talebin klasik kuruluşlarla karşılanmak ihtimali giderek zayıflamaktadır. Öğretim mesleği cazibesini kaybettiğinden eğitim teknolojilerinden yararlanmak zorunluluğu vardır.» (Kemal Karhan, Yay-Kur 1975-1976 Yıllığı, Önsöz.) Yay-Kur ilgililerinin ucuza ve başarıyla öğrenci yetiştirdiklerini açıklayan demeç ve yazılarına karşın kurumun başarılı olup olmadığı üzerinde ayrıca durulmaya değer. Çünkü ilgiler ara işgücüne yetişmiş insan sunmakla diğer ülkelerdeki, özellikle ABD'deki başarıya kendilerine örnek göstermektedirler.

Ancak Yeni Topdum'un Ocak 1976 tarihli ikinci sayısında Mahmut T. Öngören'in ileri sürdüğü eleştirilerin haklılığı hemen ilk bakışta doğrulanmış gözükmektedir, Yay-Kur uygulaması aslında mektupla öğretmen yetiştirmek olarak başladığından girişimin bu yönü üzerinde durmamız gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirmede eğitim teknolojilerinden yararlanma, ya da öğretimde öğretmenin yerini alacak teknolojinin geliştirilebilmesi konularına daha yakından bakarken Deneme Yüksek Öğretmen Okulu girişimiyle, Mektupla Öğretim karşımıza çıkmaktadır.

Deneme Yüksek Öğretmen Okulu

Deneme Yüksek Öğretmen Okulu girişimi 1974-1975 öğretim yılında bir öğretim yılı açık kalan bir uygulamadır. Deneme Yüksek Öğretmen Okulu eğitim teknolojilerinden yararlanma yollarını araştıran bir kurum olarak düşünüldüğü halde iddiaya göre, «mevzuat»a uydurabilmek için fen dallarında öğretmen yetiştiren kurum olarak oluşturulmuştur. Fizik, kimya, biyoloji ve matematik öğretmeni yetiştiren bölümleri içeren DYÖÖ nun toplam 478 öğrencisi, 60 öğretmeni MC. kurulduktan sonra dağıtılmış, öğrenciler Gazi Eğitim Enstitüsüne intibak ettirilmişler, öğretmenleri ise Yay-Kur ya da ortaöğretimde görevlendirilmişlerdir.

Fransız sisteminden aktarılan Yüksek öğretmen Okullarıyla nitel ve nicel bir benzerliği olmayan OYÖO'nun uygulama sonuçları alınmadığından, uygulamaya dönük değerlendirilmesinin yapılması olanaksız. Ama öğretmen açığını kapatma ile teknoloji denemelerinin yapılması açısından ilginç bir yanı var adigeçen kurumun. Yayınladıkları bir yılda ileri sürüldüğüne göre uluslararası yardım sağlamışlar ve Türkiye'nin eğitim teknolojilerini çözebilme denemelerini geliştirmişler. Beşevler'de bulunan MEB na bağlı okullar arasında kapalı devre TV kurmakla herhalde teknolojinin zirvesine ulaşacakları kanısında olan, genellikle ABD eğitim sisteminin uzmanlaştırdığı (?) kurucu ve öğretmenlerinin öğretmen yetiştirmede kaynak farklılıklarına yeni boyutlar eklemekten başka pek katkılarının olacağını sanmamaktayız.

Bu arada Fransa'dan aktarılan Yüksek Öğretmen okullarıyla ilişkili bir anımsatmada bulunmakta yarar var. Tanzimatla başlayan toati tipi okullara öğretmen yetiştirmenin Fransız eğitim sisteminden aktarılan bir benzeri olarak Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencisini üniversitelerin ilgili bölümlerinde okutan, kendi bünyesinde ayrıca öğretmenlik formasyonu kazandıracak dersler veren bir yatılı okul sistemidir. Üniversitede maddi koşulları okumaya elverişli olmayan zeki çocukların sınavla alındığı bu okul 1959 Yılına dek İstanbul Üniversitesi çevresinde varlığını sürdürürken bu tarihte Ankara'da öğretmen okullarının son sınıflarına geçen başarılı öğrencileri seçerek alıp Ankara Üniversitesi bünyesinde okutan bir kurum olarak karşımıza çıkmıştır. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'nun başarıları üzerine bu tip öğrenci kaynağını genişleterek İstanbuldakini de Ankara örneğine uydurmuşlar, bununla da yetinmeyerek ilgililer İzmir'de de yeni bir okul açmışlardır. Öğretmen okulları öğretmen yetiştiren kurum olmaktan çıkınca doğal olarak YÖO'nun kaynağı kurutulmuştur. Ancak YÖO'larının kaynağı kurumadan önce kurumların dejenere edildikleri bir gerçektir. Öğretmen okullarından başarılı öğrenci seçme yerine belli düşüncelere koşullanmışların seçimine başlanmasıyla birlikte kurumların işlevi de bitirilmiş sayılabilir. MC kurulduktan sonra, kapatılmış olan bu kurumlar, eski sisteme göre yeniden öğrenci almıştır. Bu girişimin belli bir siyasal parti yandaşlarına yatılı okul sağlama girişiminden başka bir anlam taşımadığı ise bilinen bir gerçektir.

Öğretmen yetiştirilmesinin ve öğretmen davranışının değiştirilmesinin zor olduğu., eğitimi geliştirmek için bununla uğraşmanın gereksizliğinden yola çıkarak eğitimde teknoloji geliştirilmesinin deneyimini yapmak için kurulan bir kurumun, ülkedeki fen dersleri öğretmen sayısında görülen azlıkları kapamak için kullanılması yurtsever, devrimci ve demokratik düşünceli öğretmenler ve örgütleri için inandırıcı olmamaktadır.

Eğitim teknolojisinin geliştirilmesi, ülkenin sosyo-ekonomik yapısının gereksindiği teknolojinin bulunup denenmesi gerçeği ile inanılmadan öğretmen yetiştirilmesini başka bir açıdan dejenere etmek en azından demokratik bir girişim olmasa gerektir. Öğretmen yetiştirme ile bütünlük kazanan eğitim teknolojisi geliştirilmesine evet diyecek devrimci, demokratik ve yurtsever çevrelem bu tip yapma girişimlerine de hayır diyebilecekleri artık bilinmelidir.

Mektupla Öğretmen Yetiştirme

1974-1975 öğretim yılında üniversite, akademi ve yüksekokullara giremeyen binlerce öğrencinin sorunlarını çözmek için mektupla yükseköğrenim programları uygulama girişimleri olmuş, bunun için de büyük çaplı bir uygulamaya iddialı biçimde öğretmen yetiştirme olarak başlanmıştır. Yükseköğrenim kapılarında yđılmanın öğretim sistemindeki aksaklıklardan, öğretmen eksikliklerinin ise iktidar gücünü ellerinde tutanların «halkın temel eğitimine» gereken değeri vermemelerinden kaynaklandığı bir gerçektir. Bu iki olumsuzluğun öğretmenlik mesleğine bu biçimde bir katkıyla çözümlenmesine çalışılması ise üçüncü bir olumsuzluk. Yeterli hazırlıkları yapılmadan, aşağıdaki sayılarla da izleneceği gibi büyük çapta bir girişimin öğretmenlik mesleğini olumsuz etkiler taşıması başından anlaşılabilir bir uygulama. Eğer hizmet içi eğitim olarak mektupla öğretmen yetiştirilmesi düşünülse, belki de olumlu katkıları şimdiye dek alınabilecek olan bu girişimin nicel sonuçları ise, Yay-Kur ilgililerinin öğünmelerine karşın pek de olumlu gözükmemekte. Kaldı ki eğitim enstitülerindeki MC dönemi uygulamalarıyla bütünlüştirilen Mektupla Öğretmen Yetiştirme, ders notlarından yaz uygulamalarına dek belli bir siyasal partinin, öğretmenleri yandaş yetiştirme girişimleriyle koşutlanmış bulunmakta.

Oysa tüm olumsuzluklarına karşılık bir mesleğe girenlerin hem daha üst düzeyde mesleğiyle ilgili yenilikleri izlemesi hem de öğrendiklerini uygulamasıyla pekiştirmesi olarak mektupla hizmet içi eğitim, başarılı olabilecek nitelikte bir iştir.

Mektupla öğretimin, şimdiki adıyla Açık Yüksek Öğretim Dairesi'nin eğitim enstitüleriyle ilgili sayıları şöyle :

Öğretim Yılı	Yeni Kayıt	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	Toplam
1974-1975	47 156	47 156	xxx	xxx	47156
1975-1976	11 697	26 217	3 686	xxx	29 903
1976-1977	xxx	11 360	8 333	2 026	22 719

Görüldüğü gibi 47156 kayıttan son Sınıfa geçen 2 026 öğrenci olmuştur. 1975-1976 öğretim yılında sınıf geçenlerden 3 760 öğrencinin de eğitim enstitülerine devamlı öğrenci olarak kaydolduklarını dikkate alırsak ortalama beş bin civarında öğrencinin İlk kayıtlardan mesleğe yöneldiğini söylemek olanaklı. Bu çalışma yapıldığı sırada komando baskılarından canım kurtararak ya da onlarla bütünleşerek kaç öğrencinin öğretmen diploması aldığı henüz kesinleşmemişti. Eğitim enstitülerinin resim-iş, müzik ve beden eğitimi bölümleri de dahil olmak üzere tüm bölümlerinde mektupla öğretmen yetiştirilmiştir. İlk yıl mektup tipinde yazdırılan ders notları sonradan kitaplar halinde cilt cilt, öğretim yıllarının sonlarına doğru gönderildiğine bakılırsa bunun karşılıklı yazışmayla yapılan bir öğretim olmadığı da dikkate değer.

Milli Eğitime bağlı diğer yükseköğrenim dallarında da mektupla öğretim yapıldığını anımsatalım. Sözcüleri birer öğretmen yetiştiren kurum olan Kız Teknik Y.Ö.O. nun giyim, nakış, el sanatları ve çiçek, aile ekonomisi ve beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerine 1974-1975 öğretim yılında toplam 1093 öğrenci kaydedilmiş, bunlardan 100'ü sınıf geçerek devamlı öğrenci olmuşlar; Erkek Teknik Y.Ö.O. na da 1974-1975 öğretim yılında 2 407 öğrenci alınarak mektupla eğitilip 94 ü ikinci sınıfa geçirilerek devamlı öğrenci yapılmışlardır. Ayrıca Ticaret ve Turizm Y.Ö.O., iki yıllık eğitim enstitüsü ve İslâm enstitüleri için de aynı yol izlenmiştir. Bu programların da öğretmen yetiştirmeye dönük olduğu unutulmasın.

Çağdaş teknolojiye, yani radyo, TV ve diğer iletişim araçlarından yararlanarak öğretmensiz bir yüksek okul deneyimi için ne yazık ki buluna buluna belki de Türkiye koşullarına göre en çok önem verilmesi gereken öğretmenlik mesleğinin seçilmesi çok acıdır. Bunun bile kurallarına uygun yapılmadığına bakarak öğretmenlik mesleğini önemsemeyenlerin mesleği daha da çıkmaza sokmak için ellerinden geleni yaptıkları izlenimi doğmaktadır.

Öğretmen yetiştirmede teknoloji kullanma ya da öğretmenin yerini alacak teknolojilerin geliştirilmesi gibi çabalara girişmeden önce Türkiye'de dağılık yerleşme, ulusal gelir dağılımındaki korkunç adaletsizlikler, bölgeler arası kültürel ve ekonomik farklılıklar, tarihsel birikimden gelen okul anlayışları, kitlelerin eğitime verdikleri değer ve anlam iyi çözümlenmelidir. Bu açılardan Türkiye gerçeklerine bakıldığında öğretmenin toplumsal işlevi de iyi anlaşılır ve buna dayalı olarak nasıl bir öğretmen tipi gereksinildiği ortaya çıkar.

Tekelci kapitalizmin ideologlarınca öğütlenen emperyalist ölkelerdeki moda akımlar Türkiye'nin eğitim sorunlarını, bu arada öğretmen yetiştirme işini, çözmeye elverişli değıllerdir.

Öğretmen yetiştirmede teknolojiden yararlanmanın yolları vardır. Türkiye'nin koşullarına uygun eğitim teknolojisinin geliştirilmesi için deneyimler de yapılmalıdır. Ancak tüm bunlar öğretmen yetiştirme işinin bütünlüğü içinde ele alınmalıdır.

ÇÖZÜM YOLLARI VE BİR ÖNERİ

Bu kısa değılendirmelerden sonra ne yapılması gerektiğine gelelim. Buraya dek sergilenenlerden öğretmen yetiştirmenin bir bütünlük içinde ele alınması gereğı açık. Bunun da eğitimin demokratikleştirilmesiyle, eğitimin demokratikleştirilmesinin ise düzenin demokratikleştirilmesiyle ilişkisi aynı derecede açık. Eğitimin demokratikleştirilmesinin ise donmuş bir son olmayıp bir süreç olduğu gerçeğı de belirgin.

Öğretmen yetiştirilmesinin bir bütünlük içinde ele alınıp demokratik bir ortama kavuşturulmasında hemen her dönemde kısılmasına, öldürülmesine karşın düzenin demokratikleştirilmesinde üzerine düşen görevi yapmaya çalışan yurtsever, demokratik ve devrimci öğretmen kesiminin ileri sürdüğü görüşler iki ana maddede toplanabilir :

1. Öğretmenler bir kaynaktan yetiştirilmelidirler.

2. Öğretmen yetiştirilen kurumlara gerekli dersler konularak geleceğin öğretmeni, toplumların tarihsel gelişimini, tarihsel olayların; ekonomik ve sınıfsal nedenlerini, kendini, insanı, içinde yaşadığı toplum ve dünyasını bilimsel olarak tanıyabilecek, çağının öğretmeni olabilecek bir biçimde eğitilmelidir.

Bu iki görüşün birlikte gerçekleştirilebilmesi için öğretmen yetiştirmede «genel kültür» asıl alınmalıdır. Genel kültür denilince entellektüel laf ebeliğı öğrenme anlaşılmalıdır. Doğanın ve toplumun diyalektik gelişim sürecini bilimsel yöntemce kavrama, bilimin doğa ve toplumun değıştirilmesinde insanoğlunun eline verdiği olanakları benimseme, doğa ve toplumun insanlığın daha mutlu ve eşitçe yaşamaları açısından değıştirilmesine bilinçlice katılma anlaşılmalıdır genel kültürden. Öğretmen olarak görev aldığında toplumun üst bir aşamaya geçmesinde kendi sorumluluğunu duyan kişiler yetiştirilmesine katkısı olan bir genel kültür. •Bilimsel yöntemi ve bilimsel teknikleri öğrenerek yetişmiş bireyler bağınazlık ve

bencilikten uzaklaşabilirler. İşte bu anlamda genel kültür öğretmen yetiştirilmesinde temel alınmak zorundadır. Öğretmenin tek kaynaktan yetiştirilmesini de biz bu anlamda bir dünya görüşü kazanarak yetiştirme olarak anlamaktayız.

Böyle bir genel kültürün verilmesinde temel dersler olarak :

a. 'Kültür ya da uygarlık gibi bölümlenmelerle değil toplumların diyalogik gelişim süreçlerini bilimsel bir bütün olarak sergileyecek nitelikte bir TARİH;

b. Ele alman metinleri anlayıp yorumlayacak düzeyde bir DİL;

c. Toplum yapılarını, ekonomi ve siyasal gelişme ve değişimleri kavrayacak bir TOPLUMBİLİM önerilebilir.

Aşağıda öğretmen yetiştirmeye dönük bir dizge önerilmektedir. Bu dizgenin açıklamasını yapmadan önce dayandırılan görüşü açıklamak yararlı olacaktır.

Bir kez bu dizge önerilirken Türkiye'nin bugün var olan öğretmen yetiştiren kurumlarından kolayca geçiş düşünülmektedir. Eldeki olanakların verimli bir yoldan kullanılması asıl alınmıştır. Bunun için öğretmen yetiştiren kurumların birbirlerine kapalı düzende sürdürülmesinin ortaya koyduğu, öğretmenin mesleğe ve birbirlerine yabancılaşmasının çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Öte yandan temel eğitimden geçmiş kişilerin öğretmenlik mesleğine yönelirken her bakımdan kendilerini dondurmaktan geçişlere açık bir dizgeyi seçmelerinin olanaklı olduğu gerçektir. Böylece öğretmenlik mesleğinin başka koşulların da gerçekleşmesiyle, yeniden çekicilik kazanması olasılığı kuvvetlidir. Bu başka koşulların başında ise öğretmenlik mesleğinin güvenceye kavuşturulması gelmektedir. Öğretmenlik mesleğinin güvenceye kavuşturulmasının grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakların elde edilmesinden geçtiği bir gerçektir.

Ayrıca bu dizge ortaya konurken bilimsel nitelik taşımayan, göstermelik yükseköğretimin hem israfçılığı, hem de meslek bütünlüğünü parçalayıcı uygulamalarından vazgeçilmesi düşünülmüştür. Bunun için de iki yıllık eğitim enstitüleri uygulamalarına derhal son verilmesi, öğretmen liselerinin ise daha fazla dejenere edilmeden temel eğitim sınıf öğretmeni yetiştirecek bir öze kavuşturulması gereğinden yola çıkmıştır. Bu prog-

ramlarıyla iki yıllık eğitim enstitüleri yükseköğretim özelliği taşımadığı gibi daha tutarlı öğretmen yetiştirilmesinin engeli biçiminde programlandığını gözden kaçıramayız.

Söz konusu edeceğimiz dizgede temel eğitim sınıf öğretmenleri hiç bir önkoşul aramaksızın yazışmayla hizmet içi eğitime tabi tutularak kendilerini meslek içinde geliştirebileceklerdir.

Açıklamalar:

1. Öğretmen o'kulları üç yıllık bir eğitime dayandırılmalıdır. Ancak gerçek bir uygulama ve stajyerlik okuluyla tamamlanmalıdır. Temel eğitim sınıf öğretmeni olabilmek için bu uygulama ve stajı okul bünyesinde tamamlamak gerekecektir. Ortaöğretimin herhangi bir dalından gelenin bu uygulama ve stajı tamamlayarak temel eğitim sınıf öğretmeni olması olanaksızdır. Bu uygulama ve staj seminer, konferans, araştırma çalışmaları, mezuniyet tezi hazırlama vb. çalışmalar ile meslek deneyimlerini içerir. Okul bünyesinde görülen bu uygulama ve staj yükseköğretim sayılabilir ve temel eğitim sınıf öğretmenlerinin bugünkü yasalara göre 10. dereceden intibakına asıl olur.

2. Eğitim akademileri özerk bir statüde kurullar. Bu iş kesin yasa sorunudur. Akademik statüye kavuşturulmadan idari ve bilimsel güvence- li öğretmen yetiştirme işinin başarılması olanaksızdır.

Yurdun en az on merkezi bölgesinde, şu andaki öğretmen yetiştiren kurumların maddi koşullarıyla özerk eğitim akademileri oluşturulabilir.

Çevre koşulları elverişli olanların bünyelerinde mesleki ve teknik öğretmen yetiştiren kurumlar açılabilir. Uygun olmayanlarda yalnız temel eğitim branş, ortaöğretim branş ve yetenek dersleri öğretmenleri yetiştirilir. Sözelimi Anıkarada kurulacak eğitim akademisi bünyesinde Gazi Eğitim Enstitüsü, Erkek Teknik Y.Ö.O., Kız Teknik Y.Ö.O., Ticaret ve Turizm Y.Ö.O. vb. intibak ettirilerek tam bir bütünlük kolayca sağlanabilir.

3. Eğitim akademilerinde bilimsel dünya görüşü kazandıracak genel kültür dersleri ön planda düşünülür. Hangi branş ya da yetenek dalında öğretmen yetiştirilirse yetiştirilsin öğretmen adayının genel kültürünün yukarıda tanımlanan çerçevede belli bir düzeye yükseltilmesi asıl alınır.

4. Eğitim akademilerine öğretmen okulu çıkışlılar sınavla, uygulama ve stajlarını tamamladıktan sonra sınıf öğretmeni olanlar belli bir süre

temel eğitim sınıf öğretmenliği yaptıktan sonra sınavsız alınırlar. Mesleki ve teknik dallar ile yetenek dersleri için yetiştirilecek öğretmenler ortaöğretim mesleki ve teknik okullarıyla genel lise çıkışlılardan sınavla alınırlar.

5. Eğitim akademilerinin de tıpkı öğretmen okullarında olduğu gibi gerçek bir uygulama ve staj yapma olanakları akademi bünyesinde sağlanır. Temel eğitim sınıf öğretmenliğinden gelenler bu uygulama ve stajlara katılmazlar. Diğerleri için geçerli bir «iş içinde eğitim» biçimi, olarak bu uygulama ve stajlar düzenlenir.

6. Eğitim akademileri çevrelerindeki öğretmen okullarının geliştirilmelerini üstlenirler. Birlikte program yapar ve uygulama sonuçlarını değerlendirirler.

7. Eğitim akademilerinin ilk kuruluş hazırlıkları, lisans ve lisansüstü düzeyde programlarının yapılıp uygulanmalarında çevredeki üniversitelerden yararlanılarak, bu kurumların katkılarıyla gerçekleştirilir. Üniversite ve bilim kurullarına bağlanma yerine onların katkılarıyla kendi kadrolarını oluşturması asıl alınmak zorundadır. Çünkü üniversiteler arasında görülen kopuklukların daha işin başında eğitim akademilerine yansımaları öğretmen yetiştirmede bütünselliğin başından zedelenmesi anlamına gelir.

8. Eğitim akademilerinden olanakları elverişli olan biri, hizmet içi eğitim yerine geçirilmiş olan yazışmalı programları yönlendirir. Böylece öğretmen yetiştirme bütünlüğünden kopmadan temel eğitim sınıf öğretmenliğinden branş ya da diğer öğretmenlik alanlarına hizmet içi programlarla yetiştirilme olanağı sağlanmış olur. Temel eğitim sınıf öğretmenlerinden hiç bir ayrı koşul aranmaksızın isteyen herkese yazışmalı eğitim olanağı verilir. Böylece hem öğretmen kendisini bir akademik program izleyicisi olarak geliştirir, hem de edindiği yeni bilgileri mesleğinde uygulamaya ortamı bulur. Bu programlara katılmada masraf karşılığı gibi bir önkoşul konulması düşünülebilir.

9. Eğitim akademileri kendi çevrelerindeki öğretmenlerin mesleki çalışmalarını koordine ederler, katkıda bulunurlar. Bunun sağlanması için öğretmenlerin kitle örgütleriyle gerçek bir dayanışma içinde bulunurlar.

10. Bugün var olan öğretmen açığının giderilebilmesi için her diploması olanın öğretmen olarak atanması önlenmelidir. Fakültelerden diploma alıp öğretmen olmak isteyenler eğitim akademileri bünyesinde, başta

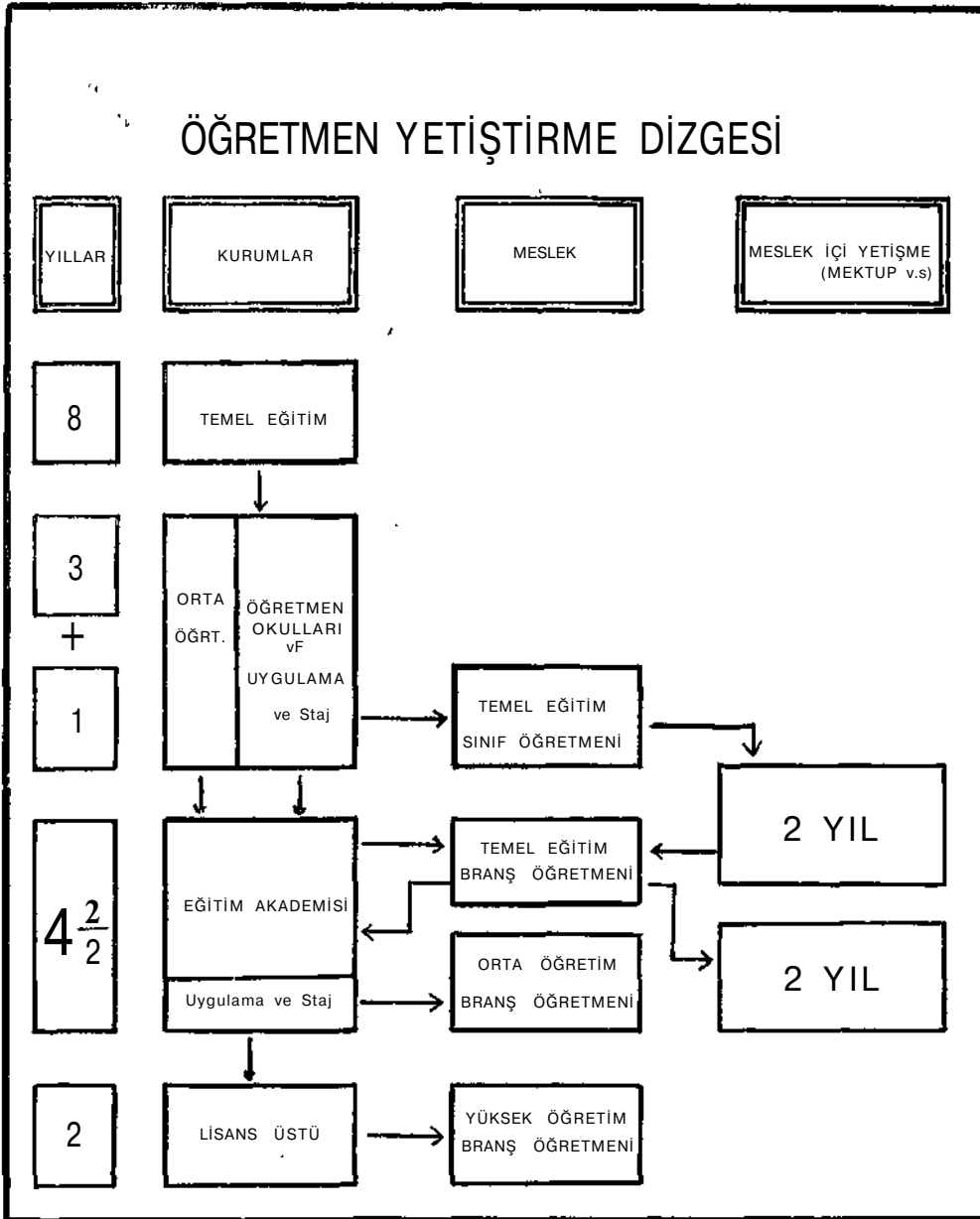
genel kültür programları olmak üzere, sınavdan geçirildikten sonra eksikliklerinin tamamlanması için süre tanınır ve akademi bünyesinde uygulama ve stajlarını tamamladıktan sonra ğretmen olarak atanırlar.

11. Eğitim akademilerinde öğrencilerin yönetime katılmaları sağlanır. Bu kurumların güvencelerinden biri de ğretmen örgütlerinin yönetime katılmalarıyla sağlanır.

12. Öğretmen okullarının programlarında da genel kültür asıl alınır. Geleneksel ortaöğretim programlarının izlenmesiyle ğretmen yetiştiren ortadereceli okulun kurulamayacağı bilinmelidir.

Öğretmen yetiştirme işinin gerçek güvenceye dayalı, idari ve bilimsel anlamda özerkliklerinin sağlanmış olduğu bu tip eğitim akademileriyle gerçekleşeceği kanısındayız. Bu iş eğitimin demokratikleştirilmesi kavgasının bir bölümüdür.

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME DİZGESİ

T A R T I Ő M A L A R

Nurettin YILMAZ : Sayın Yaşar ÇAĞLAYAN hazırladığı bildirmede kısaca öğretmen yetiştirme sorununun tarihçesini ve günümüzdeki durumunu değerlendirmiş, önerilerini getirmiştir. Yalnız, öneriler tek yanlı kalmış, sadece resmi devlet yetkililerinin çözmesi gereken yanlar üzerinde durmuştur. Oağlayan'ın bu konudaki getirdiği önerilere katılıyoruz. Bu alışma dana da genişletilip sorunun önemi halka iyice kavratılmalıdır. Bu iş; çıkarılacak broşürler, TÖB-DER şubelerinde yapılacak toplantılar, düzenlenecek mitinglerle yapılabilir.

Kanaatimizce bildirmede* eksik yön TÖB-DER'in öğretmen yetiştirme konusunda neler yapması gerektiğinin açıklanmamasıdır. TÖB-DER, bir yandan sürdürüleceği mücadele ile resmi kanallara çözüm önerilerini götürürken, diğer yandan öğretmenin mesleke yetişmesinde görev almalı, onların sırhhatli bir dünya görüşüne kavuşmasına yardımcı olmalıdır. Tüm baskılara rağmen faşistleştirilemeyen binlerce öğretmen adayı faşist, gerici eğitim nedeniyle hem mesleke yetersiz bırakılmıştır, hem de topluma bakış açış; daraltılmış, ne yapacağını bilmez hale getirilmiştir. Bu durum karşısında TÖB-DER şunları yapabilir, yapmalıdır:

1. Geriel olara'k tüm ortaöğretim, özel olarda öğretmen yetiştiren kurumların resmi ders kitaplarının karşıtılarını hazırlamayı geciktirmemelidir. Bu yapıldığında hem öğrenciye, hem de öğretmene yardımcı olacaktır, yapmaları gereken açıkça ortaya ıakacaktır. (Bu konuyla ortaöğretimin sorunları bölümünde genişçe önerilerimiz yer almaktadır. Onun için üzerinde uzun boylu açıklamayı gereksiz görüyoruz.)

2. Yerii Toplum Derg'isi, TÖB-DER gazetesini ve çıkartılacak broşürlerle (gerektiğinde başka yayın organları da olabilir) öğretmenin toplum sorunlarına ba'kış, ders işlemede dikkat edeceği hususlar, halkla ilişkileri, köyde-şehirde-okulda yapması gereken şeyler konusunda yardımcı olacak bilgiler verilmelidir.

3. Aynı amaçlarla özellikle yaz tatillerinde merkezi ve bölgesel kurslar düzenlenmelidir. Bu iş öğretim yılı içerisinde TÖB-DER şubeleri kanalıyla gerçekleştirilebilir.

Bu alışmalar belki TOB-DER'in yükünü daha da ağırlaştıracak, fakat yapılmadığında büyük sorunlarla karşılaşmak kaçınılmaz olacaktır. Türkiye'de en «ilerici» yönetimler döneminde bile öğretmenin nasıl yetiş-

tirildiği bilinen bir gerçektir. Onun için TÖB-DER'in bu görevlerinin demokratik halk cumhuriyetinin kuruluşuna dek devam etmesi gerektiğine inanıyoruz. ^

Metin ERDEMİR : «Okumuş adamlar sınıfının bu proleterlerine» kendi gerici varlığını korumak zorunda olan egemen sınıflar nasıl ve ne amaçla yaklaşır? Ve egemen sınıfın maddi ve giderek manevi egemenliğinde eğitim emekçilerinin fonksiyonları nelerdir? Bu sorunlara Marksist-Leninist teori ışığında cevap arandığında, Türkiye'de eğitim emekçilerinin sosyal konumu ve bunların «yetiştirilmesinde»^{1^} sorunların nedenleri açığa çıkar.

Genel olarak sınıflı toplumlarda ve özel olarak günümüz Türkiye'sinde, egemen sınıflar eğitim emekçilerine siyasal iktidarlarının pekiştirilmesinde bir araç gözüyle bakarlar. Hem de hayati önemi olan bir araç. Çünkü, bu araç aracılığı ile, egemen sınıflar ideolojik mücadele araçlarının en önemlilerinden biri olan eğitim kurumlarında insanları «yoğururlar», insanlara kendi çıkarlarını doğrultusunda biçim verirler. Yani, toplumdan devşirdikleri unsurları, toplumun objektif konumunu saptamaktan aenz, hakim ilişkilerin mutlaklığına inanmış, «aptallaştırılmış» unsurlar haline getirirler.

İşte. egemen sınıflar için hayati 'bir öneme sahip bu eylem, eğitim emekçileri aracılığı ile gerçekleştirilir. Bu gerçeği çok iyi değerlendiren egemen sınıflar, eğitim emekçilerine ve eğitim emekçisi «yetiştiren» kurumlara titizlikle yaklaşır. Bu yaklaşımda en ufak bir zaafın «onlar» için ne denli pahalıya mal olacağını bilirler. Bu nedenle, eğitim emekçisi yetiştiren eğitim kurumlarında, diğer kurumlardan daha bağınaz, daha gerici ve daha şovendirler. Ve bu 'kurumlardaki araçlarını titizlikle seçerler. Bu araçların tümü onların çıkarlarını sıkı sıkıya kollayan ve koruyan araçlardır. Örneğin, 'bu eğitim kurumlarına tayin edilen tüm eğitim emekçilerinin aptallaştırılmış unsurlar arasından seçilmesi için tüm olanaklarını sömürürler.

Bu nedenle, burjuvazinin ideolojik mücadele ve kendisine itaatkâr köle yetiştirme araçları olan eğitim kurumları'nda genel olarak emekçi yığınlar için anti-demokratik uygulamalar vardır. Ve eğitim kurumlarının gerçek demokratik mevziler haline getirilmesi ise 'bir iktidar sorunudur. Fakat hakim üretim ilişkileri çerçevesinde bile gerçek anlamda olmasa bile, bu 'kurumların «burjuvazi için ters tepen silahlar» haline dönüştüğünü görmekteyiz. Ve bu durum 1900'lerin ikinci yarısında varlığını sürdür-

meye çabalayan emperyalizme bağımlı sömürgeci Türk egemen sınıflarının hakim olduğu Türkiye'de sürpriz olarak değerlendirilmemelidir. Ve kazanılan mevziler ile yetinilmemelidir. Çünkü, eğitim kurumlarının ve özel olarak eğitim emekçisi yetiştiren kurumlarının sorunlarının çözümü yani demokratikleştirilmesi emekçi yığınların' kurtuluşuna bağlıdır. Ve bu kurumlarda karşılaşılan hiç bir sorun Türkiye'de emekçi yığınların genel sorunlarının dışında değildir. Ve açıktır ki, bu temel sorunların çözümü anti-emperyalist, anti-sömürgeci ve işbirlikçi egemen sınıflarının her türlü tasarruflarına karşı olmaktan geçer.

Tüm bunları söylemek Türkiye'de demokratik mevzilerin kazanılması ve korunması konusunda da titiz ve kararlı olmamak demek değildir. Amaçlanan günlük mücadelenin temel mücadeleye tabi kılınmasıdır. Yani, oportünizme karşı devrimci davranış göstermek gereklidir.

Oysa TÖB-DER merkezinin bugün tartışmaya sunduğu ve Yaşar ÇAĞLAYAN'ın hazırladığı «Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sorunları» bildirisinde, bu oportünist ve reformist tutum apaçık ortadadır. Öğretmen sorunu Türkiye'de emekçi yığınların sorunlarından objektif olarak kopartılmış, başlı-başına 'bir sorun haline getirilmiştir.

Egemen sınıfların öğretmen yetiştirme kurumlarındaki özel hassasiyeti gözardı edilmiştir. Tüm dikkat son yıllardaki (MC'li yıllardaki) uygulamalar üzerine temerküz edilmiştir. 'Bu dönemdeki açık faşistleştirme eylemleri kadar daha önceki dönemlerdeki «gizli» faşistleştirme eylemleri de en azından görülmelidir. Ancak bu şekilde MC'li yıllardaki son uygulamalar, geçmişteki ve günümüzdeki «güler yüzlü» uygulamalar ile organik bir bütünlüğe kovuşturulabilir. Çünkü, birçok oportünistin «hayallerini borç aldığı» CHP iktidarında da öğretmen yetiştirme kurumlarındaki özel hassasiyeti bilinmektedir. Öğretmen yetiştiren kurumlara hiç bir «mimli» unsurun atanmaması konusunda büyük çabalar gösterilmiştir ve gösterilmektedir. Bildiride öğretmen sorunu ile ilgili önemli bir konu da, genel olarak «unutulanlara» katılmıştır. Bu unutulmuş konu Doğu gerçeğidir. Bu gerçek, artık günümüzde «Bölgelerarası farklılık» demagojisi ardına gizlenemeyecek kadar açıktır. Türkiye eğitim emekçilerinin demokratik mevziler elde etmesi mücadelesindeki en büyük engellerden biri, hem de sömürgeci egemen sınıflarca konulmuş bir engel. Bu engel ortadan kaldırılmadan veya en azından teşhir edilmeden demokratik mevzilerin sömürgeci burjuvazinin tırnakları arasından kurtulması mümkün değildir.

empoze etmekle yükümlü kılınan bir öğretmen, bu yükümlülüğe karşı savaşmadıkça ne denli demokrat olabilir?

Kardeşler,

"

Kurultayımız «Türkiye'de öğretmen yetiştirme sorunları»nı tartışırken sömürgeci burjuvazinin Doğu'daki uygulamalarını görmelidir. Sorunaemekçilerinin devrimci, demokratik eğitimi açısından yaklaşmalıdır.

Başından 'beri devam eden Eğitim Kurultayı'nın gerçekten demokratik muhteva taşıması, demdkratik bir düzeyde devam etmesini arzu etmekteyiz. Bazı konuların slogansal düzeyden kaldırılarak /hayata geçirilmesi gerekmektedir. Şurada görüyorsunuz arkadaşlar, ırkçı, şoven, asimilasyoncu eğitimin sloganı asılmıştır. Ama bu, slogansal düzeyde kalmıştır. Çünkü burda bir bildiri sunuluyor. Bildiride şöyle deniliyor arkadaşlar ; Arkadaşlar, konuşmanın sonunda şöyle bir önerim olacaktır. Bugün basın toplantısı yapıldı, eğitim enstitülerinin faşistlerden temizlenmesiyle ilgili bir basın toplantısıydı (ancak 'ben şunu öneriyorum : Devam eden Demokratik Eğitim Kurultay'ında, MÇ zamanında kapatılan,.....'da yer alan Diyarbakır, Tunceli ve Mardin eğitim enstitülerinin derhal açılmasını sağlamak için bu konuda tepki gösterilmeli, gerekli ilgi gösterilmelidir.

Saygılarımla.

Haydar UNSAL : Bildirgede bizim incelediğimiz kadarıyla gördüğümüz birtakım eksiklikler, yanlışlıklar ve yanılgılar, bilimsel yanılgılarla, bunları burada belirtmekle ve bu yanılgıların, yanlışlıkların düzeltilmesini istemekte haklıyız. Yalnız Yaşar ÇAĞLAYAN arkadaşın belirttiği gibi bildirge daha sonra 'birtakım eksiklikler açısından değiştirildi. Örneğin eğitim enstitüleri konusundaki bildirgede varolan eksiklik, Yaşar ÇAĞLAYAN arkadaşın, güncel sorun durumuna geldiği için bunu da açıklaması ile nisbeten aydınlanmış oldu.

Bu durumda Yaşar ÇAĞLAYAN arkadaşın hazırladığı bildirgede, kitapçık olarak sunulan bildirgede, kendisinin konuyu ciddi olarak ele aldığı birtakım araştırmalar, incelemeler yaptığını, mümkün olduğu kadar sorunu bilimsel olarak ele almaya titizlik gösterdiği için kendisini kutluyoruz. Yalnız getirilen görüşlerde ve somut önerilerde, soruna ve sorunların oluşumuna eğilirken, mesele özellikle sınıfsal yaklaşım açısından ele alınmamış durumda, sınıfsal yaklaşıma dikkat edilmemiş durumda. Örneğin bildirgenin 3. sayfasında şöyle denilmekte; «Öğretmen yetiştirme düzeni saptanmakla yetinilmeyecek, gerçi ulusal gelir dağılımından kendi-

lerine daha çok pay alma olanağı bulmuş olan sınıf için, bir öğretmen yetiştirme sorunu sosyalistlik değilse de, halk, sınıflarının, yani sömürülenlerin, diğer sosyalist ülkelerin sorunlarının yanında, öğretmen yetiştirme diye ve genelde öğrenim sorunları hakkında bir sorunu vardır.» deniliyor. Burada bizim gördüğümüz eksiklik şudur : Arkadaşlar, öğretmen yetiştirme sorunu yalnız halk sınıflarının sorunu değildir. Yalnız emekçi sınıfların sorunu değildir. Sonuçta şöyle bir anlayış çıkıyor ortaya : Öğretmen yetiştirmede gelir dağılımından mümkün olduğu kadar çok pay alan sınıfa, yani sözün kısası hakim sınıfların öğretmen yetiştirme sorunu diye bir sorunu yoktur, halkın böyle bir sorunu vardır diyor. Bu aslında yanlıştır.

Çürtkü, öğretmen yetiştirme sorunu aynı zamanda ve özellikle şu içinde bulunduğumuz düzende hakim sınıfların sorunudur, çünkü onlar bu sorunda kendilerinin mümkün olduğu kadar yararlanması için olanaklar sağlamak doğrultusunda çabalar gösterirler. Yani hakim sınıfların öğretmen yetiştirme diye bir sorunları yoktur demek bu nedenle yanlıştır.

Arkadaşlar, bunun yanında özellikle belirtmemiz gereken ve 'bildirgelerin, Demokratik Eğitim Kurultayı tarafından yazılmış olan bildirgelerin tamamında görülen bir başka eksiklik de ulusal sorunun eksikliği. Arkadaşımızın, gerek bildirgesinde de, gerekse konuşmasında özellikle Doğu halkının sorunlarına hiç 'bir zaman değinilmediğini' görüyoruz. Örnek olarak vermemiz gereken bir olgu var, 'bu da Diyarba'kir Eğitim Enstitüsü'nün kapatılması olgusudur. Neden batıdaki eğitim enstitülerinden birisi kapatılmıyor da özellikle Diyarbakır Eğitim Enstitüsü 'kapatılıyor?'. Burası dikkatimizi çeken bir sorundur. Doğuda yaşayan halkın.....,..... ve orada eğitim yapan öğretmenlerin, bu sorunda.....ne getirecekleri hakkında bir öneri de getirilmiyor. Yaşar ÇAĞLAYAN'dan özellikle bunun da düzeltmesini istiyorum. Zaten Demokratik Eğitim Kurultayı'nın bir anlamda dikkate alması gereken konulardan birisi de 'budur. Uluslar sorunudur.

Bu şekilde görüşlerimizi özetledik. Ancak, özellikle belirtmek isterim. Biz bu konuda 'bildirgenin tamamını eleştirebilirdik. Bildiriyi kaleme alıp arkadaşlarımıza sunacağız. Hepnize saygılar sunarım.

Haydar CEYLAN : Değerli Arkadaşlarım, Bildiri üzerindeki eleştiri ve görüşlerimi bildireceğim. Sayın konuşmacı, öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda gerçekten doğru bir bildiri sundular, ben kendilerine şahsım

adına teşekkür ederim. Elbette daha iyi şekilde hazırlanabilirdi. Fakat tümüyle bildiri, yerinde ve gerçeklere değinilmiş bir biçimde hazırlanmıştır. Arkadaşlar, *şur\u* kesinlikle belirtmek gerekir. Demokratik Eğitim Kurultayı'nın, adına uygun bir biçimde yürüyebilmesi için, da'ha' doğrusu demokratik bir eğitim gerçekleştirilmesi için, umduğumuz biçimde, dilediğimiz biçimde, mutlaka öğretmen yetiştiren kurumların da o ölçüde demokratik bir biçime getirilmesi lazımdır.

Bugüne kadar demokratik ölçüler içerisinde hazırlanmış planlar, programlar hazırlarsanız hazırlayın, bunu uygulayacak öğretmen, bunu uygulayacak kafada öğretmen bulamazsanız, 'bunun hiç bir yararı yoktur. O bakımdan herşeyden önce eğitim sözkonusu olduğunda, can alıcı nokta, en büyük unsur bence .öğretmendir ve öğretmenin yetiştirilmesi sorunudur. Buna eğilmek gerekir. Bu açıdan bakıldığında öğretmen yetiştirme işinin de, doğrudan doğruya ülkemizin bağlı bulunduğu emperyalist ve kapitalist düzenden ayrı düşünülemediğini, bizim gibi onun da, ona bağlı olduğunu kabul etmek zorundayız.

Egemen güçler isterler ki; eğitim, kendi düzenlerini sürdürebilsin, kendi düzenlerinin ömrünü uzatabilecek biçimde ölçülü olsun. Ve yine onlar isterler ki; bu eğitimi istedikleri ölçüler içerisinde, eğitim uygulayacak öğretmenlerin de kafası bu yönde şartlandırılmış olsun. Ve böyle istedikleri için, öğretmenler üzerinde birtakım 'baskılar alabildiğine sürüp gitmektedir. Yine bu düzenin yetiştirmiş olduğu ve 'benzer düzene bağlı birtakım gerçeklere hazırlar, düzenin gerektirdiği biçimde reçeteler hazırlar ve bunları eğitim olarak, ileri eğitim olarak 'bizlere yutturmaya çalışırlar.

Öğretmenlerin üzerinde bana göre iki biçimde baskı vardır. Birincisi, bu eğitim çalışmalarımız yoluyla, öğretmen yetiştiren kurumlar üzerindeki sistemlerin değiştirilmesi yoluyla. Öğretmen yetiştiren kurumların çok değişik oluşu. Sayın konuşmacının da belirttiği gibi, 'bunlardan ben bir tanesini örnek vereyim : Kız Teknik. Kız Teknik neyi amaçlıyor?. Kız teknik okullarının biçimlerini gözönüne aldığımızda bugün tamamen burjuvazinin öngördüğü bir eğitimi sergiliyor.

Hiç halkın yaşantısıyla, halkın günlük geçimiyle ilgisi olmayan, doğrudan doğruya bu çürümüş düzenin reklamını yapan, tüketim ekonomisini hızlandıran, bu ekonomiyi bir 'bakımdan halka kabul ettirmeye çalışan bir biçimde karşımıza çıkıyor. Şu halde eğitim, öğretmen yetiştiren kurumların mutlaka tek elden, tek tip olması, birbirinden kopuk değil, bir/birinin devamı olması gerekir.

ikinci olarak arkadaşlar, bir de siyasi yönden öğretmenin baskı altında tutulması. Öğretmen, daha önce biliyoruz, tarrh mücadelesi verdik ve mücadele içerisinde yaralanan, öldürülen oldu, baskılar, kıyımlar oldu. Çok zor günler geçirildi. Ancak bunların hiç birisi öğretmeni yıldırmadı, mücadelesinden geri çevirmedi. Fakat son kararı ben şu açıdan ilginç buluyorum. Öğretmen yıldırlımadı ama, sermayenin hazırlamış olduğu programı orda uygulaması için komando kafalı, şartlanmış insanları, öğretmen olarak öğretmen kurumlarına yerleştirdiler. Yetkililerin ağzından yine söylüyorum, devlet işgal altında bulunmaktadır. Ve işgal altında olan bir devlet bugün, o işgal birliklerinden kurtulmamıştır. O işgal birlikleri güya insancıl amaçlarla hâlâ yerinde oturtuluyor, yarın onlar yine öğretmen olarak aramıza katılacaklardır ve onlar bizimle birlikte, yan yana, omuz omuz çalışması bekleniyor. 'Bu çok acı birşeydir, ben kesinlikle bunu protesto ediyorum. Bunun karşısındayım.

Bir konuyu daha kısaca belirteyim. Gerçekten önemli bir meseledir, öğretmen yetiştiren kurumların, kuruluşların üzerinde durmak gerekir. Bununla ilgili bir komisyonun kurulmasını ve meseleyi enine boyuna incelemesini öneriyorum, hepinizi saygıyla selamlarım.

Nevzat TEKER : Bildiri üzerindeki eleştirilerime geçmeden önce, bazı arkadaşlarımız konuşmalarında bildirgelerinin şubelere gelmediklerini söylediler. Oysa ki Bitlis şubesi olarak bildirgeler çoktan şubemize gelmiştir. Türkiye'de öğretmen yetiştirme sorunlarıyla ilgili bildiriye önerilerimiz ve eleştirilerimiz, ülke sorunları içinde, bölgesel ayrılıkları, gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gören, yaşayan, halkla bütünleşmiş öğretmenler yerine, kapıkulu öğretmen yetiştirmeye çabalanması, burjuvazi açısından doğrudur şeklindeki belirleme eksiktir. Burjuvazi salt belirleme açısından öğretmen yetiştirmez. Aynı zamanda..... de, ezilen halkın asimile edilmesinde programlar uygulayabilecek, resmi ideolojiye bağlı ve bu ideoloji doğrultusunda şartlandırılmış öğretmen yetiştirmeyi de amaçlar. Çünkü eğitim, sömürgeciliğin etkin araçlarından birisidir. Bu gerekçe ile eğitim emekçilerinin ırkçı, şoven, milliyetçi duygu ve düşüncelerle donatılmış, donatılması burjuvazinin kaçınılmaz saydığı görevleri arasındadır. Diğer yandan asimiladorlar yetiştirmek ister. Yani yerli halka mensup asimile edilmiş unsurlar yaratmak onun için bir amaçtır. Yerli halka mensup öğretmenleri asimile ederek yine yerli halk içinde,şovenizmini ve onun resmi ideolojisini bu kişiler tarafından savundurmak ve yerli 'halk içinde dayanaklar bularak, böylesi uygulamaları etkinleştirmek ister. Önerilerimizin, bildiriye eklenmesini istiyorum. Saygılarımla.

Ömer AKMAN : Değerli arkadaşlar, benim yapacağım konuşma genellikle sunucu arkadaşın konuşması sırasında farklı terminoloji tanımlamalarına ilişkin olacak. Konuşmacı arkadaş genel olarak öğretmen yetiştirme sorununda, genel bir kültür birliğinden bahsetti. Fakat konuşmasının sonlarına doğru, burjuvaziye kâr getiren, artı değer yaratan mühendis yerine, halk öğretmeni yetiştirilmelidir tanımlamasını yaptı. Sanıyorum, konuşmanın yazısız olmasından kaynaklanan 'bir durum. Ben bildirenin, ne anlamda terminolojik bir bütünlük kazanması için, bu halk öğretmeni deyiminden hareketle, mühendis yetiştirmenin, teknisyen yetiştirmenin dışlanmamasını öneriyorum. Aksine; bizim, eğitimin hemen her alanında, istediğimiz ve öteden beri uyguladığımız şey, iş eğitimi, iş içinde eğitim. Yani insanların çok yönlü, özgür gelişimini sağlayan, kolektif insanı yaratan bir eğitimi istiyoruz. Aynı şey öğretmen yetiştirme sorunu için da'ha da büyük bir önem taşımaktadır. Bildirinin bu anlamda terminolojik bir bütünlüğe ulaştırılmasını yararlı görüyorum. Teşekkür ederim.

Kenan COŞAR : Değerli arkadaşlar,

1975 Yılından sonra ülkemizin, ikinci kez yönetimine gelen MC iktidarları döneminde öğretmenlerin karşısına çok güncel bir sorun çıktı. Ancak bir eleştiri olarak söyleyebileceğim şu var 'bu konuda. TÖB-DER Genel Merkezi bu konuda zamanında gerekli önlemleri alıp gerekli tepkiyi de gösteremedi. O konu da, MC'nin hazırlattığı ders kitaplarıdır. Eğitimin demokratikleştirilmesi açısından ders kitaplarının da büyük bir önemi olduğu, hiç kimse tarafından yadsınmaz. Benim bu konudaki önerim şudur : TÖB-DER tarafından, eğitimin demokratikleştirilmesi açısından ders kitapları hazırlattırılmalı, 'bunlar, bir bilim kurulu tarafından hazırlattırılan bu ders kitapları, bütün üyelere ve üye olmayan arkadaşlara da ulaştırılmalıdır. Sayın Genel Başkanımız Gültekin GAZİOĞLU bir basın toplantısında şunu söylemişti, anımsaya'bildiğim kadarıyla : «TÖB-DER'li öğretmenler, MC'nin hazırlattığı ders kitaplarını okutmayacaklardır» elbette. Bu, TÖB-DER'li öğretmenlerin temel bir görevidir. MC'nin ders kitaplarını özellikle toplumbilim konusunda hazırlamış oldukları, toplumsal ders kitaplarını elbette okutturmaz. Ama ne yapacaktır? Bu konuda öğretmene rehberlik edecek, öncülük edecek nitelikte yayınların hazırlanması ve üyelerimize ulaştırılması temel bir zorunluluktur, eğitimin demokratikleştirilmesi açısından da, bundan sonra böyle bir girişimin yapılması, bence temel bir gereksinimdir, geciktirilmesi de zararlıdır.

Diğer bir konu, özellikle öğretmen yetiştiren kurumların içine yerleşmiş olan faşistlerin yasallaştırıldığı ortamda, demokratik eğitim kurultayı-

nın almış olduğu, bu kurumlarla ilgili olarak almış olduğu kararlar ve TÖB-DER Gene' Merkezinin, bundan önce öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgili yaptığı çalışmalar, 'bence Sözkonusu edilen 'bildirge ile bütünleştirilerek yayınlanmalı. DEK'in bütün programı yayınlanmalı, TÖB-DER Genel Merkezinin daha önce 'bu konuya ilişkin olarak yaptığı çalışmalar ve DEK'in aldığı kararlar bununla birleştirilerek yayınlanmalıdır..

Öğretmen yetiştiren kurumların yeniden düzenlenmesi konusunda Yaşar ÇAĞLAYAN arkadaşın getirdiği şu görüşe de ben kişi olarak katılıyorum. Bu kurumlar düzenlenirken, bu kurumlara yeni bir biçim kazandırılırken, önümüzde çdk zengin bir deney de var, köy enstitüleri deneyimidir. Bu konuda, köy enstitüleri deneyiminden yeterince yararlanılmalı, bildirgenin bu konudaki görüşüne özellikle katıldığımı belirtirim, saygılarımla.

Niyazi ALTUNYA : Arkadaşlar benim söyleyeceklerimin bir kısmını söylediler. Yalnız Yaşar arkadaşın söylediklerinin bazılarının tekrar altını çizeceğim. Bir iki noktaya değineceğim. Türkiye'de en az 50 yıllık süreyi değerlendirirsek eğitimde yabancılaştırma, -o da, emperyalist etkilerin en yoğun olduğu- var. Birincisini yakın tarihimizde gördük; birincisi öğretmen yetiştiren, ikincisi fen programlarıdır.

Fen programlarının işlevini biliyorsunuz, o başka bir tartışmanın konusu. Fen programlarının, kısaca Türkiye'de ve diğer geri kalmış ülkelerde, bu modern programların adı altında herkes tarafından temelde anlaşılacak biçimde hazırlanmış, gençlerin 'bütün zamanını öldüren programlar durumundadır. Bir diğer yönü de, kapitalist ülkelere beyin göçünü kullandıracak bir işleve sahiptir.

Öğrenci yetiştirme bütün konularla ilişkin bir husustur. Bunu cumhuriyetin başından beri, aşama aşama görmek mümkündür. Türkiye'de 1926'larda 'başlanan 'bir köy öğretmeni yetiştirme deneyimi vardır, çok kısa zamanda yozlaştırılması ve arkadaşımızın da dediği gibi «köyümde gördüğüm» adlı bir yazı yazılmıştı, tutuklanmıştı ve ömrü boyunca da peşinden polis eksik olmamıştır.

Daha sonraları da değişik oyunlara girilmiştir. Bir başka örnek Gazi Eğitim Enstitüsüdür. Cumhuriyetin başlarında iyiniyetlerle kurulmaya çalışılan bu kurul, kısa zamanda yozlaştırılmış, kendi bünyesinde akademik bir yapıya kavuşturulmadan, sadece boyacı 'küpüne benzer şekilde öğretmen yetiştiren bir 'kurum niteliğine getirilmiştir. Fakat günümüzde yaşadığımız durum çok daha hesaplı, çok daha bilinçlidir. 1950 yılından beri ki, bunları adım adım milli eğitim şûralarından bile çıkarmak müm-

kündür. Çok bilinçli bir yozlaştırmadır. Bu yozlaştırmının içersinde değişik boyutlar görmek mümkündür.

Bir kere sürelerini kısaltma, aradıkları, bu okullara aldıkları gençleri, mümkün olduğu kadar puanları düşük kesimden almak suretiyle, ilerici demokrat öğretmenleri uzaklaştırarak, üzerinde baskı kurarak en sonunda da, tam anlamıyla işten el çektiler, bu kurumlar yozlaştırılmıştır. Son yıllarda, kuşkusuz öteki eğitim kurumlarının da durumu pek iç açıcı değildir. Fakat karşılaştığımızda, en kötüsü öğretmen yetiştiren kurumlardır.

Bu nedenle bu kurumların, arkadaşımın belirttiği gibi, kendi sorunlarını, kendi gelişimini kendi kendine halledebilecek bir yapıda geliştirilmesinde ısrar ediyoruz. Hem 'bildiriyi sunan arkadaş'a, hem de TÖB-DER'deki ilgililere bunu kesinlikle öneriyoruz. Bu bildirin sonuna mutlaka bir eğitim akademileri yasa tasarısının konulmasını veyahut 'bulunması gerekmektedir. Diğer taraftan güncel olan bir durum, eğitim enstitülerine Danıştay kararına rağmen öğrenci alınmıştır ve bu iptal edilmemiştir, bu kuşkusuz içimize girecek olan faşistleştirme sürecidir. Diğer bir nokta da, öğretmen yetiştiren kurumların üniversite puanlarının en düşük olanlarının alınmasıdır.

Gördük ve yaşadık ki yapılabilecek başka birşey yoktur, gerekçe hazırdır, öğretmenlik cazibesini kaybetmiştir, düşük yetenekliler, 'bu kurumlara gelmektedir. İşin aslı öyle değildir. Bugün göreceksiniz 300 bin kişi eğitim enstitülerine girmek isteyecektir. Bu kadar istenilen yer, hiç bir zaman cazibesini kaybetmiş bir yer değildir, çünkü bu 1950'lerden beri söylenir, ama her zaman yalandır, yanıştır. Bakıyoruz, bol para verilen meslekler, kamu sektöründe bile olsa, en üst puanları alanları çekip götürmektedir. Demek ki sorunun birinci yanı budur. Öğretmenler açlığa terk edilmiş kişilerdir.

TÖB-ÜER'in kapatıldığı günlerde, Milliyet Gazetesinin iç sayfalarında bir ilan çıktı. Çocuklarınızı üniversiteye hazırlama, bilmem ne kursuna gönderin, onların mühendis olacakları yerde öğretmenliğe sürüklemeyin diye, bunu arayıp arşivlerden bulmak mümkündür ve gerçekten yüz kızartıcı bir durumdur. Ama burjuvazinin kendi açısından iyi bir gelişmedir. Öğretmen aslında belki bu kurultayın bütün zamanını alacak kadar çok yönlü bir konudur. Bunu arkadaşlar defalarca söylediler. 'Benim dileğim şudur : Mümkün olursa kurumsal çalışmalarla bu konuyu enine boyuna aydınlatalım ve sistem götürelim.

Bütün konularda olduğu gibi öğretmen yetiştirmede de bir sistem hazırlayıp götürelim ve bunu hazırlayalım o zamandan beri geçirdiğimiz

deneyleri işleyelim, bunun çözüm yolu budur diyelim. Arkadaşımız değindi, ilerde yine gündeme gelecek, 1974 Yılında hazırlanan Yüksekokullar Kanun Tasarısı vardır ve Milli Eğitim Temel Kanunu gereğince, Milli Eğitim Bakanlığı akademi açamryacağı için yüksekokul açacaktır.

Bu aslında çok saçma bir gerekçedir, bu yasa tasarısını bulan arkadaşlarımız da tam okusunlar, 1913 Yılındaki reform çalışmalarından ileri birşey değildir. Çok dikkatli olmamız gerekir, mutlaka önereceğimiz, eğitimin özerk olmasıdır. Saygılar.

İsim alınamadı : Dinlediğimiz bildiride belki önemli değil, ama özellikle yararlı olacağı için söz aldım. Yaşar ÇAĞLAYAN arkadaşımızın bildirisinde bazı eksiklikleri vardı ki kaçınılmazdır. Çünkü bildirge, bir kişi tarafından hazırlanmıştır. Yaptığımız bir hatayı ilerde tekrarlamamak bakımından, belki bildirgeler basılmadan önce bir başka meslektaşımız veya uzmanımız tarafından eleştirilmesini ve eksiklerin bu yönde giderilmesini düşünüyorum! Hatta eleştiriyile birlikte bakılmasını yararı görüyorum. Bu takdirde eksiklikler en aza indirilebilir.

Öğretmen yetiştirme çok önemli bir sorun, geniş bir sorun. Fakat yetiştirildikten sonra da, meslek içinde yetiştirme de, öğretmen yetiştirme başlığı altında küçük bir ayrıntı. Bazı meslektaşlarımız bu sorunu Amerika'da uzmanlaştırılmış meslektaşlarımız tarafından ortaya atıldığını zannederler. Aslında iş içinde veya işbaşında yetişme konusu Amerika'dan da önce bizim meslek hayatımızda vardır. Sözü edilmiştir, ortaya konulmuştur ve uygulanmıştır.

Fakat bildiğimiz geniş nedenlerden dolayı, gelip geçen yıllar içerisinde pek çok değerli uygulama ve metod gibi bu da yozlaştırılmıştır. Öğretmenin işbaşında yetiştirilme konusu, köy enstitülerinde çok iyi bir şekilde ele alınmıştır. Arkadaşımız, şüphesiz bildirgesini yenibaştan gözden geçirecektir ve hatta komisyonda bu konu ele alınarak değerlendirilecektir.

Fakat o esnada bu noktanın hazırlanmasını diliyorum. Ayrıca vaktimiz dar, son derece bağımsız, özerk, eğitim akademilerinin, sadece bir öğretmen yetiştirme kurumu olan köy enstitüleri deneyi ile çok güzel bir bağlantısı kurulmak suretiyle, daha ikna edici bir şekilde şimdiki biraz muğlak ilişkisinden kurtarılarak da'ha ıslah edici bir biçimde kurulmasında da zorunluk görüyorum. Aksi halde bu çok haklı öneriyi karşımızdakilere ciddiye aldramayız. Bunu yaparken sadece köy enstitülerine bakmayla yetinmeyip bir de bugünlere kadar Yüksek Köy Enstitüsü örneğine bakmanın da yararlı olacağını ifade etmek isterim, Saygılarımla.

SUNUCUNUN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Yaşar ÇAĞLAYAN : Sayın Arkadaşlar,

Konuşmama başlarken ben bildiğimi okumayacağımı, satır satır sunmayacağımı, hatta konuyla ilişkili çalışmalarında referans olarak vermişim. Yeni Toplumun 21. sayısında, öğretmen yetiştirmede genel kültür sorunlarına değinilmiştir, bildiğime ek olarak genişletilmiştir. 22. sayıda öğretmen yetiştirmede demokratikleştirme yahut da daria somuta indirerek işin modeline inilmiştir. Ben bütün 'bu çalışmalarımı, Başkanlık Divanının bana burda verdiği yarım saat, hatta diyelim ki tartışmalardan da 15 dakika tasmasıyla sunamayacağımı, bunun için ana başlıklarıyla en az 2-3 saatlik bir süreyle ancak bu konuların ayrıntısına inebilirdim. Bu bakımdan bunları okunmuş farzederek, ana başlıklarıyla ilginç bulduğum, dikkat edilmesi gereken noktaları özetlemeye çalıştım.

Gelen eleştiriler ve katkılar için gerçekten teşekkür ederim. Bunlara tek tek değinmeyeceğim, yalnız 3 arkadaşın önerisinde ortak bir nokta vardı, Haydar CEYLAN arkadaş, Niyazi ALTUNYA arkadaş ve Sayın Fakir BAYKURT hocamızın, bu işin geliştirilmesi yani bu bildiğime boyutlarının yeni katkılarla genişletilmesi istendi.

Bir komisyon eğer, tasvip eder, önerir, kurarsanız, bu bildiğime yasa teklifini de içerecek biçimde geliştirme, benim katkılarımınla birlikte, 3'ünü ele alırsak bir yasa teklifiyle birleştirebiliriz ve hatta düzenleme komitesi bu bildiğime benden bu boyutları içersinde yeniden yasa teklifini de ekleyerek getirmemi isterse zevkle yaparım.

İzin verirseniz arkadaşlarımdan eleştirilerinden not aldığım noktalara kısaca değineyim. Metin arkadaşımın değindiği ulusal sorun ve özellikle Doğu sorunuyla, Diyarbakır, Mardin, Tunceli eğitim enstitüleriyle bütünleştirerek sundukları bildiğimde, bir eksiklik olarak sundukları bir öneri var. Arkadaşlarım, 'benim bildiğimin ve onun üstünde bir sorundu, ulusal soruna enaz tabii ki bir insanın saygı duyması gerek. Kaldı ki, Diyarbakır Eğitim Enstitüsüyle ilgili orda görevli bir öğretmen olarak, benim Diyarbakır Eğitim Enstitüsü kapatılacağı anda hemen kaleme aldığım bir de yazı vardır. Arkadaşlarım okurlarsa göreceklerdir, Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nün niçin kapatıldığına hesabını iktidardan 'hatta bir devlet memurunun sınırlarına aşan biçimde de koymuş ve sormuş idim. Ethem UNSAL arkadaşım, bildiğimin dağıtılmadığını, eline geçmediğini belirtti, onu yanıtlayacak durumda değilim tabii. Sınıfsal yaklaşım yok dediler.

Gerçekten bildirgenin bir bölümünden örnek verdiler. O, bütünü içerisinde değerlendirilirse, sınıfsal yaklaşım var ama yine de bu eleştiriye katılıyorum. Arkadaşın söylediği biçimde katılıyorum. Müsade ederseniz biraz açayım. Şimdi egemen sınıflar öğretmen yetiştirme işini kendi bütünlüklerinden hiç bir zaman bırakmazlar, iktidar gücünü elinde tutanlar bizim isteğimizde öğretmen yetiştirme işini ve de bilimsel güvenceye kavuşturulmasını hiç bir zaman arzu etmemişlerdir.

1927 Yılından bu yana orta dereceli okullara öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri kurulmuş, o günden buyana eğitim enstitülerinin bir akademik hüviyete kavuşturulması, özerkleşmesi, bilimsel güvenceye kavuşturulmasını hiç bir zaman gündeme getirmemişlerdir.. Süreleri uzatmışlar, kısaltmışlar ama getirmemişlerdir. Bu yaklaşımla, Sayın Niyazi ALTUNYA arkadaşımın da değindiklerinin içinde 1950'lerden sonra ise, öğretmen yetiştirme işini Amerika'dan gelen uzmanlarla da, bakarak bir yapıya kavuşturmak istemişlerdir. Uzun uzun üzerinde durmadan, enine boyuna konuya değinmişim.

Şimdi eğitim enstitülerinin, MC döneminde faşistleştirilmesi gibi bir görüş gerçekten yanlıştır. Çünkü başından beri iktidarı elinde tutanlar, öğretmen yetiştirme işini kendi güdümlerinde kullanmışlardır. O günkü şartlarda ben şunu söyledim : Öğretmen yetiştirme işine biz, yani sömürülen, biz emekçi sınıflar çok daha dikkatli eğilmek zorundayız. Çünkü ulusal gelirden belli bir pay alan hakim sınıflar, bizim üstümüzdeki egemen sınıflar ve onların yandaşları öğretmenin niteliği ve niceliği ile ilgili değillerdir.

Haydar CEYLAN arkadaşımın katkılarına teşekkür ederim. Kız Tekniklerin öğretimi ile eleştirisi çok haklı ve doğrudur. Bu diğer dallar için de aynen geçerlidir. Komisyon önerisine, eğer Divan Başkanlığı ve Düzenleme Komitesi uygun görürse katılıyoruz. Bir arkadaşım benim konuşmamdan sonra oportünist, revizyonist diye söylediler. Bu konuda tartışmaya girmeyeceğim, yazdığım söylediğim ortadadır. Şimdi Ömer ALKAN arkadaşım, terminoloji karışıklığı olarak sunduğu konuya kısaca değinmek istiyorum. Halkın temel eğitiminin gerçekleştirilmesine dönük bir öğretmen yetiştirme dedim. Düzenin gerektirdiği işgücü içinde bizim düşüncemiz ikinci derecede bir iştir dedim. Burda halk öğretmeni deyimini kullanmadım. Galiba bir yanlış anlaşılma var. Halkın temel eğitimini gerçekleştirecek öğretmeni yetiştirme, bizim için hepsinden önemlidir. Halkın temel eğitimi bence TÖB-DER'in, diğer konulardan öne getirebileceği kadar önemlidir.

Kenan COŞAR arkadaş da ders kitaplarıyla ilgili, gerçi bildirginin dışındaydı, bir konuya değindi. Haklıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlar içinde ders 'kitabı meselesi vardır, yalnız ders kitabıyla ilgili görüşümüzü de netleştirmemiz lazım. Önemli olan ders kitabı değil, asıl müfredat programlarıdır. Müfredat programlarının demokratikleştirilmesi kavgası verilmelidir. Ders kitapları buna bağımlı bir iştir, ders kitaplarının, arkadaşlarımızın hepsi hatırlar, Milli Eğitim Bakanlığında yazılması kavgası daha önce son bulmuş bir iş idi. Ama bugün MC uygulamasından sonra, nerdeyse herkes kitap yazsın da bu işten vazgeçilsin denmiştir. Şimdi ders kitabının sorunun temelinde müfredat programının demokratikleştirilmesi öne geçirilmelidir. Yani ders kitabı kavgası değil, müfredat programlarının demokratikleştirilme kavgası öne alınmalıdır. Vs arkadaşın bir önerisi, öğretmen yetiştirme ile ilgili bildirge belki bugün benim aldığım kararlarla bütünleştirilip, birarada değerlendirilmesi görüşüne gayet tabii katılıyorum. Bu hale getirilmesi eğer komisyonda kurulur da veyahut benim bu bildirgeyi yeni katkılarla geliştirmem düşünülürse bu bütünleştirmeyi sağlarız.

”

Niyazi ALTUNYA arkadaşım özerklik konusunda haklı olarak altını çizdiği konuya, bütün arkadaşlarımız katılınsınlar. Çünkü bugün, yarın 4 yıllık bir öğretim programıyla Gazi'de uygulananlar, Mektupla Öğretim'de uygulananlar ve Deneme Yüksek Öğretmen'le karşılaşabiliriz. Adamlar Deneme Yüksek Öğretmen Okulu için aynen şunu demişlerdir : «öğretmen yetiştirme zor iştir, pahalı iştir, öğretmen yetiştirecek yerde öğretmenin yerini alacak teknolojiyi geliştirelim, bunu deneyelim.» ama mevzuat hazretlerine uymadığı için bir yandan da sayın öğretmeni yetiştirelim diye, matematik, fizik, kimya, biyoloji dallarında öğretmen yetiştirmeye başlamış bir sistemdi.

Bu tip palyatif tedbirler; özellikle TÖB-DE'li arkadaşların dikkat etmesi gerekir. Öğretmenlik, cazibesini kaybetmiş bir meslek olsa, bu tekliften dönerler. Öğretmenlik cazibesini kaybetmemiş, özellikle kaybettirilmişdir. Bugün her an yaşadığımız faşist baskılar, zulüm, terör bizi, çocuklarımızı, öğretmenlikten koparmaya zorlamıştır. Ben inanıyorum ki öğretmenliğin maddi yönden cazibeye kavuşturulması, grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklarından gelir. Yani ek ders ücreti, biraz tazminat verilmesi gibi şeyler değil, grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakkımızı aldığımızda öğretmenlik cazibeli hale gelir. Öte yandan bizim önerimiz, eğitim akademileri düzeyinde özerk bir kuruluş yapısına kavuşturulursa, o zaman okuyan birçok kişi de bu mesleğe zevkle yönelecektir. Eğer öyle olmasaydı bunca arkadaş biraraya gelemezdik, öğretmen olmazdık. Bütün eleştiri ve katkılardan çok yararlandım. Çok teşekkür ederim, saygılar sunarım

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN! YETİŞTİRME SORUNLARIYLA İLİŞKİLİ
KOMİSYON RAPORU

Komisyonumuz yaptığı iki toplantı ve işbölümüne dayanan çalışmalarından sonra aşağıdaki kararları almış ve DEK Düzenleme Kuruluna sunulmasını kararlaştırmıştır.

1. Yaşar ÇAĞLAYAN'ın konuyla ilişkili olarak sunduğu bildirgenin:

a. Sunarken belirttiği biçimde DEK'çe yayınlanan metin, Yeni Toplum'un 21. ve 22. sayılarındaki yazılarıyla birlikte, somut bir biçimde bütünleştirilip yeniden yazılarak DEK Düzenleme Kuruluna sunulması,

b, DEK Düzenleme Kuruluna intikal ettirilen Konya Delegeleri Saydam YAZAR, A. Kadir YILMAZ'ın, Bitlis Delegeleri Nevzat TEKER, Bedirhan ÖZDEMİR, Diyarbakır Delegeler Kâzım BUDAK, Şevket SANCI, Urfa Delegesi Ali AVCI, Bingöl Delegesi Ramazan ADIGÜZEL, Doğal Delegelerden Süleyman YAŞAR, Ayhan KUTLAY'ın, Balıkesir Delegesi Erdinç FIGAN, Çanakkale Delegesi Ahmet SAVAŞ, H. Ünal NAL, Nedim ARI'nın yazılı öneri ve eleştirilerinin eklenerek bütünleştirilmesi;

2. Türkiye'nin okullaşma ve temel eğitimindeki yetersizlik dikkate alınarak şimdilik öğretmen yetiştirme işinin ortaöğretim düzeyinde «Temel Eğitim Sınıf Öğretmenliğinin» yetiştirilmesi uygun görülmüştür. Ancak:

a. Özerk eğitim akademileriyle bu okulların işbirliği içinde düzenlenmeleri,

b Bu okulların programlarının da bildirmede açıklandığı gibi «genel kültür» asıl alınarak öğretimlerini sürdürmeleri,

e. Bu okullara atanan öğretmenlerin eğitim akademilerinde sınavdan geçirilmeleri,

d. Temel eğitim sınıf öğretmeni yetiştirecek olan bu kurumların eğitim akademileriyle bölgesel koordinasyonlarının sağlanması, gerektiği;

3. Öğretmen yetiştiren kurumların bütünlüğünün sağlanması açısından öğretmen yetiştiren kurumların «eğitim akademileri» biçiminde örgütlenmelerinin zorunlu oldukları sonucuna varılarak,

a. Eğitim akademilerinin yalnızca bilimsel özerklik adıyla dört yıllık bir yüksek okul statüsünde düşünülemediği,

t>. Türkiye'nin okul, üniversite ve akademi anlayışları dikkate alınarak özerklik anlayışının idari ve bilimsel nitelikte ancak akademik nitelikte düşünülebileceği,

c. Eğitim akademilerinin kuruluşunu sağlayacak maddî koşulların erkek teknik Y.Ö.O., kız teknik Y.Ö.O. ve eğitim enstitüsü gibi MEB'na bağlı okulların devriyle sağlanabileceği,

d. Türkiye'nin en az on bölgesinde, birbirleriyle koordineli olarak eğitim akademilerinin oluşturulabileceği;

4. Eğitim akademilerinin kuruluşunun yasa konusu olduğu dikkate alınarak komisyonumuzun bu yasayla ilişkili gerekçe ve kuruluşa dönük önerilerinin geliştirilip DEK'e sunulması;

5. TÖB-DER'in bundan böyle yalnız eğitim enstitüleri sorunuyla değil bu yasanın gerçekleşmesi ve özerk eğitim akademilerinin kurulmasında, eğitimin demokratikleştirilmesi sürecini tamamlaması açısından, sürekli bir çalışmayı yürütmesinin gerektiği, bunun için de DEK'e sunulan bu raporumuz ve eklerinin sonuna dek izlenerek kamuoyuna mal ettirilmesi uygun görülerek KARAR ALTINA OYBİRLİĞİMLE ALINMIŞTIR.

Komisyon üyeleri :

YAŞAR ÇAĞLAYAN
(İmza)

Yusuf ŞAHİNER
(İmza)

Niyazi ALTUNYA
(İmza)

Nizam ÖZER
(İmza)

Azız MAHO
(İmza)

I — ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE KONUMU :

Meslek sözcüğünün anlam ve kapsamı konusunda günümüze değin, bilimsel 'bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte, tarihi süreç içindeki gelişmeleri gözleyerek niteliğini açıklamaya çalışacağız. Bundan amaç, öğretmenlik mesleğinin yerini ve konumunu 'belirlemektir. Diğer iş ve meslek kollarıyla, geniş halk yığınlarıyla ilişkilerinin diyalektik bütünlüğünü ortaya koymaktır.

İlkel insanın bir günlük yaşamı ve ardından, en eski sosyal kuruluş olan aile (evce) ve kabileler incelendiğinde, yaşamaya yönelik iş ve görev bölüşümüyle meslekleşmenin başladığı anlaşılmaktadır. İlkel, feodal, anamalcı, toplumcu dönem ve aşamalarda siyasal toplumun giderek çok yönlü gelişimi örgütlenmeyi, hızlı bir branşlaşmayı gerektirmiş; bu durum mesleki eğitim gerekliliğine ölçsüz önem kazandırmıştır. Rütbe mesleğinden özgür mesleğe değin.

Her dönemde üretim biçimi eğitim için de belirleyici olmuş, giderek gene) eğitim ve meslek eğitimi ayrı düşünölmeye başlanmıştır. Meslek eğitiminin Özgürlük kazanması ise rütbe mesleğinin deneyleri ve kazanımları sonucu, özgür kişiliğın gelişmesiyle mümkün olmuştur. 13. — 15. yy. larda sınırlı okullaşma başlamış, özgür meslekler böylelikle okul kazanımına ulaşip, yeryüzünde dizgeleşerek zorunlu eğitim-öğrenim birliğı, mesleki birliklere erişmiştir. Bizim ölkemiz de geriden 'bu gelişme ve ilerlemeyi izleyerek 1848'lere gelmiştir. Öğretmenliğın bir meslek olarak resmen kabulü bu tarihlere raslar.

O günden bu güne yoğun savaşımlardan geçerek gelinmiştir. Öğretmenlik mesleğı zengin deneyler edinmiştir. Öğretmenliğın «bir ihtisas mesleğı» olduğı yasalara sokturulabilmiştir. Egemen güçlerin korkulu düşleri haline gelebilmiştir. Grev hakkından yoksun, düz bir dernek olmasına karşın. Toplumun tüm üyelerinin çok yönlü, özgür gelişimi ve en yüksek mutluluğı için eme'kten yana saflarda yerini almış; bilgi ile eylemini birleştirerek mesleğinin, ülkesi toplumunun, dünyanın aydın bir üyesi olduğunu kanıtlamıştır. Daha ileri kazanımlar için inatla GREVLİ, TOPLUSÖZLEŞMELİ SENDİKA hakkı istemektedir. Bu hakka da kanımca çok yaklaşmıştır. Yakın geçmişte, örgüt bütünlüğünü koruyarak, diğer demokra-

tik kitle örgütleri içinde yerini almış, faşizme geçit vermemek için 'bilinçle savaşımlarını halkına karşı görevini de yerine getirmiştir. İşte Türkiye'mizde bugün öğrefmenlik mesleği bu durumdadır.

II — ÖZLÜK-EKONOMİK HAKLAR KAVRAMI :

Korlu, tanımlamalarda «kişinin, kişisel haklarıyla ilgili konuları içerir.» biçiminde sunulmaktaysa da özde «...hak arama ve alma savaşımları...» açısından özlük-ekonomik haklar yığınsal bir nitelik kazanır. Kitlelerin tümünü ilgilendirir.

Hak alma ve arama savaşımlarımızda, kitlelerin bir örgüt disiplini altında «kitle dayanışması», istediğini alabilmek açısından zorunludur. Aralarında uzlaşmaz zıtlıklar bulunan sınıflı toplumlarda düşünecek olursak, örgütlü mücadelenin kitle dayanışması açısından zorunluluğu daha da belirginleşir. Bunun karşıtını düşünmek bizi «özlük-ekonomik-demokratik haklar» kişiyle «ilgilidir» savına götürür ki, bu savda anamalcı üretim ilişkilerinin kökeninde yatan «bireyci» anlayıştır. Yani bireyciliğe teslimiyettir.

Egemen güçler böylelikle bireyleri edilginleştirerek özlük haklarının toplu biçimde aranması için yazgı birliği, özveri üzerine kurulmuş demokratik kitle örgütlerini etkisiz kılmayı amaçlamıştır. Ancak bu, tekelci kapitalizm tarafından geri bırakılmış bir ülke olan yurdumuzda halkımızın siyasal bilinçlenme sürecinde gücünü yitirmiştir. Halkımız artık dayanışmanın, sınıfının, toplumsal gerçekler ışığında parçanın tümünden ayrı düşünemeyeceğinin bilincindedir.

Korluya üretim sürecindeki yeri açısından bakıldığında da, eğitim emekçilerinin üretime doğrudan katkıda bulunmadıklarını görürüz. Ancak bu biçimsel bir yargıdır. Üretilen değer bireyin bağımsız emeğinin ürünü değildir. Üretimde toplumsal ilişkiler, maddi üretimin zorunlu bir ögesi olan ve üretim ilişkileri denilen nesneyi oluştururlar. Bu toplumsal ilişkiler içerisinde eğitim emekçilerini de üretime dolaylı katkıda bulunan bir kitle olarak görüyoruz. Bu konuyu iyice çözümlmek için anamalcı düzenin ayırmedici yasalarına bir göz atmak gerekir. Üretim araçlarını elinde bulunduran egemen sınıf, ücretli işgücünü ne denli çok sömürürse o denli artıdeğer elde eder. Bir meta olan işgücü değerinin büyüklüğü ya da küçüklüğü artıdeğer birikimini etkiler. Meta değerinin büyüklüğü üzerine etki yapan, emeğin bileşiklik (nitelik) derecesidir. Emek, bileşiklik değerine göre ikiye ayrılır. Nitelikli emek ki, eğitilmiş olup özel biçimleme ile oluş-

turulur. Bu da sermaye sdihibine daha az kişi ile ve da'ha az ücretle daha çok artıdeğer sağlar. Meta üretimindeki bu artış sermayedarın giderek palazlanmasını sağlar. Niteliksiz emek ise özel biçimlenmesi olmayan, ı-raklık eğitiminden öte eğitimi olmayan, kendibaşinalıkla oluşan bir emek türüdür. Düz emek de denebilir. Nitelikli emeğe göre üretimi düşüktür. Sovyetler Birliğinde yapılan bir araştırmaya göre niteliksiz emeğin üretkenliği % 16 artırılabilmişken, nitelikli emeğin üretkenliği % 30 artırılabilmiştir. İşsizliğin korkunç boyutlara ulaştığı ölkemizde egemen güçler nitelikli ve niteliksiz emek bulabilmektedirler. Nitelikli emek yetiştirmek gibi çok önemli bir görevi olan eğitim emekçisinin, bizim gibi sınıflı toplumlarda ayrıca halk çocuklarını sınıf bilinciyle yetiştirmek gibi özel ve önemli yükümlölükleri de vardır. O nedenle bir eğitim emekçisinin egemen güçlerce ödüllendirilmesi beklenemez. Beklenen kıyım, kıyım, ekonomik baskıdır. Ekonomik bakımdan güçsüz bırakılışı diğer emekçi kitle ve yığınlardan ddha da farklıdır.

Konuyu kısaca tümlersek, küslerin özlük, ekonomik hakkı tüm içinde yer bulur. Öncelikle yığınsal ve sınıf içeriklidir. Ancak hakkın dağılım trafiği.'hakkı kişiye götürür ki o da kendi içinde tüm açısından tutarlı bir eşitlikçiliği gözetmek zorundadır.

II — EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN DİĞER EMEKÇİ KİTLE VE KATMANLAR ARASINDAKİ YERİ

Eğitim emekçilerinin, özlük-ekonomik haklarının diğer emekçi kitlelerin sorunlarından soyutlanarak ele alınamayacağı savlanmaktadır. Özde bu sav doğrudur. Eğitim emekçilerinin sorunlarını diğer emekçi kitlelerin sorunlarından ayrı ele almak devrimci anlayışla da bağdaşmaz. Çünkü tüm emekçilerin sorunları düzenden kaynaklanmaktadır. Ama bu, eğitim emekçilerinin iki görevinden birini ertelemesini de gerektirmez. Yani özlük-ekonomik sorunlarıyla uğraşmak görevini ertelemesi halinde öğretmenin kendisine yabancılaşacağını bilmek zorundadır. Geniş eğitim emekçileri kitlelerini kucaklamak için bu görevi çok iyi yapmak zorunludur. Bu arada diğer emekçi kitle ve katmanlarla diyalektik bütönlük gözardı edilmeden, birli'kte savaşım vermek de en az birinci görev kadar önemlidir.

Özetle :

Eğitim emekçisi, üretim eğitimi ve verimli çalışmaya yönelmek, tembelliğin en büyük suç olduğunu bilmek, ulusal gelirden birey başına düşen payını, pay arttıka artan, kendi içinde tutarlı ve eşitlikçi ücret diz-

gesi içinde almak, kitle tabanındaki her ileriye dönük gelişmeyi kazanım saymak, daha geniş emekçi kitle ve katmanlarla ve onların demokratik kitle örgütleriyle birlik ve dayanışma içinde olmak, asgari bu bilinç düzeyine erişmek zorundadır.

III — DÜNYA EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN ÖZLÜK-EKONOMİK VE MESLEKİ HAKLARI AÇISINDAN KONUYA YAKLAŞIM

1 — Ülkemiz eğitim emekçilerinin maaş-ücret sorununa kısaca bakalım.

Ulusal gelirden birey başına düşen payın 1977 Yılı başlarında 1000 dolara, bizim paramızla 17.500 liraya ulaştığını en yetkili ağız ve kaynaklardan öğrendik, saptadık. Buna göre, örnek olarak evli, iki çocuklu bir emekçi ailesini (evce) ele alalım. Ulusal gelirden bu dört nüfuslu aileye düşen payı bulalım. $17.500 \times 4 = 70.000$ TL. Bu örnek ailenin ulusal gelirden payına yetmiş bin lira düşmektedir. Aylık gelirini bulursak, $70.000 : 12 = 5830$ TL.si olduğunu görürüz.

Öte yandan Türkiye koşullarında evli, iki çocuklu bir aile olarak sade ve insanca yaşayabilmek için alt düzeyde 5-6 bin liraya gereksinme vardır. O da fiatlar sabit tutulduğunda. Kaldı ki 1970 yılında 145.7 olan toptan eşya fiatlarının 1976 yılı Eylül sonunda 407.0'a ulaştığı devletin resmi kayıtlarından saptanmıştır. 1977 Sonuna göre ise bu rakam 443.0 rakamına yaklaşmıştır. Yani altı yılda toptan eşya fidtları 3-5 misli artmışken maaş ve ücretler ancak % 60 çevresinde artış göstermiştir. O da para değeri düşür-ülerek bundan fazlası alıp götürülerek, emekçi sınıf ve katmanların yoksullaşması pahasına. Evli, iki çocuklu bir eğitim emekçisinin eline ayda ortalama 5830 TL. geçmesi gerekirken günümüzde bu 2-3 bin TL. çevresinde oynamaktadır. Böylelikle aradaki fark (3000 TL.) başkalarının cebine inmiş olmaktadır. Tüm eğitim emekçisi nüfusun eline yılda bürüt 25,5 milyar TL.sı geçmesi gerekirken bu rakamın yerini 7-8 milyar TL.sının aldığı sanılmaktadır. Aradaki 17-18 milyar liranın egemen güçlerin cebinde biriktiği kolaylıkla anlaşılmaktadır. Böylelikle de, alinteri paralarımızla nüfuz ticareti yapılmaktadır.

Bu değerlendirme sadece eğitim emekçilerini kapsamaktadır. Bir de diğer kitle ve katmanların sömürülerini buna eklersek kimbilir bu rakamlar nerelere ulaşır.

Diğer ülkelere gelince :

2 — FRANSA (1962) :

Ortalama aylık tutar 8-20 bin frank arası. Ayrıca konut ödencesi.

Tüm derecelerde yeni öğretmenlere :

İki çocuklu aile için : 700 frank,

Üç çocuklu aile için : 1745 frank,

Altı çocuklu aile için 4857 frank fark ödeme yapılmaktadır. Grevli, toplu sözleşmeli sendika hakları vardır.

3 — SOWYETLER BİRLİĞİ (1962) :

Öğretmenler haftada 24 saat ders verme ilkesine göre ders alırlar. Fazla mesainin karşılığını ücret olarak alırlar. Aylıklar 80-120 ruble arasındadır. Haftada sekiz saat çalışan ilköğretim öğretmenine de 116 ruble artı ücret ödenmektedir. Görev yaptığı süre on yılı aşmış, haftada 24 saat ders veren Rusça dil öğretmenine 113 ruble, ödevleri düzeltme ücreti olarak 8 ruble, sınıf öğretmenliği için 7,5 ruble artı ücret ödenir. Bölgeler arasında farklılıklar vardır. Köylerde öğretmenler ev kirası ödemezler. Öğretmenlerin % 98'i «Eğitim İşçileri Sendikası'nın üyesidirler. Öğretmenlerin kira ve zorunlu giderleri net maaşlarının % 8'ni aşmaz.

4 — ABD. (1963):

Aylıklar ortalama 5795 dolardır. Yani bizim paramızla yüz küsur bin liradır. Tüm burjuva demokratik hakları sağlanmıştır.

Örnekleri daha da çoğaltmak olasıdır. Ancak buna gerek görmedik. Çünkü anamalıcı düzenin rekabetçi aşamasını geçmiş ülkelerde, emekçi kitleler uzun bir savaşın sonucu burjuva demokratik haklarını elde etmişlerdir. Geri kalmış ülkelerde ise emekçilere burjuva demokratik hakları bile çok görülmüştür. Genel olarak emperyalizmin yerli ortağı tekelleri burjuvazi emekçi kitleleri faşizme varan çabalarla sürekli baskı altında tutmuş, özel olarak ise öğretmenleri bir araç olarak görmüş, işlerine yaramayanları sürgit ezmiş, sürmüş, kıymış, kırmıştır. Mevcut eğitim düzeninin çarpıklığı bilinmektedir. Buna karşın Son yıllarda eğitim yaşamında eritme kazanları kurulup, bir zamanlar dünya imparatorluğu düşleyen niggilere ve AB.D.'de kullanılan (Melting Pot ve Brovny) yöntemler ülkemizde de yeniden diriltilmeye, denenmeye başlanmıştır. Bu bozuk eğitim düzeni giderek daha çarpıtılarak kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda tam olarak yozlaştırılmıştır.

Ancak eğitim emekçileri, temelde egemen üretim ilişkileri değişmedikçe, kapitalist, emperyalist sömürü ağları kırılmadıkça sorunlarının köklü çözüm bulmayacağına bilincindedir. Özlük-ekonomik ve meslek hak ve sorunlarımızın çözümüne de bu açıdan 'bakmakta ve bunun için tam bir dayanışma içinde olmak zorundadır.

ÖZLÜK-EKONOMİK VE MESLEKİ HAK, SORUNLARIMIZIN TARTIŞILMASI-ÖNERİLER

A — Genel Haklar ve İstekler :

1 — Öğretmen nitelikli emek yetiştiren, üretime dolaylı katkıda bulunan, öylelikle yarattığı üründen payını almaya hak kazanan 'bir eğitim emekçisi olarak,

a) Ülkemiz koşullarında tüm emekçilerin yararlandığı hakların kendisine de tanınmasını, «Grevli Toplusözleşmeli Sendika Hakkı» na sahip olmasını,

2 — Öğretmen, mesleğinin, toplumunun, dünyanın ilerici, aydın bir üyesi olarak,

a) Tüm dünya eğitim emekçilerine, işçilerine tanınan hakların Türk toplumunun tüm emekçilerine de tanınmasını,

b) Bu hakların kendisi ve toplumunda «hayata geçirilmesini»,

c) Eğitim ve kültür konusunda, ülkemizle diğer ülkeler arasında yapılmış ikili ve çok yanlı anlaşmaların açıklanmasını,

d) Bakanlık arşivlerinin eğitim emekçilerinin meslek kuruluşlarına açılmasını,

e) Uluslararası eğitim emekçileri birlikleriyle Türkiye Eğitim emekçileri birliklerinin birlik ve dayanışmasına olanak verilmesini,

T) Ülkemizdeki yabancı uzmanların (özellikle eğitim alanında çalıştırılan) sayılarını, yerlerini ve görevlerini bilme hakkına sahip olmasını,

g) Irkçı, şoven, anti-layık, egemen güçlerden yana eğitim ve öğretimi son verilmesini,

h) Başka ülkelerden alınan ve bugün eğitimimizde çok kötü kopyaları uygulanan «Browny» ve «Melting Pot» adlı yöntemlerden derhal vazgeçilmesini,

i) Eğitim yapısının (amaç, içerik, yöntem, araç-gereç, uygulama, kitap, ödenek, denetim ve değerlendirme.) düzenlenmesi ve işleyişinde eğitim emekçilerinin söz sahibi olmasını istemektedir.

B — MAAŞ VE ÜCRETLER-SOSYAL HAKLAR VE YARDIMLAR-MESLEKİ ÖZELLİK TAŞIYAN HAK VE SORUNLARIMIZ.

Yukarda genel çerçevesini çizdiğim ulaşılmaması yakın ve uzak erimli hak ve sorunlarımıza ilişkin taleplerimizin şimdi de özel konularını bir ölçüde ayrıntıya inerek ele alıp görüş ve önerilerimi sunacağım. Bu özel konumlu sorunlarımızı üç başlık altında toplamayı uygun buldum :

I — Maaş ve Ücretler. II — Sosyal Haklar ve Yardımlar. III — Mesleki Özellik Taşıyan Hak ve Sorunlarımız.

I — MAAŞ VE ÜCRETLER :

Bilindiği gibi bu konu içerisine de girebilecek konular şunlardır. 1 — Devlet Personel Dizgesi. 2 — Maaş Gösterge Tablosu ve Katsayı. 3 — Kadro. 4 — Ücrette İlerleme ve Yükselme. 5 — Yan Ödemeler. 6 — Ders Ücretleri. 7 — Öteki Mali Haklar ve Sorunlar.

1 — DEVLET PERSONEL DİZGESİ SORUNU

Da'Ja önce, emperyalist-kapitalist zincirin halkalarından biri olan. bizim ülkemizde de kamu çalışanlarının, tüm emekçilerin maaş ve ücretlerinin burjuvazinin çıkarları doğrultusunda ve kendi yasalarına göre düzenlendiğini, bizdeki Devlet personel rejiminin böylelikle oluşmuş bulunduğunu dolaylı olarak ifade etmiştik. Ama benzerlerinin çok kötü bir kopyası olduğuna değinmemiştik. Grevli toplu sözleşmeli sendika hakkını almaya dek, burjuvazinin kendi içinde düzenlediği yasalarla tanınmış hakları son sınırına dek kovalamak hakkımızdır sanırım. Devlet personel dizgesi açısından kovalanacak olan haklar ülke düzeyinde şunlardır.

a) Ücret rejimi en azından özel kesimdeki ücretlerle karşılaştırılabilir olmalıdır.

b) Ücret rejimi kamu görevlilerinin yurt düzeyine dengeli dağılımını sağlamalıdır.

c) Açık, sade, yalın olmalıdır.

d) Bütünlük göstermelidir.

- e) Kamu çalışanlarını halktan kopana olmamalıdır.
- f) Sınıflandırma, kariyer, liyakat düzeni gerçekçi olmalıdır.

2 — MAAŞ GÖSTERGE TABLOSU VE KATSAYI SORUNU

Yürürlükteki personel dizgesinde maaş adı altında kamu çalışanlarının ücretlerini saptamakta kullanılan temel ölçüt 657 sayılı yasanın 1897 sayılı yasa ile değişik 43. maddesindeki tablodur. Eğitim emekçilerinin temel ücreti de bu tabloya bağlıdır.

Evli, iki çocuklu bir eğitim emekçisinin eline, ulusal gelirden birey başına düşen paya göre yılda 70 bin TL, ayda 5838 TL. sının (1977 başı hesaplarına göre.) geçmesi gerekirken (ortalama), katsayı artışı da göz önünde bulundurularak (yine ortalama) eğitim emekçisinin (4 nüfuslu aile olarak) eline 3 bin lira dolayında ücret geçtiğini görmekteyiz. Bu maaş gösterge tablosu ve katsayının birer aldatmaca olduğunu açıkça göstermektedir. Verilere göre, ülkemizde (1) milyona yakın kamu çalışanı mevcut olup () bunun 700.000'e yakını asgari ücretin altında veya yakınında ücret o, "noktadır ki (') eğitim emekçileri de büyük çoğunlukla bu ikinci guruba g rrrsktedir.

1977 akçalı yılı için kararlaştırılan (12) katsayı ile gösterge ancak 440'ın üzerinde (Bu da 6. dereceye denktir.) olmalıdır 'ki gösterge tablosu ve katsayı anlam taşısın.

MAAŞ GÖSTERGE TABLOSU VE KATSAYI KONUSUNDAKİ ÖNERİ

1 — Ulusal gelirden birey başına düşen pay gözetilerek, pay arttıkça artan, kendi içinde eşitlikçi ve tutarlı bir dizge ile bu sorunun çözüleceğine,

2 — Kamu emeklilerine uygulanmakta olan 1425 sayılı yasanın 1922 sayılı yasa ile değişik 2. maddesindeki emekli gösterge tablosu kaldırılarak, görevde iken keseneklerini ödedikleri gösterge tablosu üzerinden emekli ücreti almalarıyla sağlanacağına inanıyorum.

3 — KADRO

Kadro konusu tüm kamu çalışanlarının ve biz eğitim emekçilerinin, yeni personel dizgesi ile birlikte sürekli sorunumuz haline gelmiştir,

- a) Atanma ve yer değiştirmelerde,

- b) Derece yükselmelerinde,
- c) Sürekli ve geçici görev yolluklarının saptanmasında,
- d) Hastanelerin yatak derecelemelerinde,
- e) Yurtdışı tedavi giderlerinin belirlenmesinde,
- f) Pasaport harçlarının belirlenmelerinde,

g) Unvanlı (isimlenmiş) kadro görevlerindeki yer değiştirmelerinde sürekli bir sorundur. Özellikle eğitim emekçilerini etkileyen yanı, kadrosuzluktan derece yükselmelerinin yapılamaması ve geciktirilmesidir. Yalnız gecikme olayı bile yürürlükte olan yasa hükümleri ile yerine konamayacak özlük hakkı kaybına neden olmaktadır.

1.3.1971 tarihinde yürürlüğe giren Devlet personel dizgesi hazırlanırken Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli önem verilmediğinden ve gerekli önlemler alınmadığından, zamanında denk kadroların sağlanmayışı büyük sorun yaratmış durumdadır. Ara sıra denk kadro sağlandığı, terfilerin yapılacağı duyurulmaktaysa da, bu, geçici rahatlamadan öte gitmemektedir.

KADRO KONUSUNDAKİ ÖNERİ

Genel 'kadro yasası 657 ve 1897 sayılı yasalardaki yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nun çıkaracağı bir kararname ile, yetersiz kadroların çekilip yeterli kadroların verilmesiyle bir seferde çözülmelidir. Kanımca bu konuda hiç bir yasal engel de yoktur.

4 — ÜCRETE İLERLEME VE YÜKSELME

Kamu çalışanlarının ve eğitim emekçilerinin ücrette ilerlemeleri ve yükselmeleri eski yasaya göre üç yılda bir terfi biçimindeydi. Yeni yasalara göre (Eğitim emekçileri için 1702 ve 4357 vb. meslek yasalarından kaynaklanan başarı saptama koşul ve araçlarıyla) her yıl kademe ilerlemesi, her üç yılda bir derece yükselmesi biçimindedir. 657 sayılı yasanın gerektirdiği bu dizge 6 yıllık uygulama sırasında, gerek eksik uygulama, gerekse çarpıklığı nedeniyle tam bir yetersizlik göstermiştir. Kullandığı araçlar tezkiye varakası, talim sicilleri, çift hükümlü raporlarla 657 sayılı yasanın gerektirdiği (117. maddesiyle) kurullar olup, eğitim emekçilerinin başarı ve başarısızlıkları açıklık ilkelerine uygun değerlendiren araçlar değildir. Başarı ve başarısızlık saptamada verimli çalışma, iş üretme yerine baskı, korku ile üretme, iş yaptırma yöntemi izlenmektedir. Eği-

tim emekçileri, emekçi halkın çıkarları üe çelişen bir tutum ve yöntemle çalışmaya itilmek istenmekte, bu da eğitim emekçilerini isteksiz davranmaya yöneltmektedir. Öylelikle de başarısız damgasını yemektirler.

ÜCRETE İLERLEME VE YÜKSELMEYE İLİŞKİN ÖNERİ

1 — Eğitim emekçisinin çalışma alanının emekçi halktan yana bir düzene kavuşturulması, böylelikle istekle, verimli, üretime dönük çalışma olanaklarının sağlanması başarının ilk koşuludur.

2 — Tezkiye varakası, talim sicilleri, çift hükümlü raporlar gibi araçlar kaldırılarak yerine, açıklık ilkesinin geçerli olduğu «ölçme ve iş değerlendirme» araçlarının konması ve böylelikle özdenetimin geçerli kılındığı bir dizge oluşturulmalıdır.

3 — Bu araçların ortaya koyduğu veriler, tarafsız kurullarca değerlendirilmeli, başarı-başarısızlık ilgiliye açık olmalı, savunma hakkı tanınmalıdır.

4 — Eğitim emekçilerinin çalışma ortamlarının, çalışma ortamlarından gelen etkilerin, değerlendirilmelerde gözönünde bulundurulması gerekir.

5 — YAN ÖDEMELER

Yan ödeme kavramını 657 sayılı yasa ve bağlı düzenlemeleri getirmiştir. 3656 sayılı yasa ve bağlı düzenlemeleri döneminde kullanılan 2/3 makam tazminatı, temsil ödeneği vb. artık ödemelere karşın oluşan tepkileri gidermek amacıyla kamuoyuna sunulmuştur. Ayrıca «eşit işe eşit ücret» ilkesini de yaşama geçirici bir araç olarak tanıtılmıştır. Oysa günümüzde yan ödeme uygulaması, ayrıcalığı doruğuna ulaştıran tam bir ücret yozlaştırmasıdır.

Yan ödemeler 657 sayılı yasanın 1897 sayılı yasayla değişik 1. maddesi uyarınca yılda bir kez Bakanlar Kurulu tarafından saptılır. İş gücünün, iş riski, teminindeki güçlük zammı adı altında bazı görev ve unvanlara birisi, bazılarına da her üçü birden ödenebilmektedir. Mali tazminat (sorumluluk) türleri de vardır. Ayrımcı, politik (siyasi gözdecilik = Favorizma), ölçüsü kaçırılmış bir ödeme biçimi içerisinde eğitim emekçilerinin hakkı hiçbir zaman gerçek değeri ile koşutlu olarak karşılanmamıştır. Yan ödemelerin bir başka ilginç yanı da emekli ve sigorta haklarına yansımaysıdır.

YAN ÖDEME KONUSUNDA ÖNERİ

1 — Ücrette birlik ilkesi açısından, yan ödemelerin yaygın uygulamasına son verilmelidir. Tanımlan getirilebilmek koşuluyla «Konut gideri», «Yakacak Bedeli», «Yayın Gideri» gibi neye karşı ödendiği bilinir hale getirilmelidir. Özellikle tüm çalışanları kavramalı, belirli bir kesim için yan ödeme verilmemelidir. Ölçüt olarak ta maaş göstergesi tabosu ve katsayı konusundaki önerimiz gerçekleşinceye değin ulusal gelirden birey başına düşen payın verilmesini tamamlayan, gözetilen bir dizge oluşturulmalıdır.

2 — Yan ödemelerden de vergi kesildiğine göre sigorta ve emekliliğe de yansıtılmalıdır.

6 — DERS ÜCRETLERİ SORUNU

Özlük haklarımıza ilişkin, yürürlükteki bozuk, dengesiz ve eşitliksizlikçi düzenlemenin bir yansımasını da ek ders ücretlerinde görmekteyiz.

Egemen güçler eğitim emekçilerini parçalamak ve amaçlarına uygun biçimde yönlendirebilmek için çeşitli eğitim kurumlarında çalışan eğitim emekçilerine saat ve ücret olarak farklı ek ders ücreti ödemekte ya da hiç ödememektedir. 6u durum eşit işe eşit ücret ilkesine de aykırıdır.

DERS ÜCRETİ İLE İLGİLİ ÖNERİLER

1 — Çeşitli kademelerde çalışan tüm eğitim emekçilerinin haftada 15 saatin dışında kalan çalışmaları için ders ücreti ödenmelidir.

2 — Ders ücretleri vergi dışı tutulmalıdır.

3 — Ücretin saptanmasında 1977 Yılı için talep ettiğimiz, en az maaş zorunlu ders sayısına bölünerek elde edilecek sonuç esas alınmalıdır. (15 x 4 = 60. 5830 : 60 = 97 TL). Maaş karşılığı bir saat için de, ödenmesini istediğimiz miktar, ek dersler için de uygulanmalı.

4 — Tüm eğitim emekçilerine aynı miktar üzerinden ek ders ücreti ödenmelidir.

5 — Öğretmenler kurulu, zümre toplantısı, eğitsel kol çalışmaları, disiplin kurulu çalışmaları, okul-ailebirliği toplantıları, kâğıt okuma için ayrıca ücret ödenmelidir.

7 — ÖTEKİ MALİ HAKLAR VE SORUNLARIMIZ

Verilen süre yönünden burada ayrıntısına inme olanağı bulamadığım yolluklar, ikinci görev, fazla mesai, yurt dışı aylıkları, aile yardımı, vekillik gibi mali haklar başlığı altında yer alan konular, konunun bütünlüğü içinde düşünülüp, kendi içinde eşitlikçi bir dizgeye kavuşturularak, ulusal gelirden birey başına düşen payı tamamlar şekilde bir yapı ve işleyiş kazanmalıdır. Ayrıca, yeri geldikçe ilerki konular içinde bu sorunlara yine de yer verilecek ve öneri getirilecektir.

II — SOSYAL HAKLAR VE YARDIMLAR

1 — EMEKLİLİK VE EMEKLİ SANDIĞI

657 sayılı Devlet Memuru Yasasının 187. maddesinde «Devlet Memurlarının emeklilik ve malûllük halinde kendilerinin, ölümleri halinde dul ve yetimlerinin, sahip buldukları haklar emeklilik kanunlarıyla düzenlenir» denmektedir.

Tüm çalışanlar kamu hizmeti görür ve geçimlerini sağlarken elbette biyolojik bakımdan yıpranmaktadır. Yıpranırken de hizmet üretmektedirler. Ürettiği hizmetin karşılığını da emekli olduğunda alacağını umup durmaktadırlar. Hem kamu hizmeti üretirken, hem de emeklilikleri sırasında ne mutlu bir yaşama, ne de insanca yaşama düzeyine de şimdiye dek kavuşturulmamışlardır. Bu gerçek, ülkemizde kamu çalışanlarının ne denli bozuk bir emeklilik dizgesi ile karşı karşıya olduklarını göstermeye yeter. Rakamlar sayıp dökmeye gerek görmeden bile bu gerçek anlaşılabilir.

Emeklilik 'hakkından ötede kamu çalışanlarının emeklilik keseneklerinin biriktiği ve öylelikle oluştuğu emekli sandığı geçmişte ve günümüzde kamu çalışanlarının çıkarlarına tümenden ters bir işleyiş ve çalışma içinde olmuştur. Otuz yıllık bir eğitim emekçisinin eline emekliye ayrıldığında 12 katsayı ile 200 bin lira gibi bir para geçmektedir. Yani kuyruksuz, montaj malı bir araba almaya bile yetmemektedir. Otuz yıl bir taksiye çalışmakla eş anlamlıdır. Ancak, sermayeye kredi oluşturmakta bu sandık oldukça başarılı kazanmıştır. Gökdelenler, hoteller, vb. tesisler yapar, buraları ağalar, beyler, parabalanan kullanır. Sandığın asıl sahipleri ise bu tesisleri ancak uzaktan seyredebilir.

EMEKLİLİK VE EMEKLİ SANDIĞI İLE İLGİLİ ÖNERİLER

1 — Tüm kamu çalışanlarının sigorta hakları ve olanaklarını biraraya getiren tek sigorta kurumu oluşturulmalıdır. Hatta daha ileri gidilerek tüm emeği ile geçinenleri kapsamalıdır bu kurum.

2 — Anılan kurumun işleyişi, denetimi tümünden üyelerinin elinde olmalıdır. Ülkenin, emekten yana ekonomi politikasıyla da eşgüdümü sağlanmalıdır .Herhalde emeğin ve emekçilerin ülkede ağırlığını hissettireceği ekonomik bir güç olmalıdır, bu kuruluş.

2 — MEYAK SORUNU

657 sayılı yasanın değişik 190. maddesi «...Devlet Memurlarına ek sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta yardımcı olmak, tasarruflarını yurt kalkınmasında yararlı olacak alanlarda değerlendirmek üzere...» en geç bir yıl içinde çıkarılacak bir yasayla kurulması öngörülen M.Y.K.'nu getirmiştir.

Bu iş için 1.3.1970 tarihinden başlayarak tüm devlet memurlarının bürüt maaşlarının % 5'i kesilmektedir. Şimdiye değin ne yasası çıkmış, ne de öz sahiplerine geri verilmiştir bu kesintiler. Bildiğimiz kadarıyla bu paralarımız sermayeye kredi olarak sunulmuştur. Halbuki merkez bankasında saklanması gerekiyordu, yasası çıkıncaya değin.

657 sayılı yasanın ek geçici 20. 2 sayılı Yasa Gücündeki Kararnamenin 4 12 sayılı Y.G.K.nin ek geçici 20 1897 sayılı yasanın ek geçici 20. maddeleriyle kesintiler sürdürülmüştür. Ancak emekli olanlarla, ölenlerin kesintileri geri alınabilmektedir, o da bin zorluklarla. Bugün miktarını bile bilmediğimiz bu paralarımızı geri istediğimizde yanıt getiren bile çıkmamaktadır.

MEYAK'A İLİŞKİN ÖNERİLER

1 — Bu hali ile, yani MEYAK olarak bu kurumun yasallaştırılmasını istememek gerekir. Öncelikle ve en kısa zamanda bu kesintilerin nerede ve kimin elinde bulunduğunu, sırtımızdan neler kazanıldığını, faizlerinin ne tuttuğunu ve tüm paralarımızın neye ulaştığının açıklanmasını beklemeliyiz.

2 — 13.1.1943 tanh ve 4357 sayılı yasanın 11 ve 14. maddeleriyle kurulan, 11. maddesi 717 sayılı yasayla, bugünkü biçimini alan İlkokul Öğ-

retmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı, döneminin ileri bir adımı olmuş, ek sosyal sigorta görevini üstlenmiştir. Halen bu sandığımız yaşatılmaktadır. 17. Olağan Kurultayında (Temmuz - 1976) öz satirlerinin yönetimine geçmiştir.

Şimdi bu Sandığın :

a) Geriye doğru gidilerek, ölçülü ve borçlanmayı kolaylaştırıcı bir dizge ile tüm eğitim emekçilerini kavramasını, bunun sağlanması için de gerekli yasal değişikliklerin en kısa zamanda yapılmasını,

b)¹ 4357 ve onu değiştiren 7117 sayılı yasayla getirilen ve bir kazanılmış hak olmuş olan «nemalandırmanın» vergi dışı kalması yargısının çıkarılacak yeni yasada aynen saklı tutulmasını,

c) MEYAK'ta, gasp yoluyla biriktirilen ve sermayeye kredi olanakları yaratmada kullanılan paralarımızın faizleriyle birlikte bu SANDIĞA devredilmesinin sağlanmasını,

d) Kurulacak, «Eğitim Emekçileri Ek Sosyal Sigorta Kurumu»nun yönetim ve denetiminin, kuruluşun öz sahibi eğitim emekçilerine verilmesini,

e) Ülkemizde emekten ve emekçiden yana bir düzen değişikliği yapılmasında etkili bir kurum olarak yerini almasını önermekteyiz.

3 — ÇOCUK ZAMMI SORUNU

Kamu çalışanlarının yaşamında oldukça eski bir geçmişi olan çocuk zammı giderek etkisini yitirmesi nedeniyle de sürekli bir sorun olarak gündemde kalmıştır. Başlangıçta, temel ücret olan maaşa oranı oldukça yüksek çocuk zammı bugün için aile gelirine hemen hiçbir katkısı olmayacak düzeye düşürülmüştür. Kamu çalışanlarından evli olanların, çocuk sayıları bir oranda vergi indirimlerine yansımaktaysa da, bu eşitleme çabasının da aileye çocuk için gerekli katkıyı sağlamamaktadır.

Her yıl bütçe yasalarıyla birlikte gündeme gelen katsayı ve yanöde-me gibi ücret kesitleriyle birlikte, çocuk zammı da gündeme gelmektedir. Temel ücret sorununun çağdaş bir yöntem olan «Grevli toplu sözleşmeli sendikal düzen»le çözümüne dek, çocuk zammı da çözümü beklenen sorun olma niteliğini sürdürecektir.

ÇOCUK ZAMMI SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİ

1 — Çocuk zammı, niteliği bakımından ailenin eline sürekli ve düzenli bir biçimde geçmesi gereken bir gelir türüdür. Bu nedenle de, maaşların bağlı olduğu katsayı ile çarpılacak bir gösterge tablosuna bağlanarak :

a) Okul çağı öncesi çocuk başına 25 gösterge (12 x 25 = 250 TL).

b) İlkokul, ortaokul, lise öğrencisi olanlara; bu yaşta olup ta ailenin zorunlu bakımına gereksinime duyan çocuk başına 50 gösterge. (50 x 12 = 600 TL.)

c) Yüksekokul, akademi, fakültelere devam edenlere; bu okulları kazanamamış olanlardan ve iş ve işçi kurumundan iş bekleyenlere 100 gösterge (100 x 12 = 1200 TL.) üzerinden çocuk zammı verilmeli ve bu zamlar vergi dışı tutulmalıdır.

4 — MUAYENE VE TEDAVİ SORUNU

Kamu çalışanlarının ve eğitim emekçilerinin bakmakla yükümlü oldukları küslerle birlikte sağlık bakımları 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının 209 ve 210 no.lu maddeleriyle, bu konuda hazırlanmış bulunan «...Tedavi yardımı yönetmeliğb'ne göre yürütülmektedir.

Ancak bu düzenlemeler eğitim emekçileri ve yakınlarının sağlık bakımı sorunlarına köklü bir çözüm getirememiştir. Çünkü eğitim emekçilerinin çalışma koşulları ve dağınık yerleşme yerlerindeki görev ilişkileri; kentsel kesim öngörülerek hazırlanan «Muayene ve tedavi» dizgesi ile uyuşmamaktadır.

MUAYENE VE TEDAVİ SORUNUNA İLİŞKİN ÖNERİLER

Bilindiği gibi sağlık hizmetleri koruyucu ve tedavi edici olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Tedavi edici sağlık hizmetleri için gerekli büyüklükte ve yeter sayıda, teknik araç-gereç, uzman, personel ve benzeri olanaklarla donatılmış, devletin kurduğu ve kuracağı herkese hizmet edecek sağlık kurumları, hastaneler zorunludur.

Eğitim emekçilerin ve yakınlarının da bu kurumlar ve olanaklarından tedavi görmek amacıyla yararlanmaları doğaldır. Ancak ilk aşamadaki sağlık sorunları ve bakım hizmetlerini görmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığının elindeki doktor ve benzeri olanaklardan yararlanılarak .:

a) Başvuru ve denetim,

b) Muayene,

ç) Reçete ve ilaç konularında zaman ymrrmeden, öğretmen ve öğrenciye yeni işlem külfeti getirmeden görev yapacak dispanserler kurulmalıdır.

Bu dispanserler her ilde ve konumuna göre gerekli olan işçelerde açılmalı. Gezici ekip ve araçlarıyla da köydeki eğitim emekçisi ve öğrencilerin sağlık bakımlarını yerine getirmelidir.

5 — HASTALIK VE ANALIK SİGORTASI SORUNU

657 sayılı Devlet Memurları yasasının 188. maddesiyle devlet memurları için çeşitli alanları kapsayan geniş bir sigorta öngörülmekte, özel yasalar çıkarılması emredilmektedir. Öngörülen hükümler gereği yerine getirilinceye değin de, yürürlükteki hükümlerin saklı tutulacağı, işleyeceği edilmemiştir.

Sağlanacak sosyal yardım olanaklarının, ülkede kabul edilmiş başka sosyal sigorta rejimlerinin getirdiklerinden az olmaması zorunluluğu da anılan maddede yer almıştır.

Yasanın ilgili maddesinin kapsamını içeren yeni bir sigorta yasası çıkmış değildir. Bu yüzden grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı olan diğer emekçilere yaratılan sosyal yardım olanakları, devlet memurları için yaratılan sosyal yardım olanaklarından çok ileri düzeylere eriştirilmiştir. Bunu kıvançla karşılamamak elde değildir. Yasanın söz konusu maddesi bu dengesizliği gidermeye yönelmişse de. daha bir süre gerçekleştirilmesi umulmamaktadır.

HASTALIK VE ANALIK SİGORTASI SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİ

Eğitim emekçilerinin (tüm kamu çalışanlarını kavrayan) eşleriyle bakmakla yükümlü oldukları ba'ba, anne ve çocuklarını kapsamı içine alan; hastalık, analık, görevden doğan kaza ile meslek hastalıkları gibi konuları içeren; diğer emekçilere getirilen haklardan az olmamasının gözleyen Genel Sosyal Sigorta yasasının en kısa zamanda çıkarılıp, uygulamaya konulması gerekmektedir.

6 — KONUT SORUNU

Konut sorunu aslında ÷lkemizin genel sorunudur. Öteki sorunlar gibi bozuk düzenin bir ürünüdür. Bu sorunun en çok etkilediği kesimlerden birisi de eğitim emekçileridir. Büyük kentlerde kiralar ateş pahasıdır. Kiralık ev bulmak bile başlı başına bir sorundur. Kırsal kesime ençok uzanan eğitim emekçileri olup, orada öğretmen evi bulmak, oturmak oldukça zordur.

Ülkemizde altı eğitim emekçisine (özellikle ilköğretim kesimi için) bir öğretmen evi düşmektedir. Altı eğitim emekçisinden biri, o da çok yetersiz olmak üzere, öğretmen evlerinde oturabildiğinden geriye kalan eğitim emekçileri oturacak ev bulamamakta, köylerde bulunanların oturduğu evlerse elverişsiz ve sağlıksız olmakta, olanak bulanlar yakın kasaba ve kentlere gidip gelmekte, böylelikle dar bütçelerini bu uğurda kullanmaktadırlar. Bu ortamda görevini de tam yapma olanağı kalmamaktadır.

Ayrıca, eldeki konutlarda kimin oturacağı da kesin olarak belirlenmediğinden; öte yandan sayısal yetersizliğin de etkisiyle eğitim emekçileri arasında uyumsuzluklar, sürtüşmeler çıkmaktadır.

Eğitim emekçilerinin ancak 1/6'sına yeten öğretmen evleri ise, hem kullanım yönünden, hem de can güvenliği açısından yetersiz olduğu gibi proje ve yapım yönünden de son derece yetersizdirler.

KONUT SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİLER

- 1 — Özellikle kırsal alanda çalışan eğitim emekçilerine, çalışanların sayısızca öğretmen evi yapılması,
- 2 — Kasaba ve kentlerde çalışan eğitim emekçilerine de ya öğretmen evi yapılmalı, ya da kira karşılığı para ödenmelidir.
- 3 — Köylerde yapılan öğretmen evlerinin içi devletçe donatılmalı, ısıtma vb. giderleri devletçe karşılanmalıdır.
- 4 — Eğitim emekçilerinin özel konut edinmeleri devlet desteğinde sağlanmalıdır.
- 5 — Öğretmen evlerinin proje ve yapımları tasarlanır ve uygulanırken arsadan, temel kazısından, yapımından kazanç ile bu yapım biçiminin değişmezlik kazanması ve bir de can güvenliği, ısıtma kolaylığı sağlanması için öğretmen evlerinin derslikler üzerine, eğitim emekçisi sayısızca yapılmalıdır.

7 — KREŞ SORUNU

Günümüzde, çalışan eğitim emekçilerinin (özellikle bayan eğitim emekçilerinin) çocuklarına kreşler açılmamış, düşünüldüğü bile duyulmamıştır. Yavrusu ve görev ikilemi arasında ne yapacağını şaşırarak, insanı insana köle kılan yöntemlere başvuran (hizmetçi tutarak), dar akçalı gücünden de böylelikle ortaya pay ayıran bir duruma düşürülmüştür.

Ayrıca 7-8 bin çevresinde sınıfsız eğitim emekçisinin bulunduğu da bilinmektedir. İstenirse kentlerde gecekondu yörelerinden başlamak üzere, kısa zamanda kreşler açma olanağı vardır.

KREŞ SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİ

En kısa zamanda ve yaygın biçimde, sınıfsız eğitim emekçilerinden de yararlanılarak; özellikle büyük kentlerde gecekondu yörelerinden başlamak üzere eğitim emekçileri çocuklarının kreş gereksinmesi karşılanmalıdır.

8 — YENİDEN İŞE ALIŞTIRMA SORUNU

Kamu çalışanlarının çalışma sırasında herhangi bir nedenle sakatlanması, iş göremez hale düşmesi sonucu işgöremezlikten emekliye ayrıldığı bilinmektedir. İş göremezlikten (malulen) emekliye ayrılanlardan, yeniden güç kazananlarla gücünün artırılabilmesi umulanlar; kurulmuş ve kurulacak işe alıştırma (rehabilitation) merkezlerinde hem işgüderinden yararlanmak, hem tüketicilikten ve emeklilik psikozundan kurtarmak en azından insanlık görevidir. Ya kendi mesleğinde ya da durumuna uygun bir başka işte alıştırılmaya alınmış kimseye raslanıldığı görülmüş değildir.

YENİDEN İŞE ALIŞTIRMA İLE İLGİLİ ÖNERİ

657 sayılı yasanın 189. maddesinde de belirtilen özel yasanın çıkarılması, bu konunun öylelikle çözüme kavuşturulması mümkündür.

9 — YOKSUNLUK YERİ ÖDENEĞİ SORUNU

657 sayılı Devlet Memurları Yasasında (Md. 196) ülkenin doğal, ekonomik, sosyal, ekinsel, sağlık, ulaştırma koşullarına, kamu çalışanlarının çalıştıkları yerlerdeki sıkıntı ve zorluklara ve o yerin yoksunluk derecesine göre «yoksunluk yeri ödeneği» verileceği yer almaktadır.

Bu ödeneğin verilmesi Personel dairesinin önerisi, Bakanlar Kurulunun saptamasıyla gerçekleşebilmektedir.

Türkiye gibi geri kalmış; bölgeler, hatta en küçük birimler arasında bile büyük koşullar farklılıkları bulunan bir ülkede eşitlikçi bir düzenleme yapmanın, çalışanları ödüllemenin elbette kolay olmadığı açıktır. Kimi gelişme sürecini tamamlamış ülkelerde bu konu bir sorun bile değildir.

YOKSUNLUK (MAHRUMİYET) YERİ ÖDENEĞİ İLE İLGİLİ ÖNERİ

Bu bozuk düzen değişinceye dek en geçerli ölçütler saptanarak, tüm kamu çalışanları, emeği geçinenler yanında eğitim emekçilerine de yıpranmasın», zorluk ve sıkıntılarını karşılayacak düzeyde «Yoksunluk Yeri Ödeneği» verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, yoksunluk yeri ödeneği saptanırken eğitim emekçilerinin özel konumuna da özen gösterilmelidir. Verilen yoksunluk yeri ödeneği vergi dışı tutulmalıdır.

Eğitim emekçileri de iller, bölgeler arasındaki farklı ödemeleri olağan karşılamalıdır.

10 — DİNLENME VE BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME SORUNU

Çalışan, değer yaratan organizma hem yorulur, hem yıpranır. Yeniden değer yaratma sürecine geçebilmesi için dinlenmesi, enerji kazanması gerekir. Gerçi ülkemizde eğitim emekçilerine ilköğretimde ve ortaöğretimde yaz aylarında iki aya yakın dinlenme tatili verilmektedir. Bu hakkın verilmesi yanında değerlendirme olanakları da yaratılmalıydı. Eğitim emekçileri zaten, tatillerini değerlendirme olanağından yoksun. Kamplara ve benzeri dinlenme yerlerine gitmek olanağına sahip değil. Öylelikle bir sonraki öğrenim yılına bıraktığı yerden başlamak zorunda kalmaktadır. Kimileri de zorunlu olarak başka işlerde çalışmak zorunda bulduklarından yorgunluk üstüne yorgunluk eklenmiş olmaktadır. Girdiği öğrenim yılına isteksiz girişinin bir nedeni de budur işte.

DİNLENME VE BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ ÖNERİLER

Tüm eğitim emekçilerinin tatil aylarında dinlenme, enerji kazanma, bilinç düzeylerini yükseltme, boş zamanlarını değerlendirebilme amacıyla,

özellikle doğu, güneydoğu, iç anadolu illerinden başlanarak boş zamanlarını DEĞERLENDİRMEK, dinlenme ve bilinçlenmelerini sağlamak amacıyla her türlü önlem alınarak bu gerek yerine getirilmelidir. Bu önlemler kampar açma, gezi yapma, bilgi-görgü artırma, inceleme ve araştırma, folklor çalışmaları, seminerler, hizmetiçi eğitim (vb.) biçimlerinde olabilir.

III — MESLEKİ ÖZELLİK TAŞYAN HAK VE SORUNLARIMIZ :

1 —TÜM EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN YÜKSEKÖĞRENİMLİ KILINMASI VE HİZMET İÇİ EĞİTİMLERİ :

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasasının 43. maddesinde : «...Hangi öğrenim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisansöncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkan verecek biçimde düzenlenir.»

Aynı yasanın yine 48. maddesinde: «...Öğretmenlerin ddha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmetiçinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir.»

«Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir.» denilmektedir.

Ayrıca, 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının 214. maddesinde «...Devlet memurlarının yetiştirilmelerini sağlamak, verimliliğini artırmak, daha Herki görevlere hazırlamak amacıyla uygulanacak hizmetiçi eğitim, Devlet Personel Dairesi tarafından ilgili kurumlarla birlikte hazırlanacak yönetmeliklerle yürütülür.» denilmektedir.

Söz konusu yasaların anılan maddeleriyle tüm eğitim emekçilerinin yükseköğrenimli kılınması, hizmetiçinde eğitilmeleri devlete önemli bir ödev olarak verilmiştir.

Görüldüğü gibi, sorunun çözümü için yeni yasal düzenlemeye bile gerek yoktur. Konunun bugüne değin ciddi biçimde ele alınmayıp, çözülmeyişi sadece sorumluların görevlerini ihmal ve yasa emirlerini uygulamayışlarının bir sonucudur.

Yalnız burada 1739 sayılı yasanın ilgili maddesine iki hususun eklenmesine gerek vardır kanımca. İlki, yüksek tahsil, dört yıllık eğitimi hedef

almalı; bir ikincisi de bir yandan gerekli öğretim kadrosu ve okullaşma oluşturulurken, öte yandan bugünkü öğretmen liselerinin ilkökul öğretmeni (geçici diploma ile) mezun etmesi uygulamasına dönülmesine olanak verilmelidir. Çünkü ülkemizde daha alfabe öğretimi görmemiş bir milyon dolaylarında (bunun büyük bölümü kız çocuğudur) okul dışı çocuk vardır. Yine yurt dışında çalışan işçilerimizin 250 bin dolayında okul çağı çocuğu vardır. Okul öncesi eğitimi için, yaygın eğitim için, bölgeler ve kentlerarası dengesiz öğretmen dağılımından doğan öğretmen açığı için öğretmen gereklidir.

Öte yandan bu liselere giren öğrencilerin çoğu meslek aşkıyla değil, iş edinmek için bu okullara girmektedirler. Bir iş sahibi yapılmadan, bir üst okul kapısı da açılmadan dışarı atılan, üretici özelliği de kaybedilerek köy koşullarına yabancılaştırılan kişiler haline getirilmektedirler bu çocuklarımız. Kendi kökenlerine yabancı kılınan bu çocuklarımız halkımızın öz çıkarlarına karşı kullanılabir hale de getirilmiştir. O nedenle, önümüzdeki dönemlerde, işlenen bu hata acilen düzeltilmesi gereken bir sorun olarak ortada durmaktadır.

Bunların dışında, 1897 sayılı yasanın 1. maddesi uyarınca Millî Eğitim Bakanlığının düzenlemesi gereken (Yeterlik veya yarışma sınavının genel esasları DP Dairesince hazırlanmasından sonra) özel yönetmelik 15.4J975 tarihinden beri çıkarılmamış olduğundan (657/68 Md.) eğitim emekçileri arkadaşlarımız (ilkokul öğretmenleri) 3. derecede tıkanıp kalmışlardır. DPD ve Bakanlık bugün bunu yerine getirse bile 3. derecenin 3. kademesinden sonraki bekleme sürelerinden doğan kaybın giderilmesi yürürlükteki yasalar açısından olanaksızdır.

TÜM EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN YÜKSEKÖĞRENİMLİ KILINMASI VE HİZMETİÇİ EĞİTİM SORUNLARINA İLİŞKİN ÖNERİLER :

1 — Öğretmen liselerinin ilkökul öğretmeni! yetiştirmeye yeniden başlamasını çift yönlü yararı nedeniyle zorunlu görmekteyim.

a) Öğrenim çağında olup okul dışı kalan (1) milyon dolaylarındaki çocuğu, yurtdışında çalışan işçilerimizin 250 bine yaklaşan okul çağı çocuğunu, 3716 okulsuz köyümüzü, her öğretim yılı okula yeniden kaydolan (1) milyon öğrenciyi, bölgeler arasındaki dengesizlikten doğan öğretmen açığını, okul öncesi eğitim vermediğimiz milyonlarca çocuğumuzu, vekillik kurumuna başvurmamamızı, yaygın öğretimde gerekli olan monitör ve eğitici öğretmen açığını vb. okula, tez elden kavuşturmak için,

b) Öğretmen liselerinde okuyan halk kökenli yavrularımız üzerinde burjuvazinin oynamak istediği, büyük ölçüde başarılı da olduğu çirkin oyunu bozmak için, zorunlu görmekteyim.

Çift yönlü yarar sağlayacağı inancıyla «öğretmen Liseleri» nin ilkökul öğretmeni (geçici öğretmen diplomasıyla) yeniden dönmesini önerirken «Tüm eğitim emekçilerinin dört yıllık yükseköğretimden» geçirilmesini erteleyelim demek istemediğimi burada altını çizerek belirtmeliyim.

Bir yandan, belirtilen koşullar gereği, öğretmen liselerinden temel eğitim 1. kademe - eğitim emekçisi yetiştirilirken öte yandan da tüm eğitim emekçilerini (4) yıllık yükseköğretimden geçirmek gerektiğini, bunun mümkün olduğunu söylemek istiyorum.

a) Bu çift yönlü, içice, ama koşut durumu; yani bir yandan «öğretmen liseleri» nin temel eğitim 1. kademe öğretmeni yetiştirmesini, öte yandan tüm eğitim emekçilerinin yükseköğrenimli kılma çalışmalarını tümünden kavrayan eşgüdümü sağlayacak plan hazırlanmalıdır. Plan süresi 4. ve 5. Yıllık Plan sürelerini kesinlikle aşmamalıdır.

b) Anılan plan uyarınca 4 yıllık eğitim süresine göre programlar hazırlanırken de fizik koşullar (okullaşma) ve öğretim kadrosu, parasal olanaklar son sınırına değin zorlanarak sağlanmalıdır. Hazır hale getirilen her özerk eğitim akademisi (başka ad da konabilir) amaçlarını gerçekleştirmek, işlevini yerine getirmek üzere hemen eğitim - öğretim başlatılmalıdır.

c) Gerekirse ki, kesinlikle gerekecektir akşam öğretimi, yaz okulu, yazışmalı öğretim, eğitim TV. siyle (ayrı bir kanalla) eğitim teknolojisinin öteki 'buluşlarından da yararlanılmalıdır. Ancak bu bölümde belirttiğim öğretim biçimlerini belirlerken bir konuyu gözden kaçırmamak gerekir. Uygulamalı, beceri çalışmalarını gerektiren fen, fizik bilimleri, beden, müzik, resim gibi dersler bizzat okullarında öğretilmelidir.

Ancak, dışardan giriş müfredat programları diğer programlar gibi gereksiz bilgilerden arındırılmalıdır. Ayrıca, dışardan girenlere de belli sürelerle uygulama konmalıdır.

Bu öğretim biçimi yoğunlaştırılmış, hızlandırılmış bir yaklaşımla yürütülmelidir.

d) Süreli planlama, sekiz yıllık ilköğretimi (temel eğitim 1. ve 2. kademe) zorunlu görerek, eğitim emekçisi gereksinmesi karşılandıkça, okullaşma tamamlandıkça öğretmen liselerinin geçici diplomalı ilkokul öğretmeni yetiştirmesi uygulamasından uzaklaşıcı biçimde olmalıdır

Yani dikey ve yatay geçişlerle, eğitim emekçilerinin dört yıllık yükseköğrenimli kılma sorunu çözümlendiğinde, öğretmen liselerinin temel eğitim 1. kademe öğretmeni (ilkokul öğretmeni) yetiştirmesi son bulabilmelidir.

e) «Özerk Eğitim Akademileri» ya da, eğitim yüksek okulları programı ve planları bir yandan gerçekleştirilirken, öğretmen liselerini bitirenler öğretmen kurullarının (belli ilkelere göre) görüşleri de alınarak «ÖZERK EĞİTİM AKADEMİLERİ» ne sınavsız alınmalı, isteyenler de ÜSS sınavlarına girip kazandıklarında üniversitelere, akademi ve yüksek okullara girebilmelidirler.

Genel liseleri bitirenler ise belli bir oranda (% 10 gibi) bu özerk eğitim akademilerine girebilmelidir. Bu da, merkezi sistemle seçimden geçtikten sonra olabilmelidir.

f) Türkiye eğitim emekçilerine «Grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı» verilmeli; verilmeli ki politik çevreler ve iktidarların etkisinden bu alan korunabilmeli, Bu hakla donatılmış eğitim emekçilerini, öz örgütlerinin ağırlığı ve etkisiyle, eğitimde fırsat eşitliği, eğitim emekçilerinin ekonomik - demokratik - özlük ve meslek hakları sağlanarak yerleşip, pekiştirilebilsin. Öylelikle hem politikacılar hem de emekçi halkımız bir ölçüde rahat bir nefes alma olanağına kavuşmuş olacaktır.

g) Bugünkü kötü tabloyu değiştirmek için de ivedi olarak, görevlerinden alınmış, Danıştay'dan yürütmeyi durdurma kararı almış öğretmen liseleri eski müdürleri görevlerine döndürülmeli, yeni görevlendirmelerle bu kurumlarda çağdaş eğitim yapma olanağı sağlanmalıdır.

h) Müfredat programları ve ders kitapları amaç, içerik, araç - gereç, yöntem yönlerinden derhal çağdaş eğitimin yeri ve bulguları gözetilerek yeniden düzenlenmelidir.

i) Hem güvenlik, hem de toplumsal ilişkiler açısından, yeni açılacak özerk eğitim akademileri en azından merkezi yerlerde açılmalı ve kurulmalıdır.

ı) Bu akademi ve liselerin çalışma düzeni, verimli çalışma (prodüktif) ve üretime dönük olmalıdır.

i) Öğretmen meslek yasası da çıkarılarak «Öğretmenlik» bir bütünlük içinde köklü çözüme kavuşturulmalıdır.

Bu arada :

a) Eğitim teknolojisinin geliştirilmiş ve geliştirilmekte olan tüm bulgu ve verilerinden yararlanılarak eğitim alanı nitel yönden en iyi duruma eriştirilmelidir.

b) Tüm eğitim emekçilerinin sürekli gelişimlerini, hizmetiçi eğitimlerini, lisansüstü programlara katılabilmelerini, verimliliklerini, üretkenliklerini, uyumluluklarını sağlamak ve onları insanca yaşama olanaklarına kavuşturmak için gerekli maddi ve moral önlemler alınmalıdır.

2 — TEFTİŞ VE DEĞERLENDİRME SORUNU

Temelini koruyan bir üst yapı kurumu olan eğitim, altyapının değişmesinde, yeni 'boyutlara ulaşmasında ve kitlelerin bilinçlenmesinde etkili bir araçtır.

Ancak, egemen güçlere, kitleleri belli bir doğrultuda tutmak, koşullandırmak ve uyutmak gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Bu amaca uygun olarak eğitim dizgesi ve bu dizgenin en önemli öğelerinden birisi olan teftiş ve değerlendirme de çağdışı kurallara bağlanmıştır.

Emekten yana olan eğitim emekçisi, eğitimin, emperyalist, feodal, ırkçı, şoven, anti-laik ve baskıcı etkiden kurtarılarak, biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir niteliğe kavuşturulmasını, üretim eğitimi ve verimli çalışmayı savunduğundan, teftiş dizgesinin önemli bir unsuru olan müfettişliğin de öz ve biçim yönünden o ilkelerle uyumlu olmasını bekler.

Günümüz teftiş dizgesi :

- a) İlkokul öğretmenleri açısından.....:222-4357,
- b) Ortadereceli okul öğ. leri açısından.....: 1702,
- c) İlköğretim Müfettişleri açısından.....: 789-1702-222,
- d) Bakanlık Müfettişleri açısından.....: 2287-1739,
- e) Kamu personeli açısından.....: 657-5442

sayılı yasalar ve bunlara bağlı yönetmeliklerle biçimlendirilmişlerdir. Yukarıda da görüldüğü gibi, konu yasalar dayanaklar açısından bir dağınık-

lık ve karışıklık içersindedir. İdare amirleri, kaynak bir olmadığından, yek diğerini kullanarak kendisine bir geniş esneklik bulmaktadır. Bu kullanımlar da çoğu zaman mevcut sömürü düzenini korumaya yönelik olmaktadır.

Bugünkü teftiş dizgesi; bu görünümüyle :

- 1 — Eğitimin demokratikleştirilmesine katkıda bulunmaya kapalı,
- 2 — Yanlışları önleme ve giderme yerine onarmaya dönük,
- 3 — Eğitsel rehberlik, geliştirme ve yönlendirme yerine eksik, kusur arayıcı,
- 4 — Değerlendirmeci olma yerine işveren tavrına dönük,
- 5 — Güvenilir ve geçerli ölçü araçlarından yoksun,
- 6 — Kurumsal verim ve birlikte yaratma, bağımsız emeğin ürünü olmayan değerlerin ölçülmesi yerine bireyci ve bireysel teftişe yönelik,
- 7 — Müfettişlerin bir bölümü, eğitim olgusuna çağdaş düşünce ile bakma yerine, koşullandırmacı, konulara sınırlı yaklaşan bir yapı ve işleyle karşıımızda ve yaşantımızdadır.

TEFTİŞ VE DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ ÖNERİLER :

- 1 — Değerlendirme, yaratılan emeğin yansız ve açık biçimde ölçülmesi ve saptanması amacına yönelik olmalıdır.
- 2 — Değerlendirme, ortamına girenlerin koşullarını da göz önüne alıcı olmalıdır.
- 3 — Değerlendirmeyi yapacak olanlar işlevine uygun eğitimle donatılmalıdırlar.
- 4 — Değerlendirme onarıcı olma yerine, yanlışları önleme ve iş içinde gidermeye yönelik olmalıdır.
- 5 — Bireyci ve bireysel teftiş anlayışı terkedilmeli ve kurumsal değerlendirmeye yönelinmelidir.
- 6 — Değerlendirme organ ve örgütlerinin oluşturulmasında, araçların seçiminde ve saptanmasında, değerlendirme ile ilgili kararların alınmasında eğitim emekçileri özdenetim açısından önemli ölçüde söz sahibi olmalıdır.

7 —Yeni dizgede müfettişlik işlevi, ölçme ve değerlendirmenin bir teknisyenliği ile eğitsel rehberlik biçiminde sınırlandırılmalıdır.

8 — Geçerli ve güvenilir araçlarla toplanan veriler, eğitim emekçilerinin ağırlıklı olduğu yansız bir kurul eliyle değerlendirilmeli, sicil verme hakkı müfettişlerden alınmalıdır.

9 — Kurul eliyle yapılan değerlendirme sonucu eğitim emekçilerine duyurulmalı, hem kendisini yenileme ve geliştirme, hem de eksiklerini görme olanağı verilmelidir öylelikle. Haksızlığa uğradığı kanısına varan eğitim emekçisi kendisini savunabilmelidir.

10 ^— Eğitim emekçisinin kademe ve derece ilerlemesi yapmasını engelleyici terfi dizgesi kaldırılmalıdır. Çünkü derece ya da kademe, ilerlemesi yapamayan eğitim emekçisinin aile ve çocukları da cezalandırılmış olmaktadır. Hizmetiçi eğitim yoluyla eksikleri tamamlama yoluna gidilmelidir.

3 — DISİPLİN KOĞUŞTURMASI VE İDARİ YARGI SORUNU

1 — Disiplin işlemleri ve idari yargılama; kamu hizmetlerinin sağlıklı, verimli yürütülmesini öngörmesi gerekirken kamu düzeninin korunmasını da (asayiş) içermektedir.

2 — Günümüzdeki uygulamada, yerinden yönetim ve değerlendirme ile uzmanlaşmaya yeterince önem verilmemektedir.

3 — İdari yargı ve disiplin konusunda yapılan işlemler ve verilen kararlarda «içta'hatlara» bakılmamakta, sadece yasalarda, önceden verilmiş tanım ve yollamalara bakılmaktadır.

4 — Danıştay'ın işi giderek ağırlaştırılıp, işlemez hale getirilmek istenmektedir.

5 — İdari kararlarda adli yargının yabancılığı tartışmalı olup, verilen kararlar keyfiliğe yol açabilmektedir.

Özetle :

Disiplin ve idari yargılama konularında bugünkü uygulama ve işleyiş antidemokratiktir. Genel çağdaş hukuk kurallarına aykırıdır.

DISİPLİN KOĞUŞTURMASI VE İDARİ YARGI İLE İLGİLİ ÖNERİLER :

İdari eylem ve işlemleri denetlemek, disiplin işlemleri hakkında yaE-gılama yapıp karar vermek; kamu çalışanlarının görevlerinden doğan

suçların yargılanıp yargılanmayacakları hakkında karar vermek üzere «ALT KADEME İDARİ YARGI YERLERİ» kurulmalıdır.

4 — MUTEMET SORUNU

Mutemet, günümüzde yalnızca maaş ve ücret alıp, dağıtan kişi değildir. Bu sorun çalışanların özgürce örgütlenmesi konusunda mutemedin baskı aracı olarak kullanılmaması, üyelik ödentilerinin ilgili meslek örgütüne zamanında ulaştırılması, yönetim - mutemet arasında sağlıklı bir ilişki kurulması, mutemede uygun çalışma ortamının sağlanması, özlük haklarının ilgililere zamanında ve kolayca ulaştırılması gibi konuları da içermektedir.

MUTEMET SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİLER :

1 — Mutemet, hak sahiplerince özgürce seçilebilmelidir.

2 — Mutemet ücreti, her yıl, koşullara uygun olarak mutemet seçimi yapılırken hak sahiplerince saptanmalıdır.

3 — Mutemedin çalışma yeri ile gerekli araçlar yönetimce sağlanmalıdır.

4 — Ücret ve diğer hakların, ilgililerin eline kolayca ve zamanında ulaşabilmesi için gerekli önlemler yönetimce alınmalıdır, Gerekli görülen yerlerde hak sahipleri, ayın belirli bir gününde izinli sayılmalıdır.

5 — Meslek örgütlerinin üyelik ödentileri, örgütçe saptanmış yetkili kişilere mutemetlerce zamanında teslim edilmelidir.

5 — ATAMA - YER DEĞİŞTİRME VE KARŞILIKLI YER DEĞİŞTİRME SORUNU

Atama, yer değiştirme ve karşılıklı yer değiştirme işlemlerinin 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının 58 - 63 arası ve 73, 74, 76. maddelerine dayalı olarak hazırlanan yönetmeliklere göre yürütüldüğü bilinmektedir.

Eğitim emekçilerinin atanmasıyla ilgili yönetmeliklere geçmeden, 657 sayılı yasanın 1897 sayılı yasayla değişik 76. maddesini ele almak gerekmektedir. «Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleri ile memurları buldukları kadro derecelerine eşit veya 68. maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler.»

Yaşanır, atama, yer değiştirme, karşılıklı yer değiştirme ile ilgili öteki maddelerini de hiç eleştirmeden kolaylıkla bir yargıya varmak olasıdır. Son yıllardaki uygulamalarla da somutlanan durum şudur :

1 — Devlet memurları iktidarlarca birer araç olarak kullanılmak istenmiştir.

2 — Sözkonusu maddelerin özünde «Siyasal favorizma» anlayışı yatmaktadır.

3 — Bu maddeye karşı, devlet memurlarına 'hiçbir güvence de getirilmemiş, öylelikle ilgili hükümlerin anti - demokratikliği tartışmasız söylenebilir durumdadır.

Türkiye eğitim emekçilerinin, atama, yerdeğiştirme, karşılıklı yer değiştirmeleriyle ilgili yönetmelikler bu yasa 'hükümleri üzerine kurulduğundan, artık yönetmeliklerin eleştirilmesinin de gereksizliği ortaya çıkmaktadır.

Zaten uygulamayla da somutlandığı gibi keyfilik, kayırmacılıktan öte milliyetçilik, milliyet yaftası altında, bir araç ve vurucu güç olarak kullanılan kişilerin oluşturduğu örgütler, kurumlaşmaya çalışarak atama, yer değiştirme, karşılıklı yer değiştirme işlemlerini, faşizmin kadrolaşması ve faşizme kitle tabanı oluşturulması amacıyla bizzat üslenmişlerdir.

Bu durum karşısında yasa ve yönetmelik ayrıntısına inmenin de gereği yoktur sanırım.

ATAMA - YER DEĞİŞTİRME - KARŞILIKLI YER DEĞİŞTİRME SORUNUNA İLİŞKİN ÖNERİLER

1 — Anayasamızın özü ve 117. maddesiyle genel idare hukuku esaslarına aykın olduğu kanısında olduğum 657 sayılı yasanın 1897 sayılı yasayla değişik 76. ve öteki ilgili antidemokratik maddeleri derhal kaldırılmalıdır.

2 — En kısa zamanda yasama organınca çıkarılacak bir yasayla, atama, yer değiştirme, karşılıklı yer değiştirme işi ve işlemlerinin bağımsız kurullar eliyle (Tıpkı Yüksek Hakimler Kurulu gibi) yapılması sağlanmalıdır.

3 — Çıkarılacak yasada anılan kurulların nasıl ve kimlerden oluşacağı kesin biçimde belirlenmelidir.

4 — Toplu atamaların, iller arası karşılıklı yer değiştirmelerin, yine iller arası her türlü yer değiştirmelerin yüksek kurul eliyle; il içi atamaların ise il düzeyindeki kurul eliyle yapılması; yer saptama, eğitim emekçisi gereksinmesi, bilgilenme gibi konularda yönetimin bu kurullara gerekli bilgi ve belgeleri sunması zorunlu hale getirilmelidir.

5 — Bu kurullar sorumluluk ve yetki ile donatılmalıdır.

6 — Kurullar tamamen eğitim emekçilerinin temsilcilerinden oluşmalıdır.

6 — YÖNETİCİ SEÇİMİ SORUNU

Yönetmel dizgeleri (idari sistemleri) iki başlık altında toplamak olasıdır. 1 — Yönetmel dizge (idari rejim), 2 — Yargısal yönetim (adli idare).

Yeryüzündeki uygulamalarda bu iki dizge ağırlık kazanmıştır. Elbette bunların dışında da dizgeler vardır. Yönetmel dizgeli yönetim biçimlerinde yönetim, yürütme yetkili olup, yönetim hukuku ile bağlıdır. Yargısal yönetimin uygulandığı ülkelerde yönetim ile bireye aynı hukuk kuralları uygulanır. Yargı yerleri de aynıdır.

Ülkemizde de Kara Avrupası'nda uygulanan yönetmel dizge uygulanmaktadır. Yürütme yetkisi ile yükümlüdür. Bu rejimin uygulandığı ve bizim de özendiğimiz o ülkelerde (batı ülkeleri) burjuva demokratik haklar tüm eğitim emekçilerine sağlanmıştır. Bu arada yönetme yetkisi oturmuş bir dizge içerisinde eğitim emekçilerinin ağırlığını taşıyarak düzenlenmiştir.

Da'ha önce de değindiğimiz gibi ülkemiz eğitim emekçileri çoğunlukla köy kökenli ya da emekçi kitle ve katman çocuklarıdır. O yüzden görev alanlarında yönetilen değil yöneten olması gerekir. Öylelikle emeği ile geçinenlerin çıkar ve yararlarını gözeterek eğitim yapmak, o katmanların işlerini kolaylaştıracak olan bürokratismi aşmak, uyumlu ve verimli çalışmak olanağı doğacaktır.

Siyasal iktidar seçeneğine, onun teknokrat kadrolarına tanınacak esneklik, ya da kolaylık herhangi bir kademe için gerektiğinde birden çok adayın seçilip bunlar arasından atama yapmak yetkisiyle sınırlı olmalıdır.

YÖNETİCİ SEÇİMİ SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİ :

Siyasal iktidar seçeneğine belli ölçüde esneklik tanınarak, tüm eğitim ve öğretim kademesinde görev alacak yöneticileri eğitim emekçileri kendileri seçmelidir.

7 — OKULLAŞMA İKİLİ, ÜÇLÜ ÖĞRETİM SORUNU :

«222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası» nın geçici 3. maddesiyle Devlet, ülkeyi, gereksinmeyi karşılayacak biçimde okula ve eğitim emekçisine kavuşturmayı yükümlenmiştir.

Anılan yasa 1961 yılında çıkmıştır (5.1.1961). Söz konusu yasanın okul ve eğitim emekçisi gereksinmesini (10) yılda karşılamayı içerdiğini de burada belirtelim. Şimdi aradan 17 yıl geçmiştir. Okuma yazma oranı ülkemizde halen % 58 dolaylarındadır. Okullaşma ancak % 75 dolaylarında, o da çift öğretim ortamında gerçekleşebilmiştir. (1) milyon dolayında çocuğumuz okul dışıdır. Bunun büyük bölümü kız çocuğudur. Bunları okula kavuşturmak için en az 25 bin dersliğe gereksinme vardır. Normal öğretime geçiş için ise 60 binin üzerinde dersliğe ve 30-40 binin üzerinde eğitim emekçisine gereksinme vardır.

Ortaöğretim de kendi içinde tam bir dağınıklık içerisinde olup, üniversite kapısına genç yığılmaktan öte pek toir işlevi yoktur. Teknik öğretim alanındaki çalışmalar da aynıdır.

Okul yapım ve projeleri aracıya, üstenciye para kazandırmak, okullaşmayı bilerek geciktirerek için hazırlanıyor görünümünü vermektedir. Bir büyük okulun iki üç el değiştirerek on yılda yapıldığını söylersek abes karşılanmamalıdır.

Bu yapıdaki bir eğitim ve okullaşma emekten yana, istenilen davranışı kazandıramaz. Bakış açısı da veremez.

OKULLAŞMA VE İKİLİ, ÜÇLÜ ÖĞRENİM SORUNU İLE İLGİLİ ÖNERİ :

Kısa zamanda normal öğretime geçebilmek, okuldışı çocuklarımızı okula kavuşturmak için,

1 — Okullaşma devlet eliyle yapılmalıdır.

2 - ^ Devlet inşaat ofisleri kurulup, bölge birimleri eliyle yapımlar gerçekleştirilmelidir.

3 — Projeler bölge özelliklerine göre ve öğretmen konutlarını derslikler üzerine alan bir biçimde çizdirilmelidir. Böylelikle temel kazıdan, arazi ve arsadan, yapım hızından kazanç sağlanır. Isınma ve can güvenliği gibi hususlar da katkı sağlanmış olur.

4 — Yapımlar emanet usulü ile yapılmalıdır.

5 — Parasal gereksinme akçalı yılı bütçelerinde yeterince ayrılmamıştır.

6 — Normal öğrenime geçiş için gerekli derslik ve eğitim emekçisi, gereksinmesi en kısa zamanda sağlanmalıdır.

SONUÇ

Baştan beri sıraladığım, o arada ayrıntılı olarak ele alamadığım ders kitapları, eğitim emekçileri çocuklarının yükseköğretimde yurda kavuşturulması, çocuk emzirme, doğum, ölüm, yardımları, cenaze giderleri, bilgi ve görgü artırma gibi özlük ve meslek sorunları :

1 — Daha önceki konularda, konu içersinde değinildiği, öneri getirildiğinden,

2 — Bildiri sunma süresinin kısılgından,

3 — Başka bildirimlerde yeri geldiğinde sunulacağından, burada ayrı bir başlık altında ele alınıp, incelenerek öneri getirilmemiştir.

Bildirimi, başta belirttiğim genel çerçeve sınırları içinde sundum. Bir yandan mevcut yasalar çizgisinde konulara yaklaşırken, öte yandan sendikal düzende de gözetilebilecek temel ilkelere uzanmaya çalıştım. Sendikal düzene geçişte ekonomizm saplantısı ve sendika bürokratizminin sakıncalarına şimdiden dolayı olarak değindim. Gerekli önlemlerin alınmasının erken olmadığını belirttim.

Tüm sorunlarımızın, ülkemizin sosyal ve ekonomik yapısından kaynaklandığını sık sık yeniledim. Emeği ile geçinen sınıf ve katmanların sorunlarıyla eğitim emekçilerinin sorunlarının özdeş olduğunu söyledim.

Dünya eğitim emekçilerinin haklarıyla karşılaştırmalar yaptım. Bunlar içersindeki yerimizi saptamaya çalıştım. İşbirliği olanağı verilmesini önerdim.

Bağımsız, demokratik, özgür, barış içerisinde bir ülke özlemimizi vurguladım.

Tüm eğitim kurumlarındaki faşist, gerici, söven unsurların ayıklanması gerektiğini altını çizerek önerdim.

Yurtsever, devrimci ve demokrat arkadaşlarımla bir zamanlama içinde, geniş bir savaşım planıyla tüm bu haklarını diğer demokratik kitle örgütleriyle de işbirliği yaparak, alacağı inancındayım. Bunun için ilk iş GREVLİ TOPLUSÖZLEŞMELİ SENDİKA HAKKI'm elde etmektir.

Bu yolda tüm eğitim emekçilerine, kamu çalışanlarına üstün başarılar dilerim. Saygılarımla.

Kazım BUDAK: Sayın arkadaşlar, Demokratik Eğitim Kurultayında önce asimilasyoncu, eğitim politikasını yermek, gözler önüne sermek, onunla ilgili çözümler getirmektir devrimci öğretmenin görevi. Ama burada demin bildirici arkadaşşı gördük ki, Türk öğretmeni, Türk eğitimi diye vurguladı, bugün Türkiye'nin gerçeğine bu uymaz, çünkü Türkiye'de anadili türkçe olmayanlar da vardır. Çünkü bu yanlış bir kavramdır ve arkadaşımız ya bilerek yahut ta bilmeden bunu kullanmıştır. Eğer öyle bir kavram burada yer alacaksa şiddetle protesto ediyoruz, bunun değiştirilmesini öneriyoruz.

Türk öğretmeni olarak kavram olamaz, Türkiye öğretmeni olarak değiştirilmesini öneriyoruz. Ayrıca ilkokul öğretmenlerinin çocukları ile ilgili sunî bir taraflaşma getirdi. Öğretmen olarak zaten sosyal bir tabaka oluşturuyoruz. Ayrıca köy, öğretmeni, şehir öğretmeni veya bölge okullarında görevli öğretmenler, yüksekokullardaki öğretmenler diye bölümlere ayırmak ve sanki şehirdeki lise öğretmenlerinin çocukları 9 aylıkmiş da, ilkokulda kimine 500, kimine 800 kimine 200 lira ödenek ayrılmasını öngören öneri de yanlıştır, bunun da düzeltilmesini istiyoruz. Sunî olarak öğretmenler arasında bu ayrıcalıkların düzeltilmesini istiyorum, bu sorunların dile getirilerek eleştirilerin yapılmasını öneriyorum. Saygılarımla.

İlkan ALKAN : Çok değerli arkadaşlarım. Önce Zeki GÜRİSOY arkadaşımı, hazırlığından dolayı, bu konuda bize geniş bilgi verdiği için dolayı kendisine teşekkür ediyorum.

Arkadaşımızın sunduğu bildiri de birkaç noksan gördüğüm bölüm var, izninizle o bölümlere çok kısa olarak değineceğim. Bir defa ortaokul öğretmenleri ile ilkokul öğretmenleri arasında getirilmek istenen ayrıcalığa kurultayımız haklı olarak tepki gösterdiler. Biz de sorunun geçici çözümlü olarak ilkokul öğretmenlerine de ders ücretleri olarak yana bir tavır takındık. Yalnız arkadaşlar şunu peşinen koymak zorundayız, şunun ayrıntılarına girmek zorundayız : Artık Türkiye'de kamu personeli 657 sayılı yasanın kapsamı içerisinde hapsedilemez. Bu yasanın özellikle mali hükümlerine tümünden karşı çıkmak zorundayız.

Özelinde katsayı sistemini TÖB - DER olarak kesinlikle reddetmek zorundayız. Şunun için reddetmek zorundayız. Katsayı sistemi uygulandığı günden bugüne dek fiyat artışları ile kesinlikle bir paralel gelişme gösterememiştir. Son olarak Sayın Başbakan Ecevit'in, televizyonda yaptığı bir açıklama var, bu açıklamaya göre bir yıl içerisindeki fiyat artışları % 50 artmıştır. Ama yine de hükümetin katsayıdaki artışı ancak, % 16 civarındaki bir artışı içermektedir.

Eğer katsayı sistemi fiyat artışlarıyla paralel yürümüş olsa idi, bugün katsayı sisteminin de eskiye oranla % 50 artması gerekirdi dikkat ederseniz, her geçen gün, biz bu konuda daha az bir ücret almakla karşı karşıya kalıyoruz. Biz, bu konuda arkadaşlar, özellikle mücadelesini verdiğimiz sendikal haklarımızı elde ettiğimizde pratik bir açıklaması olması açısından ve bu maaş artışlarını istemek zorundayız. Adına ne derlerse desinler, MC döneminde bize verilen 1000 ve 750 liralık net para bir nevi toplu maaş artışıdır. Biz bundan sonra kanımızca böyle bir taleple ortaya çıkmak zorundayız. Ve bu toplu artışları da örgütümüzün ve diğer demokratik örgütlerin bir nevi pazarlık gücü olarak sağlamaya ve onları mücadeleye çekmek zorundayız. Elbetteki bu meselede temel adım önemli bir adım sendikal hakların alınması ve koparılmasıdır.

İkinci olarak arkadaşlarım, Zeki GÜRİSOY arkadaşımızın getirdiği bir öneri var. Bana kalırsa temelde karşı çıkmamız gereken 'bir öneri. Biz bugün dek MEYAK'ın ortadan kaldırılmasını MEYAK kesintilerininin faizleriyle birlikte geriye verilmesini istiyoruz. Halbuki Zeki GÜRİSOY arkadaşımızın sunduğu bildiri de, bir yerde MEYAK kesintileri meşrulaştırılmaya çalışılmakta, bunun ilköğretim Öğretmenleri Sağlık Sosyal Yardım Sandığı'na aktarılması istenmektedir. Yine Zeki GÜRİSOY arkadaşımızın sunduğu bildirin bir yerinde de tüm çalışanların tek bir sosyal güvenlik kurumunda toplanması önerilmektedir.

Bana kalırsa burda bir çelişik durum vardır. Biz Sağlık Sosyal Yardım Sandığı'nın yönetiminin demokratikleştirilmesini sevinçle karşıladık. Yalnız sadece, arkadaşlar, öğretmen kesimini düşünerek böyle bir konunun ilelebet ayakta kalmasını savunamayız. Savunacağımız, şu olmalıdır: Tüm çalışanların tek bir sosyal güvenlik kurumunda toplanması, bunu savunalım. Bu sosyal güvenlik kurulu yönetiminde demokratikleştirilmesini isteme önerimizi şiddetle kitlelere götürelim.

Başka aktaracağım konular da vardı, zaman darlığı ile buna değinemedim, mutlaka arkadaşlarım bunu dile getireceklerdir. Saygılarımla.

Hüseyin DORUK : Arkadaşlar, biz DEK'e sunulan bildirilerden ezen ulus şovenizmini körükler vaziyetteki durumu esefle kınıyoruz. Şimdi Zeki arkadaşımın sunduğu bildiri hakkında birkaç nokta üzerine değineceğim. Eğitim, bir üstyapı kurumudur. Arkadaş bunu saptadıktan sonra emperyalist - kapitalist dönemde eğitimin altyapı kurumları üzerindeki etkisine açıklık getirmemiş ve eğitimin altyapı tesisleri üzerindeki etkisi büyük olacak ve bunun için de kapitalistlerin, burjuvazinin aydın eğitim emekçilerine ne derece sağladığı açıktır. Eğitim emekçileri olarak biz, bu durumu bilerek, ezilen halkların kurtuluşu için meseleye bu açıdan yaklaş-

mak gereklidir ve görevlerimizi buna göre saptamalıyız, ikinci bir husus, ülkemizdeki yabancı uzmanların, bu uzmanların sayılarının ve yerlerinin bildirilmesi istenilmiş. Bildirinin şu şekilde olmasını isterdik: Yabancı uzmanların yerlerinin, sayılarının bildirilmesinin yanında, bunların ülkemizden atılması açısından mücadelenin gerektiğinin açıklıkla uygulanmasını isterdik.

MEYAK kesintileri hakkındaki Zeki arkadaşımızın önerisini benden önceki arkadaş da dile getirdi. Arkadaşın önerisine biz de katılmıyoruz, çünkü bundan önceki yazılarımızda ve çağrılarımızda sahiplerine geri verilmesini istiyoruz. MEY AK kesintileri zorla eğitim emekçilerinin maaşlarına elkonulması demektir. Yani eğitim emekçilerinin istemleri dışında bir uygulamadır. Bu yanlış uygulamayı kanunlaştırmaya gerek yoktur. Saygılar.

Süleyman ÖZÇİFTÇİ : Özlük sorunlarımızın nereden, nasıl kaynaklandığını belirten temel öğelerin işlenmediğini bildirmede gördük. Bu bize göre, devrimcilerin kullanacağı bir yöntem değildir. Çünkü devrimciler, şeyler arasındaki neden - sonuç ilişkilerini irdelemek durumundadırlar. O halde özlük sorunlarımızı doğuran nedenler doğru kavranmış olursak, sorunların çözüm yollarını buna göre belirlemiş olacağız.

Ülkemiz, emperyalizme bağımlı yeni sömürge bir ülkedir. Bu nedenle, emperyalizmin yeni sömürgecilik metotlarıyla yönlendirdiği ülkemiz ekonomisi derin açmazlar içindedir. Ülkemizde kapitalizm, kendi iç dinamiği ile gelişmediğinden, emperyalizmin güdümündedir. Emperyalizmin sürekli bunalımının ülkemizde yansması nedeniyle ülkemizde sürekli bir ekonomik kriz gündemdedir. Uzun vadede politikalar getirmeyen hakim sınıflar, emekçi kitlelerin kendiliğinden yükselen ekonomik - demokratik istemlerini baskı ve kanla boğmaktadır. Onların örgütlerine saldırmakta ve en doğal haklarımızı gasbetmektedir. İşte gerçek kurtuluşumuzun çözümü burada yatmaktadır.

Gerçek ve tam kurtuluşumuzun halkımızın kurtuluşuyla olacağı bilincini taşıırken, yeni kazanımlar için mücadele etmeyecek miyiz? Sahip olduğumuz mevzileri savunmak ve yeni haklar elde etme mücadelesini kararlılıkla sürdürürken; bu mücadeleyi gerçek kurtuluşumuzdan soyutlayamayız, ondan koparmayız. Özlük, ekonomik - demokratik sorunlarımız bildirgesinde bunu göremedik.

Ekonomik - demokratik özlük sorunlarımıza yaklaşış ve haklarımızın alınması doğaldır ki, kararlı bir mücadeleyle olur. Bildirmede mücadele

yerine hakim sınıflara şirin görünme, ondan medet umma tek seçenek olarak getiriliyor.

Örnek : «Eğitim emekçisi üretim eğitimi ve verimli çalışmaya yönelmek. Tembelliğin en büyük suç olduğunu bilmek, ulusal gelirden birey başına düşen payını pay arttıkça artan, kendi içinde tutarlı ve eşitlikçi bir ücret dizgesi içinde olmak.»

Denen açık. Tembellik yapmayacaksın, çalışacaksın. Kapitalist üretimin verimini artıracaksın. Ulusal geliri artıracaksın ve sonunda ulusal gelirden senin de aldığın pay büyüyecek. Ve hakim sınıflar bunu bize tıptı tıptı ödeyecek. Çarpık kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu düzenlerde «ulusal gelir» bir yutturmacadır. Onda emperyalizmin de payı vardır. Hem, nerede görülmüş yeni sömürge bir ülkede, sömürü düzeninde hakim sınıfların ulusal geliri emekçilere kardeş kardeş paylaştırdığı? Eğer bu üretim araçlarının özel mülkiyetinin geçerli olduğunu bir toplumda olabiliyorsa, olabilir gösteriliyorsa, bu mantıktan şu çıkar : Mevcut yönetim işidir. Orasına burasına yama atalım, çalışalım, onlar da bize haklarımızı verir.

Arkadaşlar, bu mantık reformist bir mantıktır. Kitleleri pasifizme iten, mücadele alanlarından çeken ve kesin itaati öneren bir mantıktır.

Bu mantık haklarımızı oligarşiden söke söke almak değil herşeyi hakim sınıfların isteğine göre sınırlamaktır.

Bildirgenin gerie 9. sayfasından başlayarak yürürlükteki ücret-maaş düzenin eleştirisi yapılıyor. Bunu hepimiz eleştiriyoruz. Zaten bir yönüyle o yüzden de buradayız. Sayın bildirgeci belirli bir eleştiriden sonra gene «ulusal gelire» dört elle sarılarak bir öneri geliştiriyor. Öneriyi kısaca açarsak, kendf içindeki tutarsızlığı açıkça görülecektir. Öneriye göre; birey başına düşen ulusal gelir 17.500 TL. dır. Ve tüm hesaplarda esas alınmaktadır. Maaştan ücrete dek. 4 kişilik bir aile için hesabı yapılmış. Biz bu hesabı değişik nüfuslara göre inceledik. Şu çıktı :

$$\begin{aligned} 4 \times 17.500 &= 70.000 : 12 = 5833. \text{ TL} \\ 2 \text{ kişi içirt} &= 35.000 : 12 = 2916.50 \\ 1 \text{ kişi içirt} &= 17.500 : (12 = 1450) \\ 6 \text{ kişi için} &= 17.500 : 12 = 8750 \\ 8 \text{ kişi için} &= 17.500 : 12 = 11666 \end{aligned}$$

Bu mantık, bilimsel olmadığı gibi kendi içinde de tutarlı değildir. Birey sayısı çoğaldıkça ailenin geliri artarken, birey sayısı azaldıkça ça-

lisanlar sefalete itilmektedir. Önemli olan kendi içinde tutarlı ve insanca yaşayabilmenin olanaklarını saptayan adil bir ücret sisteminin getirilmesi ve önerilmesi zorunludur.

Hakim sınıfların emekçiler aleyhine istedikleri gibi kullandıkları, çarpıttıkları ve demagojisini yaptıkları katsayı bir çözüm olmadığı gibi, bu incelediğimiz öneri de bir çözüm değildir. Kaldı ki, burjuvazi ulusal gelirden emekçi kesimlere eşit olarak pay vermez. 'Bunu söylemek burjuvazinin kendisi için sınıf olmasını inkâr etmek demektir. Doğaldır ki, arkasından sınıfsal mücadele de inkar edilecektir. Sınıfları belirleyen temel öğelerden biri de «... ulusal gelirden pay almaya...» dayanır. Sorunu doğru saptayalım. Doğru bir çözüm önerelim. Sınıflı bir toplumda yaşadığımızı bilelim, sınıf ilişki ve çelişkilerini doğru kavrayalım. Ayrıca bu ilişki ve çelişkilere göre mücadele yöntemleri getirmek zorundayız. Pastanın büyük dilimini yiyen bir avuç mutlu azınlık emekçi kitlelere bu pastadan sadece kırıntılar dağıtır. Amacımız, pastanın adil bir dağılımı ise, sınıflar mücadelesindeki gerçek ve doğru yerimizi alalım.

439 sayılı, yasaya göre, ortaöğretimde çalışan arkadaşlara tanınan ek ders ücretinde de getirilen öneri sakattır. Burjuvazinin emekçi kitleler için bir yutturmacı olarak gördüğü ulusal gelirden hızını alamayan sayın bildirgeci bu konuda da dört kişilik bir aile için önerilen veriyi esas almakta, onu en az maaş olarak kabul etmekte, bu rakam üzerinden saat ücreti saptamakta. Üstelik öneri eksiktir. Tüm eğitim emekçilerine 15 saatin dışında ders ücreti ödenmelidir. Ve tüm emekçiler haftada 40 saat çalışmalıdır. 25 saati ücretli olmalıdır. Eylemli ücretli ders saatinin tamamı, 30 saat olmalı. Aradaki 10 saat fark ise, kademeli olarak ayarlanmalıdır.

Yani 30 saat derse giren bir öğretmen 40 saat üzerinden ücret almaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse, eğitim emekçileri haftada 30 saat derse girmeli, bunun T5 saati maaş karşılığı, 15 saati ücret, geriye kalan 10 saatlik fark ise ek ücret olarak ödenmelidir. Bu on saatlik fark 30 saat derse giren eğitim emekçisine çeşitli eğitsel çalışmaları için ödenmelidir. Bu yapılmadığı takdirde, ücret sistemindeki farklılıklar giderilemeyecek ve eğitim emekçilerini kendi aralarındaki parçalama politikası sürecektir.

Ayrıca, çocuk zammı başlığı altında incelenen konuya sadece parasal açıdan yaklaşmış, eğitim emekçilerinin çocuklarının eğitim - öğretim sorununa, diğer sosyal ve kültürel gereksinmelerine hiç dokunulmamıştır. Sadece hayali gösterge rakamlarla bir çözüme varma amaçlanmıştır. Bu rakamlar durağan değil, enflasyon ve zamlar dikkate alınarak tutarlı bir gösterge getirilmelidir.

657 sayılı yasanın 188. hastalık ve analık sigortasıyla ilgili madde övüle övüle bitirilemiyor. Ve hâlâ 188. maddeye ilişkin düzenlenmenin yapılmadığından yakınıyor. Ve daha da uzun sürede gerçekleştirilmesi umulmamaktadır görüldüğü gibi, sadece burjuvaziden bazı şeyler umulmaktadır. Oysa, haklar burjuvaziden alınmaz, burjuvaziden söke söke alınır.

Sonuç olarak bildirgenin bir ekonomist gözüyle hazırlandığını, ekonomizmin dar çerçevesi içinde hapsolunduğunu, siyasal özünü bir yana bırakarak, sadece ekonomik - demokratik hakların mutlaklaştırıldığını söylemek yanlış bir yargı olmayacaktır.

439'a göre ücret tablosu :

3 saate kadar derse girenler saat ek ücret alınacak.
3 saate kadar derse girenler 1 saat ek ücret almalı,
6 saate kadar derse girenler 2 saat ek ücret almalı,
9 saate kadar derse girenler 3 saat ek ücret almalı,
12 saate kadar derse girenler 4 saat ek ücret almalı,
15 saate kadar derse girenler 5 saat ek ücret almalı,
18 saate kadar derse girenler 6 saat ek ücret almalı,
21 saate kadar derse girenler 7 saat ek ücret almalı,
24 saate kadar derse girenler 8 saat ek ücret almalı,
27 saate kadar derse girenler 9 saat ek ücret almalı,
30 saate kadar derse girenler 10 saat ek ücret almalı,

Ek ücret tablosu : 15 saat maaş karşılığı
15 saat ücretli ders,
10 saat ek ücret.

Niyazi ALTUNYA: Beri arkadaşlarımın dile getirdiği noktaların belki altını çizeceğim, bir iki noktaya değineceğim. Arkadaşların ücret sistemi konusunda 657 sayılı yasanın yetersizliğini ortaya koydular. Ben bu yasadan bahsetmeyeceğim fakat başka bir konuya değinmek istiyorum, bu da öğretmenlerin ve tüm çalışanların, memurların yargılanması konusudur. 657 sayılı yasa memurlara aslında temel haklar başlığı altında hak getirmemiştir. Getirdiği şeyler aksine alıp götürmektir. Yani normal bir vatandaşın haklarını da alıp götürmektedir. Örneğin bu yasada kovuşturma ve yargılama başlığı altında önemli bir 24. madde vardır. Bu madde devlet memurlarının güya korunmasını yani özel surette yargılanmasını getirmektedir. (24 ve 25.-maddeler.) Yani bu, şu demektir: Yani örneğin, öğretmen, görevi başında dayak yediği zaman bunun mahkemeye çıkarılabilmesi

için il ya da ilçe idare kurulunun karar alması gerekir. Bu karar alınmadığı takdirde bu kişi mahkemeye başvurma hakkını kullanamamaktadır. Oysa başka bir vatandaş hiç değilse yasa gereğince bu hakkını kullanabilmektedir. Ayrıca bir noktaya değinmişken bu kurulların nasıl işlendiğine kısaca değinmek gerekmektedir.

Bu nedenle başka bazı yasalara belki yasalar konusundaki tartışmalarda bunun ayrıntısına inilecektir, fakat yaşayan bir arkadaşınız olarak değiniyorum. Bir yargıcın nasıl sıfat kazandırılıp atanacağı özel yasalarla belirlenir. 1961 Anayasası bunu belirtiyor. Yani belli bir yasaya göre yetiştirilir, atanır, maaş ve ücret sistemi de buna göre ayarlanır. Yine anayasanın başka bir maddesi yargı yetkisi kullanan olağanüstü merciler kurulamaz der.

Fakat hem disiplin kurulları, hem idare kurulları aslında yargı yetkisi kullanan olağanüstü mercilerdir. Şu nedenle;

1 — Yargıçlar yargıç statüsünde olmadığı için, fakat gelin görün ki, 1913 tarihli Memurun Mühakematı hakkında kanun varken, bunun, geçici memurların yargılanmasına ilişkin yasa 1913 tarihli, dikkatinizi çekiyorum. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, soruşturma görevleriyle görevlendirilen bir kişiye milli eğitim için müfettişe yargıç yetkisi vermektedir. Yani bu görevli soruşturmaya başladığında celp çıkarabilir, arama yaptırabilir, bilirkişi tayin edebilir, vb. Öyleyse yargıç olmadığı halde bu kişiler olağanüstü yetkiler kullanmaktadır, ya da yargıcın yetkilerini kullanmak suretiyle anayasanın belirttiği hükme karşı çıkmaktadırlar.

Bunun bir de pratikteki yansımasına bakalım, bir süre öğretim müfettişliği yaptım, ilköğretimden misal vereceğim. İlköğretim müfettişi, görevini eksik yapan bir öğretmen hakkında direkt soruşturma açar ve daireye bilgi verir. Gene! olarak da bu onayı alır daireden. Önce soruşturma yapar, ceza teklif eder, büyük bir olasılıkla bu ceza uygulanır.

2 — Ceza teklif ettiği kişiyi tevkif eder, buna olumlu rapor veremez, çünkü bir önceki yaptığı işle çelişkiye düşer.

3 — Bu kişi öğretmenin tezkiyesini doldurur, bir zayıf daha verir.

4 — Genel olarak Milli Eğitim Müdürleri, ilköğretim müfettişlerinin verdiği kanaata uyarlar, onlar da zayıf verirler ve darı sayabilirsiniz, böyle katmerli bir biçimde öğretmen cezalandırılabilir. Tabi bunu bütün memurlar için söylemek mümkündür. O halde Zeki GÜRİSOY arkadaşımızın belirttiği idari mahkemeleri konusunun iyice işlenmesi gerekir, baş-

ta TÖB-DER yöneticilerinin bu konuya eğilip araştırması ve bir öneri hazırlatması gerekir. Bugün anayasaya aykırı olarak yürütülen memurun yargılanması işlemi kaldırılması ve bunun yerine sadece bir memurun mahkemeye verilip verilemeyeceğine karar vermek üzere değil, doğrudan doğruya bağımsız idare mahkemeleri kurulması gerekir. Bunun üst mercii bugün Danıştay'dır ve zaten kurulmuş vaziyettedir. Öğretmenlerin, özellikle çok zarar gören öğretmenlerin - gayet tabii sınırlı sayıyorum demokratik mücadele süreci içerisinde - ve 'bütün memurların yasal güveneye kavuşturulması gerekmektedir, saygılar.

Yıldız KURTULUŞ: Sayın delege arkadaşlarım, meslekî özlük sorunlarımız konusunda Zeki GÜRSOY arkadaşımızın hazırladığı bildirge alabildiğine geniş, derinlemesinedir. Arkadaşımıza çok teşekkür borçluyuz. Arkadaşımızın kendisinin de söylediği gibi çalışmasının ancak 3/1'ini aktarabildi. 3/2'sini aktaramadı. Buralardan da kaynaklanıyor otea gerek. Arkadaşlarımız eksikler dediklerini söylerler, biz bütün sorunlarımızın tek bir bildirgenin içerisinde toplanması isteklerini taşıyoruz, Oysa 'birçok demokratik talebimiz diğer bildirgelerin başlığı altında toplanıyor. Sayın Diyarbakır delegesi arkadaşım, Türk eğitimi kavramını eleştirdi, Türk eğitimi sanıyorum geçerli bir kavram olarak kullanıldı, biliyoruz ki ülkemizdeki eğitim gerçekten egemen sınıf eğitimidir. Ülkemizdeki eğitim... bir tarih eğitimidir. Ülkemizdeki eğitim bir büyük ulusallığın kârı eğitimidir. İdari anlamda doğru olan bu terimin demokratik anlamda, Türkiye eğitimi şeklinde düzeltilmesini ben de öneririm.

Bir diğer mesele ders ücretleri konusu. Ders ücretleri konusunda bir ölçüt getirildi. Daha baş taraflarında bildirgenin, aslında maaş gösterge tablosu şeklinde getiriliyordu, biz daha âcil çalışma koşulları ve ddha âcil ücretlendirme taleplerimizi ölçmeye göre saptamak durumundayız, maaş gösterge tablosunda ulusal gelir payından kişi başına düşeni ortalama bir aile olarak 2 çocuklu bir aile için 4'le çarpılması çok akılcı görünüyor. Buna uygun olarak ders ücretleri de bu ulusal gelir payınının 4'le çarpımının ortaya çıkardığı rakkamın ders saati başına düşeni olarak belirlenmiş, ben onun değiştirilmesi gerektiği kanısındaım şöyle ki;

Bugün aslında bizim ders ücretlerimiz, aylık gelirimizin o ay içinde verdiğimiz ders sayısının saat başına düşen ücret çok düşük. Buna rağmen ek derslere girmek için ortaöğretimdeki arkadaşlarımız hiç tereddüt etmezken hatta, ben büyük şehirlerde başka okullara giden arkadaşlara çok rastladım. Aslında ek ders, öğretmenler için özenilecek bir şey olmalı bu anlamda. 15 saatle maaşlandırılmalı, ücretlendirilmeli derken 15

saatlik işgücünü kullanan öğretmen ve 15 saatin dışında işgücünü yeniden üretmek için faaliyette bulunmalıdır. Yani bu 15 saatin dışında öğretmen birçok ihtiyaçlarını, kültürel ihtiyaçlarını, mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Biz, o yüzden çalışma saatlerimizi böylece belirliyoruz. Ancak çok düşük ücret verilen öğretmen 12 saat karşılığında ortaokulda maaş aldıktan sonra onun 5 saatte aldığı maaş payının çok altında bir müddet için bir sürü yeni ek iş isteniyor. Bir sürü yazılı kâğıtları hazırlamalar vs. re yükleniyor. Şimdi bu 15 saatin 18 saatin üstünde yapılan iş ek me-saidir. Yani zaten tüketilen işgücünün yeniden tüketilmesidir.

Yeni bir artı değer kaybederek mesai yapıyor. Ders ücretlerinin özen-dirici 'birşey olmasından çıkarılmalı hem de bu ekders ücretlerinin normal saat başına düşen ücretin 1,5 katı tutulması gerekir, en az olarak kanaa-tindeyim. Yine bir diğer mesele MEYAK'la ilgili. MEYAK konusunu yıllar-dan beri konuşur tartışırız. Birçok demokratik gösterilerde de sloganlar attık. Pankartlar yazdık. Fakat bugün öyle bir noktaya geldik ki, genel merkezimiz, yeni hükümetin çalışmalarında hazırladığı demokratik, eko-nomik taleplerin arasında MEYAK için bir yeni öneri getirdi. Bu öneri bence çok gerçekçi ve ayaklan yere basan bir öneri. Şöyle ki;

Biliyorsunuz bugüne kadar milyonlara el kondu, emekçilerin maaşla-rından her ay % 5'ler gaspedildi. 10 milyonlar bugün bütçede yok, elde değil, tüketilmiş durumda. Yalnız bu % 5'ler faiziyle iade edilsin önerisi gerçekçi olmayan ertelemei bir istek. Onun yerine çok daha gerçekçi çok daha doğru bir çözüm önerilebilir. Şöyle denilebilir: MEYAK'ın ilkökul Yardımlaşma Sandığı'nın kapsamı genişletilerek oraya devredilmeli ve öğretmenler için bir ek sigorta niteliği kazanmalı. Şimdi bu ek sigorta ni-teliği de üstelik açılmış, öğretmen çocukları için burs, yurt ihtiyacı karşı-lanmalı, öğretmenler için kamplar açılmalı, öğretmenler için emeklilik yolunda bir ek gelir kaynağı olmalı ve yine bunun yanında çok önemli bir-şey, öğretmenler için tüketim kooperatifi niteliğinde öğretmen pazarları kurulmalı. Yani bizim iller düzeyinde, tüketim kooperatifleri için yaptığımız çalışmaları çok daha organize bir hale getirilmesi, merkezde toplanıl-ması, bu hayat pahalılığında daha ucuz tüketim maddeleri sağlama imkân-ının yaratılması demektir.

Üstelik te bu MEYAK fonunda toplanan paranın sandığa devredilmesi bir geçiş halinde, bir plan dahilinde olacaktır mutlaka ve üstelik bizim irademizle olacaktır. Yani bizim irademizin dışında, başka egemen güçlerin aracılığıyla değil, bizim irademiz dahilinde, bizim ihtiyaçlarımız için plan-lanması çok daha mümkün! İlkokul Öğretmenleri Sandığı'nın yönetiminin

TÖB-DER'li öğretmenlerin eline geçmesi, TOB-DER'li öğretmenlerin söz sahibi olması çok önemli bir demokratik kazanım. Ama MEYAK yolunda da 'bu önerinin hayata geçirilmesi çok önemli bir demokratik kazanım olacaktır.

Hüseyin ERİKLİ: Değerli arkadaşlar, sabahki oturumda eğitim enstitüleri ve ücretlerin zammıyla ilgili konularla ilgili olarak bakanlığa gidilmemesinden vazgeçildi. Önce, sadece ders ücretleri için gidilecekti, sonradan ikisi birleşti bu gündem içinde de ikisinden de vazgeçildi. Şimdi özlük sorunlarımızla ilgili olarak aynı konu üzerinden gündeme dönmüş oluyoruz. Ben şunu öneriyorum, Anadolu'da bizden haber bekleyen, bu konuda gittiğinizde ne yaptınız diye soracak olan arkadaşlarımıza birşeyler söyleyebilmek için, ders ücretleri konusunu bakanla görüşmek üzere kitle halinde yeniden bakanlığa gitmeyi öneriyorum.

Bir de Bakanlıkta oturan Talim Ve Terbiye kurulumuz var, bu kurul da TÖB-DER'in yarı yarıya temsil edilmesi gerekir. Türkiye öğretmenin 150 binini örgütlemiş olan bir örgüt, o bakanlığın tepesindeki oluşturulan bir kuruldaki soyutlanmamalıdır. Ayrıca ders kitapları yarışma şeklinde yazılacak, bu konuda yarışma açılmaktadır yeni hükümet sanıyorum böyle bir uygulamaya girecektir, ders kitapları seçiciler kurulunda da TÖB-DER temsil edilmelidir. Bir de tüm öğretmenlerin sağlık sorunları var, hasta bir öğretmen arkadaşımız doktora gitmek için 2,3 kez bir sürü kurul tarafından dolaştırılmaktadır.

Bu konuya bir son verilmelidir her il ilköğretim müdürlüğünde doktorlar olsun, sağlık karnelerinizi yanınızda getiriniz deniyor, ama bu sağlık karneleri cebimizde taşımaktan başka hiçbir işe yaramıyor. Her öğretmen sağlık karnesiyle dilediği doktora muayene olmalıdır, hasta öğretmeni bu evraklıktan kurtarmak zorundayız. Bir de ilkokul öğretmenleri, ortaöğretimden ayrı olarak 3 tane plan yapmaktadır, yıllık plan, yürütme planı ve günlük plan. Bu planlar aza indirgenmelidir, ya yıllık plan yapıldıktan sonra ünite planı ve günlük plan kaldırılmalıdır, veya ünite planı geniş kapsamlı yapıp diğerleri kaldırılabilir. Öğretmene her gün ev ödeviymiş gibi plan yaptırmak, iyi bir şey değildir sanıyorum. Bir de Bakanlık, Sağlık Ve Sosyal Yardım Sandığına 'her yıl 'bütçeden belli bir para ayırmaktadır. Bugüne kadar bu para sembolik bir miktarda ayarlanmaktaydı. Yeni hükümetten bu konu da talep edilebilir. Bakanlığın bir İllsan... fabrikası vardır, Buna bakanlık bütçesinden daha fazla para ayrılıp fabrika daha geniş çapta çalıştırılabilir ve Türkiye'nin defter tüketimi bu fabrikaca üretken hale getirilebilir. Fabrikanın ürettiği defterlerin ticaretinden eski yönetim dö-

nemindeydi, yeni yönetim dönemini pek bilmiyoruz ama - bazı asalaklar yararlanmaktaydı. Bu konunun önlenmesi için de öğretmenlerce kurulan tüketim kooperatifleri veya diğer örgütlerce kurulan tüketim kooperatiflerinden ve bu kooperatiflerden de defterlerin dağıtımında yararlanılmaktadır. İlköğretmen atamalarında oluşturulan komisyona da her ilçeden öğretmenlerce seçilen bir üye katılmaktadır, bu da öğretmen tabanının denetlenmesini sağlayacaktır. Saygılarımla.

Erdoğan FİGAN : 1 — Öğretmenlerin raporlu, izinli oldukları günlerde ve yaz tatillerinde yan ödemelerinin kesilmemesi gerekir. Tüm yıl boyunca ödenmelidir.

2 — Tüm öğretmenlere, her yıl için emekliliğe esas alınmak kaydıyla dört aylık yıpranma payı tanınmalı, 12 ay, 16 ay olarak değerlendirilmelidir.

3 — Sıraya tabi merkezlerde hastalık, çocuk okutma ve eş durumlarından sıra bekletilmemelidir.

4 — Bayanlar yirmi yılda % 65, erkekler 25 yılda % 70 ile emekli ikramiyesine hak kazanmalıdır. Emekli ikramiyeleri hemen ödenmelidir.

5 — Karı - koca memur ve emeklilerinin eşlerinden birinin ölümü halinde ölen eşin maaşı müktesep hak olarak kalana verilmelidir. (İşçi emeklilerinde olduğu gibi.)

6 — MEYAK Kanunu çıkarılırsa, MEYAK, Emekli Sandığı, S.S.Y.S. birleştirilmeli; memurlar işçi statüsüne geçirildiğinde, BAĞ-KUR, Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı birleştirilerek üyeleri yönetimde güçleri oranında temsil edilmeli. (Her iki şekilde de)

7 — 'Bayan memurlar doğum öncesi 3 ay, doğum sonrası 6 ay tam maaşla, [yan ödemeleri kesilmeksizin) izinli sayılmalıdır. Resmi doktorların hepsi aynı hastalık için üst üste 20'şer gün rapor verebilmeli.

8 — Özel ilk ve orta dereceli okullar kaldırılmalıdır.

9 — Eğitim Şûrası 5 yılda bir toplanmalı, Şûraya öğretmen örgütleri güçleri oranında katılmalı; ayrıca Şûrada, işçi, köylü ve öğrenci örgütlerinin de temsili sağlanmalı.

10 — Stajyerlik il ve ilçelerde kurulacak rehberlik bürolarının organize çalışmasıyla bir yıl içinde mutlak kaldırılmalıdır.

Orhan CANLI : «Eğitim Emekçilerinin Özlük Ve Meslek Sorunları konulu bildiriye aşağıdaki maddelerin eklenmesini gerekli görüyoruz.

1 — Eğitim yöneticileri öğretmenler tarafından seçilmelidir.

2 — «Yüksek Öğretmenler Kurulu «seçimle oluşturulmalı, öğretmenlerin güvencesi sağlanmalı, atama, taltif ve tecziye işlemleri bu kurulca yapılmalıdır.

3— Öğretmen sadece eğitici ve öğretici olmalı, not değerlendirme işlemi bölgelerde kurulacak sınav komisyonları tarafından yapılmalı, öğretmen - öğrenci ilişkisi işçi ve işveren ilişkisi durumundan çıkarılmalıdır. (Özellikle ortaöğretimde.)

Yu'kardaki maddelerin bildirgeye eklenmesini öneririm.

Düzgün KAYA : Devrimci öğretmenin görevi, ırkçı - şoven asimilasyoncu eğitim politikasını yermek ve yerle bir etmektir.

Zeki GÜR' SOY arkadaşın bildirgesinde sosyal şovenizmi körükleyen .Türk öğretmeni kavramının Türkiye öğretmenleri olarak değiştirilmesini ve bildirgeye öylece geçmesini öneririm.

SUNUCUNUN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Zeki GÜRSOY: Değerli arkadaşlarım, bildirim nedeniyle yapılan eleştirilere çok teşekkür ederim. Özlük ve meslek sorunlarımıza ilişkin ve onlarla ilişkin çalışmalar Türkiye'de henüz istenilen bakış açısına yeterince ulaşmadığından bugünkü düzeyi ile arkadaşlarımız tarafından yetersiz görülebilir. Onların eleştirilerini değerlendirerek bu konu üzerinde çalışılacaktır. Bir konunun üzerine değinmek isterim. Eğitim yapısını tartışırken eğitimci deyimini özellikle ve daha önceden açmadım, arkadaşımızın da değindiği gibi, tamamen... İngiltere'deki, Fransa'daki uygulamaların bugün Türkiye'de milliyetçilik adına uygulanmasını eleştirdim. Ben bu ' anlamda kullanmıştım. Yoksa ben arkadaşlarımın söylediklerini biliyorum ve saygı gösteriyorum.

İlhan arkadaşımın dediği katsayı meselesinde bir hususu belirtmekte yarar görüyorum. Bu bildirimi hazırlarken öncelikle üç aşamalı düşündüm. Bilindiği gibi mevzuat mevcut burjuva yasaları da olsa birtakım kazanılmış olan ileri hakları hiç bir zaman erteleyemeyiz görüşünderiz. Verilmiş olan hakların, yoğun mücadelenin sonucunda alındığından bunların ertelenmesine kanımca gerek olmadığından, bunun için, bu çerçevede bu hakların en azından alınması inancındayım.

İkincisi de grevli, toplusözleşmeli sendikal hakkımıza ulaştığımızda alacağımız haklar ve o amaçla bizim için çok önemli saydığımız grevli, toplusözleşmeli araçlarla daha ileri demokratik haklar biçiminde üç aşamalı düşündüm, ben konuya bakarken ... biliyorum ve bilen arkadaşlarıma da saygı duyuyorum. Değerli arkadaşlarım, 657'ye karşı çıkalım görüşünü bu nedenle böyle düşündüm. Verilmiş olan hakların en azından kullanılması zorunludur. Zaten bildirdimiz içersinde arkadaşlarımız inceledilerse görmüşlerdir ki bundan ötede haklar ve taleplerimiz de vardır. Asıl hedefimiz odur diye de belirtmişimdir.

MEYAK konusu, İlkokul Öğretmenleri Sandığına verilmesini getirmedim, yanlış anlaşılmasın. Bugün milyarlarca lira paramızın nerede olduğunu biliyoruz, nerede olduğunu bilmiyoruz diye bir imalı konuştum, ama bunun, sermayenin elinde kredi olarak kullanıldığını biliyoruz. Burda da arkadaşımızın da çok dikkatle incelediği ve değindiği gibi, memur paralarının hiç olmazsa bu yolla bu sandığın çerçevesinin genişletilerek, kapsamının genişletilerek böyle bir yolla alınabileceği ümidindeyiz.

Ayrıca şuriu da düşündüm bunu söylerken, değerli arkadaşlarım, Türkiye eğitim emekçileri gerçekten en uzak köşelerde, en ağır koşullar al-

tında yaşamakta ve özel konumu olan bir meslek türüdür. O nedenle eğitim emekçileri sosyal sigorta ve yardımlaşma kurumu diye adını saptadık başka arkadaşlarımızdan da katılan vardır, o nedenle bunu söyledik, yani tüm öğretmenleri içerisinde bulunduran bir kuruluş olsun istedik, bu bir adımdır, ad; üzerindedir, eş sosyal sigorta kurumudur. Emekli Sandığı'nın ve ona benzer kurumların bir ana sigorta niteliğinde getirilmesini bir başka yerde önerdim.

Değerli arkadaşlarım, eğitimin tanımlanması konusunda, bilinç açısından bakış konusunda bir arkadaşımız eleştiri getirdiler. Eğitimin altyapı kurumu olduğunu, sadece üstyapı kurumu olarak düşünülmemesi gerektiğini, çeşitli zamanlardaki konuşmalarımızda, bildirimizde de yer vermek suretiyle belirttik. Arkadaşlarımız bilirler, daha fazla ayrıntıya giremeyeceğim, arkadaşlarımın görüşlerine katılıyorum. Değerli arkadaşlarım, yabancı uzmanlar konusu burada tartışıldı. En azından bugün bunları bilmek zorundayız. Zaten devlet içerisinde de, bu tür etkin olan Türkiye eğitiminin arındırılmasıyla mümkündür. Hangi sayıda olduklarımı bilmiyorum ama, arındırılması gerektiğini zaten sunmuşuzdur. Bildiri bir bütün olarak düşünülürse bunu ayrıca oraya koyabiliriz.

MEYAK konusuna yine Hüseyin arkadaşımız değindi, daha önce değindim, ayrıca değinmeyeceğim sayın arkadaşlarım. Diğer yandan ücret konusunu bir arkadaşımız getirdi, bu ücret konusunu ben zaten ayrıntılı olarak size okuyamadım, aşağı yukarı sabahki getirdiğimiz önerilerin bir benzeriydi. Ama o ölçülerin aynen bildirime ve özellikle yeni düzenlediğim bildirime aynen koymuşumdur. 1649 sayılı kararnamede sadece ikinci kademe denmektedir, sayın Genel Başkanıma da bildirdim, o kararnamede, ikinci kademe sözcüğü oraya girerse ve diğer yapısal değişiklikler yapılırsa yasal yönde'n hiç bir engel yoktur arkadaşlarım.

Şimdiye kadar dendi ki, hatta bir milletvekili de aynı şeyi söylemişti, «efendim, bir yasa değişikliği mi gerekiyor» bir yasa ancak 15 günde çıkabilir en erken çıksa. Hayır arkadaşlarım, yasa değişikliğini gerektiren bir durum yoktur. 657'yi, (Bazı arkadaşlar eleştiriyorlar) 657'yi reddederiz diyorlar. Bakınız orda ne diyor «her derecedeki öğretmenler için hazırlanacak ücret sistemi, bakanın teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararı ile kamu ... düzenlenir. Bu bakımdan yasa değişikliğine gerek yoktur.

Bunun için, bu tür haklardan, kazanılmış olan haklardan, yararlanmakta yarar vardır ayrıca. Bunun için bu konuya fazlaca değinmedim ve açıklama yapmadım. ... konusunda katsayı esasını arkadaşlar, aynı sistem olarak bildirgeme koymuştum, 15 ders saati maaş karşılığı bunun ay-

da biliyorsunuz, 4 hafta olduğundan, 4 katı 60, 60'ı 4'de bölme suretiyle bir sistem geliştirmek istedim. Arkadaşlarımızın önerilerini katkı sayıyor teşekkür ediyorum.

Niyazi ALTUNYA arkadaşım önemli bir konuya değindi, ben de bu alt kademe yargı önerisinde bulunurken, arkadaşlarım, Türkiye'deki idari kovuşturma ve soruşturmaların özellikle son yıllarda hangi boyutlara ulaştırıldığını 4442 açısından, Valilerin baskısı, 1702 açısından ortaöğretimin, 4357 ve 2222 açısından ilköğretimin, meslek örgütü açısından, bunun 789 la, 2287 ile ilgili olduğunu burada yer aldığı halde sizlere geniş biçimde anlatamadım. Arkadaşımın değindiği Memurın Mutakemat Kanunu'nu ve diğer yasaları yeterince size açamadım, bu konu başlı başına bir konudur. Gerçekten önemlidir.

Arkadaşlarım, bu konuda eğitim emekçileri üzerindeki yıllardır süren tahribatın hukukî, sağlıklı, geçerli olduğuna inandığım hukuken elverişli olduğunu saptadığım, birtakım hususları alt kademe idari yargı yerleri önerisini bu nedenle getirdim. Bağımsız olması bakımından getirdim. Bu örnek dünyada da vardır, özellikle Danıştay ve Danıştay'ın altındaki alt kademe idari yargı yerleri Fransa'dan, ta Sovyetler Birliği'ne kadar yaygınlaşmıştır, veya bu ülkeler yararlanmaktadır. Ama bunu söylerken hiç bir zaman il idare mahkemelerini ve ilçe idare mahkemelerini kastetmedim. Zaten bunların kaldırılmasını, bizi yargılamalarını istiyoruz. Çünkü o kurumlar bildiğim kadarıyla sadece asayiş korumaya yönelik ve emekçi kitleler üzerinde baskı yaratmak amacıyla kurulmuş yargı türleridir.

Yıldız KURTULUŞ arkadaşımın katkılarına diğer arkadaşlarım adına çok teşekkür ederim. Bütün görüşlerine katılıyorum. Değerli arkadaşlarım bundan öte de Talim Terbiye Kurulu denildi. Bildirimde Talim Terbiye sistemiyle ilgili geçiyor, birçok kurumun da, yine Türkiye eğitim emekçilerinin dilediğimiz eğitim düzenini geliştirmede katkısı olan bir danışma kurulu olarak düşündük ve halen düşünmekteyiz, bu konuda ayrı bir raporum da var, bu konuya arkadaşımızın değinmiş olması bana bunu da hatırlattı çok teşekkür ederim. Değerli arkadaşlarım, ben değerli eleştirilerinize, katkılarınıza son derece saygı duyarak teşekkür ediyor hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

TEFTİŞ VE DEĞERLENDİRME

Niyazi ALTUNYA

TÜRKİYE MİLLİ EĞİTİMİNDE TEFTİŞ VE DEĞERLENDİRME HİZMETLERİ

Teftiş hizmetlerimizin eğitim örgütümüz içinde 140 yıllık bir geçmişi vardır. Tanzimat, eğitim kurumlarında da bazı yenilikler getirmeye çalışmıştır. Batı tipi okulların beklediği nitelikte öğrenci bulunamayınca okulların denetlenmesi gereği doğmuştur. Öte yandan da kamu yönetim sistemine yapılan aktarmaların bir gereğiydi teftiş. 1869'da yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, teftiş hizmetlerini kısmen biçimlendirmiş, 1913 yılında kabul edilen Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati, (Geçici İlköğretim Yasası) ilköğretimde teftiş hizmetlerini bugünkü anlamda düzenlemiştir. Kısmen genel, kısmen yerel yönetimce yürütülen teftiş hizmetleri, Cumhuriyetin ilânından sonra merkezi idareye, yani Millî Eğitim Bakanlığının yönetimine alınmıştır. Ancak sistem, Meşrutiyet döneminin getirdiğinden büyük bir farklılık göstermeden bugüne dek sürüp gelmiştir. Yapılan değişiklikler biçimsellikten öte geçememiştir. Müfettişlik Kurumunun köklü bir geleneği kurulmuş, tüm dileklere karşın öğretmene yardım ve hizmetin geliştirilmesi yolunda önemli bir adım atılamamıştır. Sistemin yapısındaki karmaşıklık ve politik iktidarların müfettişten istediği polislik işlevi sistemi olumsuz bir yörüngede geliştirmiştir.

Köy enstitüsü hareketinin millî eğitime getirdiği yeni değerler ve 1960 sonrasındaki demokratik gelişmeler teftiş sisteminin kabuğunu zorlamış ve 1969 Genel Öğretmen Boykotu müfettiş - öğretmen ilişkisini açığa vurmuştur. Ne Genel Boykot'ta, ne 12 Mart döneminde müfettişten beklediğini bulamayan iktidarlar müfettişleri üstü kapalı olarak daha güçlü silahlarla donatmaya ve buna uymayan müfettişleri görevden uzaklaştırmaya başlamıştır. (MC iktidarı döneminde kıyılan müfettişler demokrasi savaşında ile gelenlerdir.) Bugün hâlâ bu savaşı verenler vardır. Ne var ki teftiş 'kurumu bilimsel bir araştırmanın konusu olamamış ve el atılmamıştır. Bu bildiride bazı sorunlara genel hatlarıyla değinilmiş ve yeni bir model önerilmeye çalışılmıştır. Bildirinin iyi bir eleştiriden geçeceğini ummakta-

(I) TEFTİŞ KAVRAMI VE EĞİTİM TEFTİŞİNİN TÜRKİYE'DE KISA GELİŞİMİ

Teftiş kavramı :

Teftiş kavramı bizde çoğunlukla yoklama, izleme, gözetleme, inceleme, araştırma, kontrol, rehberlik, soruşturma sözcüklerinin anlamlarını bir arada içermekte ve bu anlamların herbirini ya da birkaçını birlikte karşılamak üzere kullanılmaktadır. Müfettiş de bu görevleri yapan kişidir. Aşağıda, benimsenmiş bazı tanımları göreceğiz.

Devlet sistemimiz Anayasayla dörtlü bir denetim sistemi getirmiştir:

- a. Politik denetim : Yasama organları eliyle yürütülen denetim.
- b. Yönetimsel denetim (hiyerarşik teftiş) : üstlerin astlarını ve ast birimleri kendisi ya da bu iş için görevlendirdiği kişilere denetletmesi.
- c. Yargı denetimi : Yargı organları (mahkemeler) eliyle denetleme.
- ç. Kamuoyu denetlemesi : Siyasal partiler, sendikalar, demekler, basın... aracılığıyla yapılan denetleme.

Kamu hukukumuzda :

«teftiş (denetleme) ve murakabe : Bilumum devlet daireleri memur ve müstahdemlerinin kanun ve nizamname hükümlerine göre, vazifelerini hakkıyla ifa edip etmediklerini, kanun ve nizamname hükümlerine aykırı hareket ederek memuriyet vazifelerini ifada ihmal ve terahi gösterip göstermediklerini ve suistimal yapıp yapmadıklarını tesbit ederek haklarında icap eden kanuni muamelelerin tatbiki için devlet dairelerinin teşkilat kanunlarına göre tayin olunmuş müfettiş ve murakıplar yahut tavzif edilmiş memurlar vasıtasıyla yapılan teftiş ve murakabedir...» (Türk Hukuk Sözlüğü).

Eğitim Terimleri Sözlüğünde :

denetim : Eğitim ve öğretim çalışmalarının yürürlükteki yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere göre yapılıp yapılmadığının incelenmesi, yoklanması ve soruşturulması işi.

denetmen (müfettiş) : Eğitim öğretim kurumlarındaki çalışmaların yasalara ve yönetmeliklere uygun olarak yürüyüp yürümediğini incelemek ve denetlemekle görevli kimse.» (F. Oğuzkan, TDK, s. 50)

Eğitim Ansiklopedisinde :

teftiş : Yüzyılımızın ortalarında yeni bir görüş belirmiş ve teftiş işinin artık bir yönetim kontrolörlüğü olmadığı, öğretmene yakınlık ve anlayış

göstermek, danışmanlık yapmak ve ihtiyaç duyduğu haberleri kendisine ulaştırmak anlamına geldiği kabul edilmiştir...» (Ansiklopedi Y., 1966, s. 690)

Tanınmış Amerikalı eğitim yazarlarından birisi bizde otuz yıldır tekrarlanan tanımları, şu açıklamalarıyla derli toplu ortaya koymaktadır :

«teftişin görevi, işlerini daha iyi yapmada okullara yardım etmektir. (...) İyi teftiş, çocukların ve yetişkinlerin yaşamlarını değiştirmede okulun taşıdığı sorumlulukları yerine getirmesine yardım eder ve görüşümüzü genişletir. Yeteneklerimizde gerçekçi bir güven duygusu geliştirmemize yardım eder. Olguların dikkat ve işbirliği ile çözümlenmesi ışığında anlayışımızı değiştirmemize yardım eder. Öğrenmeyi kolaylaştıran bir havayı besler, işlerimizi daha iyi yollarla yapmaya bizi isteklendirir. Yalnız 'başımıza çalışmadığımızı hissetmemize yardım eder. (...) Yararlı teftiş, gerginliklerimizi azaltır. Bir içtenlik, dostluk ve anlayış duygusu tatmamıza yardım eder. (...)

müfettiş sözcüğü, öğretimi iyileştirmede liderlik ve sorumluluk alan herkes için kullanılır. Bu maksatla kullanılan daha başka unvanlar şunlardır : danışman, yardımcı, öğretmen, öğretim müdürü, müfredat düzenleyicisi, eğitim uzmanı, denetmen ve teftiş işini yapan başöğretmandir. Birçok köy bölgelerinde biricik müfettiş, eğitim müdürüdür.»

(J. Franseth, s. 8 - 12)

Ülkemize çağrılan Amerikalı uzmanlar, özellikle Wofford (1951), Tompkins (1953), müfettiş yerine «danışman», müfettişlik yerine de «danışmanlık» anlamına gelecek kavramların konmasını, soruşturma görevi gibi ters görevlerin ayrı görevlilere verilmesini önermişlerdir. Bu uzmanlara aşırı önem verildiği halde nedense, bu önerileri üzerinde durulmamıştır. Teftiş derslerinde onların söyledikleri öğretilmiş, uygulama başka anlayışla yürütülmüştür.

Resmi metinlerde (yasa ve yönetmelikler) kavramların tanımı olmayıp, daha çok görevlerin birer kaba listesi bulunmaktadır. Hem resmi metinlerde, hem onlara dayalı sözlük tanımlarında ortaya çıkan teftiş kavramı Batı ve Amerikan kaynaklarına da ters düşmektedir. Hangi yönde olursa olsun, hizmeti geliştirme, verimi artırma ile «soruşturma» görevi doğrudan ilgili değil ve bu zıt görevler birarada verimi artırma yerine azaltmaktadır.

TÜRKİYE'DE TEFTİŞ HİZMETİNİN GEÜŞİMİ :

Burada uzun uzun tarihçe yazmaya gerek yok. Önce daha çok resmi metinlere bağlı olarak müfettişlik kurumundan neler beklendiğini, sonra da bazı tanıklara göre teftiş hizmetinin nasıl yürüdüğünü ve müfettişlerin tutumunun ne yönde geliştiğini izleyelim.

Beklenenler (müfettişlikten beklenenler) :

—1926 tarihli «Mf. V. Müfettişlerinin Hak, Görev, Yetkilerine Dair Yönetmelik :

a. teftiş ve murakabe,

b. yardım ve yetiştirme,

c. soruşturma,

ç. özellikle kitaplık, güzel sanatlar ve müzeler konusunda bakanlığa gerekli bilgileri toplama (ineeleme) (M. 1, 3, 4, 5).

—1927 tarihli «İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliğine göre :

a. teftiş,

b. yetiştirme,

c. yol gösterme (irşat),

ç. soruşturma. (M. 8)

—1929 tarihli «ilk tedrisat müfettişleri rehberi»ne göre :

«... Bir çok müşkülât karşısında yavaş yavaş nefsine itimadını kaybeden, bezginlik göstermeye, meyus olmaya başlayan muallimlerin maneviyatlarını tamir ve takviye etmek, onları yeniden heyecana getirebilmek, (...) ve (...) halkı maarif işlerinde tenvire ve inkılabın umdelerini neşir ve telkine..., memur» (M. 1, 2)

—1933 tarihli «Maarif Sergisi Rehberi»nden :

«... Cumhuriyet Maarifinde müfettiş, mürebbilerin mürebbisi olarak telakki ve mütalaa edilmelidir...» (s. 18)

—1967 tarihli «MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliğine göre :

- a. teftiş ve murakabe,
- b. inceleme ve araştırma,
- c. mesleki yardım,
- ç. soruşturma (M. 1).

—1969 tarihli «İlköğretim Müfettişliği Yönetmeliğine göre :

- a. teftiş ve denetleme,
- b. mesleki yardım ve iş'başında yetiştirme,
- c. inceleme,
- ç. soruşturma (M. 11).

- Gözlemler, tanıklıklar, yansıyanlar :

—1935 tarihli «İlköğretim Genel Müdürlüğü Mutitirası»ridan :

«... Bir bütün olarak alınınca teftiş unsurumuz zayıftır. İlköğretim ispekterlerinin çoğu, müfettişe vermek istediğimiz şümüllü görevi yapamayacak durumdadır. Bu elemanlarla öğretmenleri iş'başında yetiştirmek, onları bir terbiye müşaviri olarak kullanmak imkânı yoktur...» (Tonguç, İlköğ. Kavramı, s. 287)

—1939 yılında M.E. Bakanı Hasan Ali YÜCEL'in İstanbul Müfettişler Toplantısında yaptığı konuşmadan :

«... öğretmenlere anlayışlı bir arkadaşlık yapmıyorsunuz. Onları yönetmeliklerin ve kendi görüşünüzün bir robotu yerine koyarak baskı altında tutuyorsunuz. Sevilecek ve beklenecek bir kişi olmaktan çıkıyor, korkulacak bir öcü durumuna sokuluyorsunuz. Yetersizlik arayan, gizli raporlar veren bir umacı oluyorsunuz. Bizim memlekette herkes, ödevi ve yeri ne olursa olsun, çocuklarımızın yetişmesinde işbirliği yapan kişidir. İnsanları istekleriyle bu ödevi yöneltmek gerekir...» (Hürrem Arman, Piramidin Tabanı, 1969, s. 222)

—1947 İ. Hakkı TONGUC'tan :

«... Eğitim teşkilatımızın tarihi incelenirken, rastlanan en büyük hatalardan biri, yetkili makamlarda bulunmuş olanlardan bazılarının, karak-

teri zayıf müfettişleri, direktif vermek suretiyle ve tamamen şahsi emellerine göre çalıştırma yoluna sürüklemiş olmalarıdır. «Kelle getirmeye, memur» edilen bir müfettişle, onu böyle bir cinayet için alet olarak kullananlar, bu meslek için yüzkarasıdır.. Devlet kadrolarında böylelerine yer vermemek en büyük hizmetlerden biridir...» (Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy, 1947, s. 640)

—1965 Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu Raporundan :
«... Yetiştirdiği yılların değer hükümlerinden kendisini kurtaramayan bir kişinin (müfettişin), kendisinden üstün bir fikri düzeyde bulunan öğretmeni değerlendirmesi hizmet için talihsizliktir...» (Milli Eğitim Üzerine Görüşlerimiz, 1965, s. 79)

—1968 TÖS'ün I. Devrimci Eğitim Şûrası (I. DEŞ) ndan :

«... Sürdürülmekte olan denetleme düzeni de geliştirici, yol gösterici, yardımcı olmaktan uzaktır... Öğretmene soruşturma, kovuşturma görevini de yüklenmiş olan ve çeşitli baskılar altında çalışmakta olduğu müfettişe sorunlarını, zorluklarını, açıklamaktan haklı olarak çekinmektedir.» (s. 433)

—1974 M.E. Bakanı Mustafa ÜSTÜNDAĞ'ın TÜM-DER kurultay konuşmasından :

«... Müfettişin görevi öğretmene yardım etmek ve onu yetiştirmektir. Bana, müfettişim yardım etmeseydi yüksek öğrenim yapıp ilerleyemezdim...»

—1975 TÖB-DER Çalışma Programı'ndan :

«... Teftiş, kusur arama, öğretmeni cezalandırma yerine, onu işbaşında ve üretime yönelik olarak yetiştirecek ve yaratıcı olmasını sağlayacaktır. Örgütümüz bu konuda da en etkin girişimlerde bulunacaktır...» (s. 40)

Bu değerlendirmeleri üç ayrı araştırmadan aldığımız sayısal bilgilerle bitirmek yararlı olacaktır. Bu araştırmalardan birisi başkanlık müfettişliğine, ikisi de ilköğretim müfettişliğine değgin bilgiler vermektedir. Bakanlık Müfettişliği konusunda doktora tezi hazırlayan Galip KARAGÖZOĞLU'nun bazı anket sorularına aldığı cevapların dökümü şöyle :

Öğretmenlere sorulan sorular ve alınan cevaplar :

• En son teftişte sizi denetleyen müfettiş, mesleğiniz ve branşınızla ilgili yayınları tanımanız için size yardımcı oldu mu?

- En son teftişte müfettiş, mesleğiniz ve branşınızla ilgili yeni ders araçlarını tanımanız için size yardımcı oldu mu?

Çok yardımcı oldu	Beklediğim kadar yardımcı olmadı	Hiç yardımcı olmadı
%	%	%
4,3	18,8	75,5
6,8	28,9	62,5

Müfettişlere sorulan sorular ve alınan cevaplar :

- Yaptığınız ders teftişleri sırasında öğretmenlere meslekle ilgili yayınları tanıtır mısınız?
- Yaptığınız ders teftişleri sırasında öğretmenlere meslek ve branşlarıyla ilgili yeni ders araçlarını tanıtır ve tavsiye eder misiniz?

Daima	Arada bir	Hiçbir zaman
%	%	%
51,9	46,2	1,0
62,5	36,5	0,0

- «Bir genelleme yapmamız gerekirse, sizin kanaatinize göre öğretmenlerin ne kadarı müfettişlik müessesinin faydalı olduğuna inanmaktadır?»

	Cevap verenler :	
	Öğretmen	Müfettiş
	%	%
Hepsi	1,5	2,9
Çoğunluğu	23,3	66,4
Yarısı	13,5	17,3
Pek azı	54,8	12,5
Hiç birisi	5,7	0,0

«Bugünkü teftiş sisteminin değiştirilmesini istiyor musunuz?»

Öğretmen %	Müfettiş %
79,7	80,8
6,9	17,3

Dr. İbrahim Ethem BAŞARAN da tez araştırmasında öğretmenlere, müfettişlerle ilişkileri konusunda bir soru sormuş ve alınan cevap ilginç :

• «Eğitim işlerinde ilköğretim müfettişleri ile iyi ilişki kurabildiniz mi?»

	%
Evet	32,8
Oldukça	38,1
Hayır	27,1

Bizim araştırmamızın uygulamadaki teftiş konusunda vardığı özet sonuç da şöyle :

• İlköğretim müfettişleri sizce «mesleki yardım» ödevlerini 'başarıyla yürütebiliyorlar mı?

• İlköğretim müfettişleri sizce «teftiş değerlendirme» ödevlerini başarıyla yürütebiliyorlar mı?

• İlköğretim müfettişleri sizce «inceleme - araştırma» ödevlerini başarıyla yürütebiliyorlar mı?

• İlköğretim müfettişleri sizce «soruşturma» ödevlerini başarıyla yürütebiliyorlar mı?

Evet %	Hayır %	Kuşkulu %
53,3	31,7	8,8
21,7	60,0	15,0
6,7	65,0	23,3
18,3	33,3	31,7

Yukarda özetlenen gözlem, inceleme ve eleştirilerden çıkan sonuçları şöyle sıralayabiliriz :

1. Teftiş kurumu Cumhuriyetin başından beri iyi insan ilişkilerinin kurulmasını sağlayamadan işlemiştir. Özlemler, hatta resmi metinlere karşın uygulamada olumsuz sonuç ortaya çıkıyor.

2. Teftiş kavramı içinde toparlanan çeşitli işlemler nesnel ve bilimsel ölçüleri göre yürütülememiştir. Araştırmaların ayrıntılı analizleri bizi bu sonuçlara ulaştırmaktadır.

3. Müfettişler arasında, aynı amaçlara yönelik çalışmaları gerekirken, ortak ölçülerin belirlediği saptanamamıştır. Teftiş işlemleri öznel ölçülerle ve öznel bir süreç olarak işlemektedir.

4. Müfettişler öğretmenlere güven verecek kadar branş bilgisine sahip değillerdir. Çoğu değişen ve gelişen koşullara! ve bilime bile ayak uyduramamaktadırlar. Bilgileri eskidir, dogmatiktir, yaşantı ürünüdür. Öğretmenlerden daha az hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadırlar.

5. Müfettişler yeterli meslek bilgisine de sahip değillerdir. En azından öğretmeni tatmin edecek bilgi, beceri ve deneyime sahip değillerdir. Bu nedenle yetiştirici teknikleri yeteri kadar kullanamamaktadırlar. Bu konuda ilköğretim müfettişlerinin daha iyi durumda olduklarına işaret etmek gerekir. İlköğretim müfettişliğinin daħa sürekli bir iş oluşu bu sonuca neden olabilir.

6. Sonuç olarak; Milli eğitim örgütümüzde teftiş kurumu eskimiş ve geçerliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. Müfettişlerin kanıları da bu yolda görünmektedir.

(II) MİLLİ EĞİTİM TEFTİŞ HİZMETLERİNİN DAYANAĞI

Denetim yetkisi :

Anayasamızın 21. maddesi «... eğitim ve öğretim, devletin gözetim ve denetimi altında serbösttir» demektedir. Burada önemli bir noktaya değinmek gerekir: Devlet, eğitim öğretimi denetlemekle kalmayıp, onun «gözetimini» de yapacaktır. Denetim hizmetleri geliştirilirken bu iki öğe birlikte düşünülecektir.

Öte yandan 1973 yılında kabul edilen 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu da 17. maddesinde «... resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, milli eğitimin amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tâbidir...» hükmünü getirmiştir. O halde müfettişler, devletin eğitim-öğretimle ilgili gözetim ve denetim işlevini, kendi yasalarındaki yetkilerine dayanarak ve belirlenen yöntemlere uyarak yürüteceklerdir.

657 Sayılı Yasa ise 214. maddesinde «... devlet memurlarının yetişmelerini sağlamak, verimliliğini artırmak ve daha ileriki görevlere hazırlamak amacıyla... hizmet içi eğitim...» uygulanmasını emretmektedir. Bu

durumda hizmet içinde yetişmek devlet memurunun hakkıdır. Aslında önce verimliliği artırmak için gerekli önlemler alınacak, sonra da verim değerlendirilecek, gerekli verim sağlanamazsa diğer önlemler alınacaktır.

Müfettişlerin görev ve yetkilerinin düzenlenmesi :

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı müfettişlerin görev ve yetkilerini düzenleyen kaynaklar şunlardır : 1) Yasa maddeleri, 2) Yönetmelikler, 3) Kılavuz ve muhtıralar, 4) Bakanlık genelgeleri. Şimdi önce müfettişlerin görevlerini saptayan hükümleri inceleyelim.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı iki teftiş örgütü bulunmaktadır.

Bakanlık müfettişleri : 1933 Yılında yürürlüğe giren 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkında Kanun'un 28. maddesi :

«... Teftiş heyetinin vazifeleri ve çalışma tarzları bir nizamname ile tespit olunur» demektedir. Buna karşın 1926 yılında, yani sözkonusu yasadan yedi yıl önce çıkan Maarif Vekâleti Müfettişleri Talimatnamesi, ancak 1967 yılında değiştirilip yeni bir yönetmelik kabul edilebilmiştir. 1967 Yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği bakanlık müfettişlerinin görevlerini şöyle saptamaktadır :

«M. 1 — MEB Teftiş Kurulu, MEB'nin murakabesine tabi kurumları ve kuruluşları teftiş ve murakabe etmekle, bunlar hakkında alınması gereken tedbirlere mesnet olacak incelemeleri ve araştırmaları yapmakla, özellikle idareci, öğretmen ve memurların meslek alanında ve fikir yönünden gelişmelerini sağlayacak mesleki yardım hizmetlerini yerine getirmekle ve gerekli hallerde soruşturma yapmakla görevli bir kuruluştur.» (R. Gazete, 30.9.1967, S. 12713)

İlköğretim Müfettişlerinin görevleri ise 1961 tarih ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda şöyle saptanmıştır :

M. 23 - (...) İlköğretim müfettişleri yönetmeliğine göre, bölgelerindeki özel ve resmi ilköğretim kurumları ile bütün dersane ve kursların ve yetişkinler eğitimi kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetim işlerini ve çocuk kitaplıklarını teftiş ve murakabe etmek, bu kurumlarda çalışan öğretmenleri ve özellikle stajyer, vekil ve askerlik müddetlerini okullarda geçirmekte olan öğretmenleri yetiştirmek, öğrenci devamını takip ve devamsızlığı önleyici tedbirler almak, okul idareleri ve öğretim kurumlarınca devamsızlık hakkında vaktinde tedbir alınıp alınmadığını kontrol etmek, özel eğitim ve öğretime muhtaç çocuklarla ilgili kanun ve yönetmeliklerin

uygulanmasını denetlemek, mahalli ilköğretim kurumlarının faaliyetlerinde bu kurullarla işbirliği yapmak, köy, bucak merkezi ve ilçe ilköğretim kurulları toplantılarına katılmak, gerektiğinde ilköğretim kurullarının kararlarına karşı üst kurula ve milli eğitim müdürlüğüne itirazlarını bildirmek bölgenin ilköğretim ihtiyaçlarını tesbit ederek ilgili kurullara ve milli eğitim müdürlüğüne bildirmek, bölgelerine giren köylerde yeniden yapılacak okul binalarının yerlerinin seçiminde, teknik elemanlar ve başka ilgililerle işbirliği yapmak ve okul yapımı ile alâkalanmakla mükelleftirler.»

Son olarak 1969 yılında yürürlüğe giren ilköğretim Müfettişliği Yönetmeliği görev ve yetkilerin ayrıntılarını ortaya koymuştur. (10.11.1969 t. 1580 s. TD.)

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olmalarına karşın iki ayrı örgüt olarak varlıklarını sürdüren Bakanlık ve ilköğretim müfettişliklerinin aynı amaçla çalıştıkları kendi mevzuatlarından anlaşılmalıdır. Yönetmeliklerine baktığımızda :

Bakanlık müfettişlerinin görevleri :

- a. «teftiş ve murakabe»,
- b. «inceleme ve araştırma»,
- c. «mesleki yardım»,
- ç. «soruşturma...» dır. (Yönetmelik, M, 1).

İlköğretim müfettişlerinin görevleri :

- a. Teftiş ve denetleme,
- b. Mesleki yardım ve işbaşında yetiştirme,
- c. İnceleme,
- ç. Soruşturmadır. (Yönetmelik, M. 11).

Görevlerin yapılmasında uyulan temel ilkeler ve kullanılan yöntemlerin iki örgüt açısından hiçbir farkı yoktur. Sadece öğretim kademelerinde bazı değişiklikler görmekteyiz. Bir de bakanlık müfettişlerine yönetmelikle farklı yetki verilmiş (acele durumlarda görevden uzaklaştırma, şifre kullanma vs.) ve kadro farkı, ücret farkı yaratılmıştır. Soruşturma yönünden aynı sıfat ve yetkilere sahiptirler. Soruşturma ilke ve yöntemlerini saptayan muhtıra ve kılavuzlar ortaktır. Mesleki yardımda aynı yöntemleri kullanırlar. İnceleme ve araştırma, teftiş tekniklerinde farklılıklar yoktur. İki ayrı müfettişlik için düzenlenen teftiş muhtıra ve kılavuzları, genelgelerdeki açıklamalar aynıdır. Aynı örgütlenmenin tek gerekçesi, olumsuz yönetim anlayışının getirdiği daha fazla hiyerarşidir. 2287 S. Yasa «Teftiş Heyeti» nden söz ettiği halde; ilköğretim müfettişleri ayrı düzenlenme yoluna gidilmiştir.

MÜFETTİŞ YETİŞTİRİLMESİ VE ATANMASI

Bakanlık Müfettişliği :

1933 tarih ve 2287 s. MEB merkez örgütü yasasının, 1954 tarih ve 6889 S. yasa ile değiştirilen 26. maddesi bakanlık müfettişliğine atanmayı şöyle düzenlemektedir :

«M. 26 - Maarif Vekâleti Müfettişlerinin tayininde aranacak vasıflar şunlardır :

1. Üniversite veya bir yüksek okuldan mezun bulunmak,
2. Orta veya yüksek dereceli okullarda en az sekiz yıl öğretmenlik ve bu müddetin içinde olmak üzere en az üç yıl meslek bünyesinde idare işlerinde bulunmak ve öğretmenlikle birlikte bu işlerde de üstün başarıyı tsbit edilmiş bulunmak,

Müfettişler Maarif Vekâleti ve Başvekilin müşterek kararnamesi üzerine Reiscumhurun tasdiki ile tayin edilir.

Maarif Vekâleti bu müfettişlerden en az yedisini yabancı memleketlerin gerekli gördüğü mahallerinde özel kanunlarına göre bölgelerindeki öğrenci işlerine bakmak, eğitim öğretim işleri dolayısıyla ilgili makam ve kişilerle temasta bulunmak, gerek vekâletçe ve gerek kendilerince lüzum görülen konularda incelemeler yapmak üzere öğrenci müfettişi olarak göndermeye yetkilidir.

Bu müfettişler, buldukları memleketin elçilikler kurullarına ateşe , olarak girerler.

Maarif Vekâleti lüzum gördüğü takdirde bir müfettişlik mahallinde birden fazla müfettiş tanzif edebilir.

Sağlık, eski eserler ve müzeler, kitaplıklar müfettişliklerinin tayinlerinde yukardaki (2) sayılı fıkradaki kayıtlar aranmaz.»

MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği bu hükümleri şöyle açıklamaktadır :

«M. 8 - (...) eski eserler ve müzeler, kütüphaneler müfettişliklerine atanacakların üç yılı idare işlerinde geçmek üzere en az sekiz yıl, sağlık müfettişliklerine atanacakların da en az beş yıl kendi alanlarında üstün başarı ile hizmet etmiş bulunmaları gerekir.

M. 12 - Yabancı memleketlere gönderilecek öğrenci müfettişleri, bakanlık müfettişleri arasından seçilir.

M. 13 - Öğrenci müfettişliğine atanacakların :

a) Gönderilecekleri memleketin dilini çok iyi bilmeleri, b) Meslekte mevzuata hakimiyet, idari tecrübe, özellikle kültür bakımından üstün bir seviyeye ulaşmış olmaları, c) Şahsen ve ailece, memleketimizi dışarda temsil edebilecek vasıfları haiz bulunmaları şarttır.»

Bakanlık müfettişlerinin, müfettişlik için meslek öncesi yetiştirmeleri için bir hüküm yoktur. Atanma işlemi kesinleştikten sonra meslek içinde nasıl yetişeceklerine ilişkin yönetmelik hükmü şöyledir :

«M. 65 - Teftiş kuruluna yeni alınan müfettişler, en çok bir yıl süre ile tecrübeli müfettişlerin ydında çeşitli işlerde çalıştırılırlar. Turnelerde ve grupça yapılan çalışmalarda grup başkanları, teftiş hizmetlerine bir an önce intibakları bakımından, yeni müfettişlerin yetiştirme durumlarıyla ilgilendirilir. Bu hususta özellikle şu esaslar gözönünde tutulur : a) MEB teftiş hizmetlerinin ve mesleki yardımların gerektirdiği yeterliğin, anlayışın kazandırılması, b)¹ Mevzuatın kavranması, c) Teftişlerde, soruşturmalarda ve bunlarla ilgili raporların ve fezlekelerin düzenlenmesinde gerekli tecrübelerin edinilmesi.

M. 66 - Müfettişler için turne dışı zamanlarda, meslek toplantıları, konferanslar, seminerler düzenlenir...

M. 67 - Müfettişler staj görmek, bilgilerini görgülerini artırmak, incelemeler ve araştırmalar yapmak üzere, eğitim alanında ilerlemiş memleketlere gönderilirler.»

Görüleceği gibi sistem daha çok usta çırak ilişkisine dayanmaktadır. Uygulamanın gösterdiği de iktidara yakın kişilerin, biçimsel yeterliği de gösterdikten sonra bakanlık müfettişliğine atanması yolundadır. Yönetmeliğe göre gerekli şekilde yetişmeyenlerin eski görevlerine ya da denk bir göreve döndürülmesi gerekir (M. 14). Fakat böyle bir uygulama olmamıştır. Yapılan araştırmalar, müfettişlerin ne branş bilgisi yönünden, ne ileri eğitim bilimleri yönünden, ne de müfettişliğin gerektirdiği teknik bilgi yönünden yeterli olmadıkları, müfettişlerin çoğunlukla eski bilgilerine, tecrübelerine ve ustalarından kaptıklarına göre müfettişlik yaptıklarını, çoğu kez öğretmenlerin müfettişlerden daha taze bilgilere sahip olduklarını göstermiştir. Yurtdışına gitmek de herkese nasip olmayan bir olanaktır. Kendisi hiçbir eser ortaya koymadığı halde, kitap yazan öğretmenleri denetleyen müfettişler pek çoktur. MC iktidarı döneminde pek gülünç durumlarla karşılaşmıştır.

İlköğretim müfettişliği :

İlköğretim müfettişliği iyioe yerleşmiş, köklü bir gelenek kurmuş eğitim kurumlarımızdandır. Müfettişlerin yetiştirilmesi süreei, yeterli olmasına karşın bakanlık müfettişlerinkine göre daha gerçekçi ölçülere dayanmaktadır. İlköğretim müfettişliğine ilkokul öğretmenliğinden ilerlenilmesi eski ve olumlu bir yoldur. Bu konuda büyük bir değişiklik olmamıştır. 222 S. Yasa, ilköğretim müfettişlerinin yetiştirilmesini şöyle belirlemiştir :

«M. 23 - İlköğretim müfettişleri : a) Asil ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra, eğitim enstitülerini veya yabancı memleketlerdeki bu enstitülere denk okulları bitirenlerden, b) İlkokullarda en az sekiz yıl öğretmenlik veyahut iki yıl ilköğretim veya ilkokul müdürülüklerinde ilkokul müdür yardımcılığından geçmiş olmak şartıyla en az altı yıl öğretmenlik yapmış olanlardan, Milli Eğitim Bakanlığında kabul edilecek esaslara göre, bu görevlerdeki başarılan ve müfettişlik için gerekli nitelik ve yeterlikleri bulunduğu saptanmış bulunan ve açılacak kurslarda başarı gösteren ilkokul öğretmenlerinden bakanlıkça atanırlar.»

(a) bendindeki öğretmenlik yapmak koşulu, İlköğretim Müfettişliği Yönetmeliğinde «en az üç yıl asil öğretmenlik yapmak» olarak saptanmıştır (M. 2/b). Ancak Eğitim Enstitüsü Yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle, eğitim enstitüsü "eğitim bölümüne girebilmek için en az «beş yıl asil ilkokul öğretmenliği yapmak» koşulu getirilmiştir. (M. 7/c)

İlköğretim müfettişi olabilmenin yasal koşulları bazı ileri öğeler taşımaktadır. Bunlar : a) müfettişliğin öğretmenliğe dayanmasının şart olması, b) ilkokul öğretmenlerinden müfettiş yetiştirerek (kurslarla) ilerlemelerinin sağlanması, c) Eğitim enstitülerinin bütün bölümlerinden (önce öğretmenlik yapmak koşuluyla) müfettişliğe geçiş olanağı sağlanması, ç) kurs da olsa, müfettişliğe geçiş için bir ileri öğrenimin şart konması, d) ilköğretim müfettişiyle öğretmen yetiştiren okul öğretmenlerinin çoğunlukla aynı öğrenimi görmüş ve aynı koşullarla yetişmiş olmaları (en azından meslek dersleri öğretmenlerinin).

Mevzuata göre ilkokul öğretmenliği yapmak koşuluyla eğitim enstitülerinin tüm bölümlerinden mezunlar müfettiş olabilir. Fakat bu uygulama böyle işlememekte, sadece «eğitim» bölümü çıkışlılar müfettiş olabilmektedirler. Çok eskiden atananlardan başka öteki bölümlerden yetişen müfettiş yoktur. Bir de Yüksek Köy Enstitüsünü bitirip önce denetmen, sonra da ilköğretim müfettişi olanlar bulunmaktadır. Bunların sayıları da azalmıştır.

Eğitim enstitülerini dışardan bitiren ilkokul öğretmenlerinin bir kısmı ilköğretim müfettişi olabiliyorlardı. Fakat 1967 yılında son kez öğrenci alan bu uygulama kaldırıldı. Kanımızca bu, bir geriye dönüştür. Dışardan bitirerek göreve gelen arkadaşlarımız başarılarını kanıtlamışlardır. 1974 Yılından başlanarak uygulanan Yaz Okulu ve Mektupla öğretim, eğitim bölümü için de uygulanmamakla ters bir yol tutulmuştur. İllkokul öğretmeninin kendisini yetiştirerek ilerleyebileceği alan pedagoji alanıdır. Ancak, zamanın bakanı da dahil, yeni teknolojiyi yönetenler bilinçaltı bir kıskançlıkla bu yolu tıkamışlardır. Eğitim bölümünü daha kaliteli ya da imtiyazlı kılmak gibi bir gerekçe haklı olamaz.

SORUNLARIN KISA BİR ÖZETİ

- Aynı amaç içirt iki ayrı örgüt :

MEB'nda iki ayrı teftiş örgütü bulunduğuna daha önce değindik. Bunlar : 1) Bakanlar Teftiş Kurulu, 2) İlköğretim Müfettişliği, yasal kaynaklar her iki örgütün de aynı amaçla işlediğini göstermektedir. Bu durumda iki ayrı örgüte gerek yok.

- İşlev karmaşıklığı :

Bizde eğitim teftişi konusunda kuram ile uygulama arasında ilişki terstir. Kuram, genel olarak hizmeti ve personeli geliştirmek suretiyle verimi artırmayı amaçlamış görünmektedir. Uygulama ise «asayiş»i sağlamak yoluyla verimi artırmaya yönelmiştir. Aslında uygulamanın temelinde burjuva düzeninin olumsuzluk kuramı'na dayanan bir anlayiş yatmaktadır. Temeldeki bu aykırılık farklı uygulama ve farklı yöntemleri getirmiştir. İki ayrı teftiş yönetmeliği de görevleri sayarken «tahkikat» bölümüne şöyle bir değinip geçmektedir. Oysa soruşturma yapma görevini yüklenen müfettiş, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu ve Memurun Yargılanmasına İlişkin Yasa gereğince çalışacağı için «Soru Yargıcı» yetkisi taşıyacaktır. O anda yeni bir mesleğin adamı durumuna girmiştir. Soru Yargıcının tüm yetkilerini kullanır (Celp çıkarmak, arama yapmak, bilirkişi atamak, keşif yaptırmak, tutuklama isteminde bulunmak vb.). Eğer bu görevi yüklenen kişi cüee adam ise durum daha da kötüleşir. Artık müfettiş başka bir adamdır. Dostça yaklaşım, mesleki yardım ve rehberlik sona ermiştir. O gün sona ermekle kalmaz bu olumsuz ilişki, Cumhuriyet tarihi boyunca sürer gelir.

Burada ilköğretimden bir örnek verelim; Bazı olaylar için müfettiş, ilkokul öğretmenini dört kez cezalandırabilir. Örneğin plan yapmamak bir hizmet kusurudur. Eğer müfettiş öğretmenin başarısızlığını tek bu et-

kene bağlarsa hakkında önce soruşturma açar. Soruşturma sonunda önerisi disiplin kurulunca çoğunlukla kabul görür ve ceza verilir. Bu bir. İkincisi, müfettiş suçunu belgelediği bu öğretmene zayıf teftiş raporu verir. Müfettiş zayıf teftiş raporu verdiği kişinin gizli sicil raporunu da zayıf doldurmak zorundadır. Bu üç. Milli eğitim müdürü, genel olarak müfettişin kanaatine uyarak sicil verir. Bu da dört. İşlev karmaşıklığının yarattığı olumsuz sonuca bir tek örnek verdik. Bu tür işlemlerin sonucunda eğitim-öğretimin gelişmeyeceği kesin bir gerçektir. Öğretmenin karşısına yargıç ya da savcı olarak çıkan müfettişin onu dostluk havası içinde yetiştirmesi olası değildir.

- Müfettişin sorgu yargıcı sıfatıyla soruşturma yapması Anayasa'ya aykırıdır :

CMUK ve MMHK «muhakkik» olarak görevlendirilen memurların sorgu yargıcı yetkisi taşıyacaklarını, 657 S. Y. nın 24. maddesi ise «... memurların memurluklarıyla ilgili suçlarından dolayı yargılanmalarının özel hükümlere tabi olduğu...»nu hükme bağlamıştır. Müfettişliklerin kuruluşunu belirleyen 2287 S. Y. nın 10., 26, ve 28. maddelerinde ve 222 S. Y. nın 23. maddesinde müfettişlerin soruşturma yapacaklarını belirleyen açık hükümler yoktur. Daha önemlisi Anayasamız, mahkeme kuruluşunu ve yargıçlık mesleğini açıkça düzenleyen hükümler getirmiştir. Anayasamız 32. maddesinde «yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz», kuralını, 132. maddesinde «mahkemelerin bağımsızlığını, 133. maddesinde «hakimlerin teminatını», 134. maddesinde ise hakimlerin özel niteliklere sahip olması gerektiğini, atamalarının, maaşlarının özel yasayla düzenleneceğini «hükme bağlamıştır. Gene 132. madde «... yargı yetkisinin kullanılmasında emir, telkin, talimat verilemeyeceği...»ni hükme bağlamıştır. Oysa müfettişler emir altında çalışan, amirinden klasik anlamda sicil alan, bakan ve valinin tasarrufu ile görevden uzaklaştırılabilen, memurlar gibi görev yeri değiştirilen, özel olarak yetiştirilmeden yargıçlık yapan, bağımsız yargı organına bağlı olmayan memurlardır. Burada hemen idare kurulları ile memur disiplin kurullarından söz etmek gerekecek : Disiplin ve idare kurulları üyeleri de klasik memur oldukları için onların oluşturduğu disiplin kurulları da olağanüstü yargı mercii durumundadır. Yani birbirine bağlı bu kurumlar (müfettişlik, disiplin ve idare kurulu) Anayasaya aykırı olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

- Teftiş yöntemi :

a)! Öğretmene yardım : Müfettiş yetiştirmekten teftiş etmeye kadar tüm işlemler belli ilkelere bağlanmadığı için teftiş kurulları öznel (sübjek-

tif) bir işlerliğe yönelmiştir. Öğretmen gözünde, teftiş ve müfettiş güvenilir değildir. İyi ilişkilere dayanmaz. Güven yaratamamıştır. Yeterli bilgi kaynağı değildir. Yeniliklerden habersizdir ya da öğretmene yenilik getirmez. Müfettiş, öğretmeni yetiştirmede özgür değildir, politik baskı altındadır. Ancak bu konuda ilköğretim müfettişliği konusunda daha iyimseriz. Kabuk çatlaması ilköğretim müfettişliğinde başlamıştır. Büyük illerdeki daha tutucudur. Öğretmene uzakta oturan müfettişler daha yararsızdır.

b) Değerlendirme; : Öğretmenin bu kurumların değerlendirilmesi konusunda bilimsel, nesnel, geçerli, güvenilir ölçütler ve ölçekler geliştirilmemiştir. Müfettişler bu nitelikteki teknikleri kullanacak yeterlikte değildir. Bu bilgiler usta-çırak ilişkisiyle sağlanmaktadır. «Her yiğidin bir yoğurt yeyişi vardır». Öğretmenler bu değerlendirmelerin sağlıklı olduğu kanısında değiller. Denetim süresi, kapsamı, düzeni, amacı, yerel etmenlerin etkilerinin dikkate alınması vb. pek çok konuda birlik yoktur. Teftiş raporlarının çözümlenmesiyle ortaya buruk bir güldürü çıkar.

- Müfettiş yetiştirmede ilkesizlik :

Her iki müfettiş türünün de öğretmenden yetiştirilmesi olumlu bir yaklaşımdır. İlköğretim müfettişinin yasal dayanağı daha tutarlıdır. Ancak uygulamada giderek olumsuz bir yola gidilmiştir. İlkokul öğretmenlerinin kursları ve dışardan eğitim enstitüsü bitirerek müfettiş olmalarının önlenmesi hatalıdır. İkinci hata da, eğitim enstitülerinin bütün bölümlerinin bütün bölümlerini bitirenlerden ve hatta öğretmenlik yaptıktan sonra getirilmek kaydıyla başka okul çıkışlıların (Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Akademisi vb.) atanmamasıdır. Bu, sanıldığı aksine müfettişliği canlandırıcı, geliştirici bir yol olacaktır. Bu konudaki teknik bilgilerin kazandırılması sanıldığı aksine zaman alıcı ve masraflı değildir. Hem bakanlık müfettişliğinin hem ilköğretim müfettişliğinin görevini yüklenenlerin sınavla alınmaları (öğrenim derecesi ne olursa olsun), hem de iyi bir yetiştirme programından geçirildikten ve tekrar sınava tabi tutulduktan sonra görevlendirilmeleri ve hizmet içinde de eğitilmeleri zorunludur.

- Müfettiş kıyımı :

Son yıllarda oluşan demokrasi anlayışı müfettişlikte de bir kabuk çatlamasını zorunlu kılmıştır. Kitle örgütçülüğünün gelişimi müfettişlere yeni misyonlar yüklemiştir. Bir kısım müfettişler öğretmenlerle birlikte örgütlenmişlerdir. Siyasal gelişmeler ve MC hükümetinin politikası, ilköğretim

müfettişlerinin yüzde on kadarının, Bakanlık müfettişlerinin yarısından çoğunun görevlerinden alınmalarına yol açmıştır. Geriye kalan müfettişler de rahat bırakılmamış ve baskı altında tutulmuşlardır. Peşlerinde kendi meslektaşlarından ve bazı kul öğretmenlerden muhbirler dolaştırılmıştır. Pek çok dürüst müfettiş ayakta kalma savaşımı vermişler ve bir ölçüde öğretmene, hiç değilse kendi yöneticilerinden gelen bazı baskıları önlemeye çalışmışlardır. Müfettişler yasal güvence altında değillerdir. Başkaları» yargılarken olağanüstü yetkilerle donatılan müfettiş, kendisi hakkındaki suçlamalara karşı güvencesizdir. Pek çok müfettiş örgütlenmekten korkmaktadır. On yılı aşkın süredir varlığını TİM-SEN ve TİM-DER olarak sürdüren ilköğretim müfettişlerinin derneği ölü olarak doğmuş ve meslektaşlarının kıymında bile ses çıkarmamayı yeğlemiştir. Olaylar bir kez daha göstermiştir ki, müfettişler de artık öğretmenlerle saf tutup, onlarla örgütlenmelidirler.

- Teftiş hizmetlerini geliştirici çalışmalar yapılmamaktadır :

Teftiş hizmeti konusunda M'EB'nca ciddi bilimsel araştırmalar yapılmamıştır. Kişiler tarafından yapılan çalışmalar azdır ve destek görmemektedir. Bu konuda kuram aktarmacılığı ile yetinilmiş, getirilen elbise sırtımıza denk gelmediği için uygulama ayrı hava içinde sürüp gitmiştir. Köy enstitüsü hareketinin getirmek istediği teftiş anlayışı ise, enstitülerin kendisiyle birlikte boğulmuştur. Bugün müfettişlerin (özellikle ilköğretim) yer değiştirmeleri ve atanmaları bile bir esasa bağlanmış değildir. Bakanlığın çeşitli birimleri ile işbirliği sağlanabilmiş değildir. Örneğin hizmet içi eğitim birimi ile bağlantı yoktur. Müfettiş öğretmene göre daha az hizmetçi eğitime tabi tutulmuştur. Müfettişin rahatça kullanacağı sağlıklı araç ve gereçler, teftiş teknikleri geliştirilmemiştir. Müfettişlerin yazdıkları sayısız raporların Bakanlıkça ve taşra örgütlerince değerlendirilmediği bir gerçektir.

ÖNERİLER

(I) ARAŞTIRMALARIN GETİRDİĞİ :

Yeniden örgütlemeye temel ilkeleri yakalayabilmek için öğretmen, müfettiş ve meslek çevrelerinin bilgisine başvurmak en geçerli yollardan biridir (Frannseth). Bu yol bizde az denenmiştir. Özellikle astların görüşlerini hazmetmek belli bir bilimsel tavır ve bir demokrasi bilinci gerektirir. Bizdeki sınırlı örneklerden birkaçını özetleyip buraya almayı uygun buluyoruz. Sanırsanız önemli ilkeleri yakalamak o zaman daha kolay olacaktır.

Önce Muhip KOCAÇINAR'ın uyguladığı bir ankette öğretmenlerin değer verdikleri müfettiş niteliklerini ve onlara biçtikleri değeri gözden geçirelim. (Yeni Okul Dergisinden aktaran Ö. A. Dolay, 1956, s. 30. Anket tarihi belirsiz.)

İyi bir müfettişte aranan vasıflar	Katılan öğretmenler
1. Müfettiş, öğretmene örnek, yardımcı ve önder olmalıdır.	84
2. Müfettiş, bilgili, görgülü ve tecrübeli olmalıdır.	73
3. Müfettiş, ahlâklı, karakterli ve iyi huylu olmalıdır.	64
4. Müfettiş, kibirli, sinirli, kendini beğenmiş olmamalıdır.	62
5. Müfettiş, köylü ile öğretmen arasında bağ kurucu olmalıdır.	61

Bizim 1973 yılında Orta Anadolu'da bir ilçenin 32 stajyer öğretmene sorduğumuz açık uçlu bir sorunun cevapları da ilginç görünmektedir. (Altunya, s. 2).

«Sizce iyi bir müfettişin nitelikleri neler olmalıdır?»

Öğretmenlerin önem verdikleri nitelikler	%
1. İyi ilişki, rehberlik ve yardım etme nitelikleri	60,0
2. Olumlu eleştirmen, denetleyici, değerlendirici niteliği	28,3
3. İnceleyici, araştırmacı niteliği	6,7
4. Yasalara uygun davranış gösterme niteliği	3,3
5. Toplum sorunlarıyla ilgilenme niteliği	1,7
	100,0

Aynı yörede 1974'de 60 öğretmene uyguladığımız ankete koyduğumuz açık uçlu bir soruyla da öğretmenlerin, teftişin amacını nasıl anladıklarını saptamaya çalıştık (s. 20)

«Sizce teftişin amacı nedir?»

Amaç önermeleri	Katılma %
1. Öğretmeni işbaşında yetiştirme, rehberlik, yardım	61,7
2. Öğretmeni değerlendirme, başarısını ölçme, denetleme	40,0
3. İnceleme ve araştırma yapmak	3,3
4. Belirsiz cevaplar	5,0

İlk bakışta ayrı zamanda sorulan iki soruya alınan cevaplar birbirini tamamlar niteliktedir. Müfettişin niteliğiyle, teftişin amacı özdeş gibidir.

Sözkonusu anketimizin en son sorusu ve aldığımız cevaplar şöyle (a.g.e.s, 113).

«Bugünkü müfettişlik yerine «eğitim rehberliği» gibi bir sistemin geliştirilmesi görüşüne katılır mısınız?»

Cevap	%
Evet "	86,7
Hayır	6,7
Başka	6,6

Anketimizin ikinci bölümünde seçip verdiğimiz 50 önermeden % 66'nın üstünde ağırlık derecesi verilen 31'i önem derecelerine göre şöyledir (a.g.e.s. 85 - 109) :

Önem sırası : Önergeler	Verilen ağırlık(*)
«V İlköğretim müfettişi iyi bir öğretmen olmalıdır.	90,6
- 2. İlköğretim müfettişi genel kültür yönünden de 'kendisini iyi yetiştirmiş olmalıdır.	90,6
3. İlköğretim müfettişi stajyer öğretmenin çalışmalarına daha çok yardımcı olmalıdır.	88,9
4. İlköğretim müfettişi yalnız kusur bulucu olmamalı, gördüğü iyi yönleri de belirtmelidir.	86,7
5. İlköğretim müfettişi kendisinin öğretmenler tarafından eleştirilmesini isteyebilmelidir.	86,1
6. İlköğretim müfettişi mesleksi toplantılarda kendisi konferans vererek değil, öğretmenleri tartışarak daha yararlı olabilir.	85,0
7. İlköğretim müfettişi bir öğretmen gibi derslikte ders vermeyi deneyebilmelidir.	81,2
8. İlköğretim müfettişi bir eğitim öğretim probleminin çözümü için öğretmenle birlikte çalışmalı ve çözüm yolları aramalıdır.	81,2

9. İlköğretim müfettişi öğretmenler toplantısında otoriter bir lider durumuna girmemeli, doğal bir üye olarak katılmalı,	80,6
10. İlköğretim müfettişi rehberlik amacıyla sık sık toplantılar yapmalıdır.	80,0
11. İlköğretim müfettişi öğretmeni teftiş ederken çevre özelliklerini dikkate almalıdır.	79,4
12. İlköğretim müfettişi mesleksi akımları ve yayınları zamanında yoğun olarak izlemelidir.	78,9
13. İlköğretim müfettişi başarılı öğretmenlerden seçilmeli, yüksek öğrenim gördükten sonra eğitimde uzmanlık öğrenimi görmüş olmalıdır.	78,3
14. İlköğretim müfettişi öğretmeni değerlendirirken onun özel problemlerini dikkate almalıdır.	78,1
15. İlköğretim müfettişi güzel ve etkili konuşabilmelidir.	77,8
16. İlköğretim müfettişi eğitim öğretimde yeni yöntemleri geliştirici inceleme ve araştırmalar yapmalıdır.	77,8
17. İlköğretim müfettişi birleştirilmiş sınıfları okutan öğretmenlere daha çok yardım etmelidir.	76,7
18. İlköğretim müfettişi denetlemede okulun araç, gereç, bina ve kuruluş olanaklarını dikkate almalıdır.	75,6
19. İlköğretim müfettişi öğretmenin işbaşında yetiştirilmesi için ayrıntılı bir kaynak listesi geliştirip vermelidir.	73,9
20. İlköğretim müfettişi çevrenin toplumsal yapısı ile ilgili inceleme ve araştırmalar yapmalıdır.	72,3
21. İlköğretim müfettişi öğretmenin genel kültür yönünden kendisini yetiştirip yetiştirmediğini de değerlendirmelidir.	71,1
22. İlköğretim müfettişi bilmediği konular sorulduğu zaman «bilmiyorum» diyebilmelidir.	70,6
23. İlköğretim müfettişi öğretmenin yeni bir ders aracını kullanmasına yardımcı olmalıdır.	70,6
24. İlköğretim müfettişi bayan öğretmenlerin köye ve çevreye uyumunda yardımcı olmalıdır.	70,0

25. İlköğretim müfettişi gördüğü iyi örnekleri (ders verme, okulun donatımı, toplum kalkınması vb.) öteki öğretmenlere tanıtmalıdır.	69,4
26. İlköğretim müfettişlerinin yurt ve dünya olayları ile ilgilennemeleri ve bunlardan öğretmenleri haberdar etmeleri gerekir.	68,9
27. İlköğretim müfettişi çocuk yayınlarını izlemeli ve bunları öğretmenlere tanıtmalı, tavsiye etmelidir.	68,3
28. İlköğretim müfettişi teftişe başlamadan önce öğretmenle samimi bir ilişki kurmalıdır.	68,3
29. İlköğretim müfettişi okulları çeşitli ihtiyaçlarını ortaya koymak amacıyla inceleme ve araştırmalar yapmalıdır.	67,8
30. İlköğretim müfettişinin hak eden öğretmenin ödüllendirilmesini (üstün başarılı sayma, takdirname, teşekkürname yoluyla) önermesi başarısını artırır.	66,1
31. İlköğretim müfettişi ders denetimini bütün derslerde yapmalı.	66,1

(*) : Kullanılan formül ve açıklaması

$$\frac{1f_1 + 2f_2 + 3f_3 + 2f_0}{3N} = \%N$$

$\frac{100}{3N}$

1f₁ = Az önemli
2f₂ = Önemli
3f₃ = Çok önemli
—2f₀ = Önemsiz
3N = Cevap verenlerin
üç katı
= Yüzde olarak
ağırlık

Dr. Galip KARAGÖZOĞLU'nun Bakanlık Müfettişliği üzerine yaptığı araştırmada «Modem Teftişte Müfettişten Beklenen 21 Teftiş Faaliyeti ile İlgili Bilgiler»in bir özeti de şöyle (s. 18-24).

Öğretmenlere göre önem sırası	F a a l i y e t l e r	Müfettişlere göre önem sırası
«1.	Öğretmenlere yapılan haksızlıklarda öğretmenlerin haklarının koruyucusu olmak;	5
2.	Öğretmenlerin fikirlerine ve düşüncelerine saygı göstermek	6
3.	Öğretmenler hakkında yapıcı terkidlerde bulunmak;	4
4.	Öğretmenler ve yöneticiler tarafından ortaya konulan eğitim öğretim problemlerine çözüm yolu bulunmasına -, samimiyetle gayret etmek ;	3
5.	Öğretmenleri uyguladıkları öğretim metodlarının gelişmesinde rehberlik etme.k;	: 1
6.	Öğretmenlere eşit arkadaş muamelesi yapmak	13
7.	Eğitim öğretim etkinliklerinde öğretmenlerden neler beklendiğini ve değerlendirilmede hangi ölçülerin kullanılacağını açık ve seçik olarak öğretmenlere bildirmek;	8
8.	Öğretmenin karşılaştığı her türlü eğitim problemlerinin çözümlenmesinde başvurulacak bir eğitim danışmanı olmak^	14
9.	Öğretmenin başarısının.,değerlendirilmesinde çok küçük ayrıntılara önem vermemek ve eğitimi bir bütün olarak değerlendirmek;	12
10.	Öğretmenlere yeni ders araçlarını tanıtmak ve ders araçlarının nasıl kullanılacağını göstermek,;	2
11.	Dersin işlenmesinde görülen olumlu ve olumsuz yönleri öğretmenin kendisi ile tartışmak;	10
12.	Öğretmenlere öğretmenlik mesleğini tanıtmak;	11

13. Konun ve yönetmeliklere aykırı düşmeyen ve öğretmenlerce ileri sürülen eğitim öğretim yeniliklerini kolayca kabullenmek; 18
14. Öğretmenin başarısı hakkında tam karar verebilmek için gerektiğinde çeşitli değerlendirme usullerine başvurmak; 16
15. Öğrenci başarılarının bilimsel yollarla değerlendirilmesinde öğretmenlere rehberlik etmek; 7
16. Okullardaki öğrenci disiplini ile ilgili problemlerin çözümünde yönetici ve öğretmenlere rehberlik etmek; 9
17. Örnek dersler vererek bir konunun en iyi şekilde nasıl işleneceğini göstermek; 20
18. Öğretmenlerin teftiş sistemi ve müfettişler hakkında yaptıkları tenkitleri hoş görmek; 17
19. Öğretmenin sınıf dışındaki diğer eğitim öğretim faaliyetleri (eğitsel kollar, yazılı yoklama kâğıtlarının değerlendirilmesi, soru hazırlama vb.) ile ilgili olumlu ve olumsuz yönleri öğretmenin kendisiyle tartışmak; 14
20. Öğretmenlere eğitimle ilgili konferanslar vermek; 19
21. Öğretmenleri eğitim-öğretimle ilgili yazılar yazmaya teşvik etmek. 21

(II) YENİDEN-ÖRGÜTLEME

A. TEMEL KURALLAR :

Amaç :

Yeni örgütlenmede amaç, kısaca, hizmetin geliştirilmesidir. İşbaşındaki eğitim öğretim görevlileriyle iyi ilişkiler kurarak, onların ihtiyaçlarını, sorunlarını saptayıp onlara gerekli yardımı sağlayarak verimi artırma yoluna gidilecektir. Verimi artırmada temel koşullardan birisi demokratik bir ortamın yaratılması olacaktır. Diğer önemli bir koşul da sürekli ve planlı çalışmadır.

Yeni ad :

Yukardaki amaca göre görevin yeni adının «danışmanlık» ya da bu anlama gelecek bir kavram olması, görevlinin sıfatının da «danışman» ya

da bu anlamı içerecek bir kavram olması doğaldır. Biz bu bildirge boyunca bu kavramları kullanacağız.

Bağlantı :

«Yardım ve geliştirme» temel işlevine sahip kıldığımız yeni örgütün şimdi olduğu gibi teftiş kuruluna ya da doğrudan yürütme görevi yapan genel müdürlüklere bağlanması son derece yanlış olur. İllerde ve il örgütüne sıkı bağlarla bağlanması gene yanlıştır. İllerde bugünkü rehberlik ve araştırma merkezleri bu amaçla örgütlenmeli, Milli Eğitim Bakanlığında da Hizmet içi Eğitim Birimine ya da amaca uygun olarak kurulacak bir bölüme bağlanmalıdır. Bu kanalla öteki yardım edici ve geliştirici birim ve bölümlerle eşgüdüm sağlanmalıdır.

İllerde yeni işlevler için yeniden düzenlenecek olan «Rehberlik - Değerlendirme - Araştırma - Merkezleri»'nde şu bölümler ve işlevler yer almalıdır :

REHBERLİK - DEĞERLENDİRME VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

- a) Değerlendirme bölümü : İlgili uzmanlar.
- b) Araştırma bölümü : İlgili uzmanlar,
- e) Büro yönetimi : Gerekli memur.
- d) Daftışma (rehberlik) bölümü :
 1. Yönetim danışmanları
 2. Okul önces; eğit. danışmanları
 3. Temel eğitim genel danışmanları
 4. Türkçe danışmanları
 5. Sosyal bilgiler danışmanları (felsefe grubu dahil)
 6. Matematik »
 7. Fen bilimleri »
 8. Müzik »
 9. Beden eğitimi »
 10. Resim - İş »
 11. Tarım »
 12. Endüstriye] eğitim »
 13. Yabancı dil »
 - M. Ders araçları »
 15. Özel eğitim »
 16. Halk eğitimi »vb.

Bütünlük :

O zaman bugünkü anlamda iki örgüt (bakanlık, ilköğretim gibi) olmayacak, tüm eğitim kurumları arasında da birlik sağlanmış olacaktır. Bu danışmanlıklar birlikte planlayıp çalışacaklar, branş uzmanlıklarından yararlanılacaktır. Bugünkü, örneğin ilköğretim ve ortaöğretim arasındaki kopukluklar da giderilmiş olacaktır. Bir matematik öğretimi, anaokulundan ortaöğretim sonuna kadar bir bütünlük içinde izlenmiş olacaktır. Bu, öteki konularda da aynı olacaktır.

Engel İşlevlerin ayrılması :

Eğitim danışmanları bugün olduğu gibi zıt görevler yapmayacaklar, yaptıkları tüm işler birbirini tamamlayarak hizmetin gelişmesine yönelecektir. Soruşturma, sicil verme vb. işlevler ayrılıp başkalarına verilecek. Kovuşturma işi de okul ya da ilköğretim müdürlüklerine devredilecektir. Danışmanlık işi «değerlendirme» ve «araştırma» süreçleriyle tamamlanacak. Bu süreçlerde danışmanlarla uzmanlar ortak çalışacaklar. Görevlilerin değerlendirilmesinde ilgililer değerlendirme sonuçlarına başvurmalıdırlar.

Branşlaşma :

Danışmanlık hangi konu ve düzey için yapılırsa yapılsın, danışmanlar değişik temel branşlardan alınmalı ve branş zenginliği sağlanmalıdır. Bugün müfettişlerin çoğu, branşlarda öğretmenden geridirler. Bu nedenle gerekli saygınlığı yaratamamaktadırlar. Yeni düzenlemede bu sorun çözülecektir.

Eşgüdüm :

- Bakanlık düzeyinde : İl örgütleri, bakanlıkta bağlı oldukları birim aracılığıyla, her türlü yardım birimi ve kaynaklarından yararlanabilmelidir. Eğitim teknolojisi, öğretmen yetiştiren kurumlar, bilim kurumları vb. olanaklardan bu kanalla yararlanma olanağı olmalıdır. Bakanlık, ortak planlama yapabilmek için il örgütleri ile haberleşmeyi sıklaştırmalıdır.

- Milli Eğitim Müdürlüğü ile : Rehberlik - Araştırma - Değerlendirme merkezlerinin milli eğitim müdürlükleri ile ilişkileri katı hiyerarşik kurullarla olmamalı. Milli eğitim müdürü bu kişilere sicil vermemelidir. Birlikte planlamalı, milli eğitim müdürü, bu kuruluştan gerekli danışma hizmetini bekleyebilmelidir.

- Öğretmen yetiştiren okullarla : Öğretmenlikte hizmet öncesi eğitimle hizmet içi eğitim, birlikte bir politika olarak düşünülmelidir. Bu nedenle sözkonusu merkezlerle bu okullar işbirliği içinde çalışmalıdırlar.

Eğitim danışmanları, nöbetleşe, ğretmen yetiştiren kurumlarda çalışıp kendi branşlarının ğretim bilgisini okutmalı ve uygulamasını yaptırmalıdır. Öğretmen okulları da bu kurumun araştırma ve değerlendirmelerinden yararlanarak daha iyi ğretmen yetiştirme yoluna girmelidir. Bugün çoğu illerde ğretmen yetiştiren okul bulunmaktadır. Bu iki yönlü ve gerçekçi olanaktan yararlanılması son derece önemli bir husustur.

Hizmete yakınlık ve iletişim olanakları :

Rehberlik ve araştırma ve değerlendirme merkezleri her ilde bulunacaktır. Ancak, hizmetin gerektirdiği durumlarda görevlilerin bir kısmı ilçe ve kasabalarda oturup bir başvurma yeri olacaktır. Her türlü ulaşım olanaklarından yararlanılarak en ücra yerlere kadar danışmanlar ulaşacaktır. Öğretmenler danışmanları istedikleri zaman davet edebilecektir. Danışmanlar gerektiğinde öteki branş ve bölümlerden de yararlanacak yardıma hazır olacaktır. Danışmanlar kesinlikle «asayiş sağlama» görevi yapmayacaklar ve öğretmene en yakın yerde oturacaklar. Yeni denenen projelere katılacaklardır.

B. TEMEL İŞLEVLER VE YENİ OALIŐMA DÜZENİ :

Yardımlar ve geliştirme işlevi :

Danışmanlar, Milli Eğitimin amaçları işiğinde, söz konusu birimin amaçlarını gerçekleştirmek için her türlü olanaktan yararlanarak ve en ücra yerlere giderek öğretmenle omuz omuza çalışmaktan ekinmemelidirler. Yardımlar : 1) Ortak toplantılar, seminerler, geziler biçiminde, 2) İşbaşında bireysel yardımlarla, 3) Yazışma yoluyla yapılabilmelidir. Köye kadar giden danışman arabasıyla araç, gereç, gazete vb. ve en önemlisi umut götürmelidir. Teftiş antası yerini, umuda, çözüme bırakmalıdır. Bakanlığın ilgili kuruluşları bir plan dahilinde yardıma hazır olmalıdır. İllerde ğretmen yetiştiren kurumlardan, yatılı okullardan, ders araçları, halk eğitimi birimlerinden planlı bir biçimde yararlanılmalıdır. Yaz aylarında atıl kalan kapasiteden bu yolla yararlanılabilir ve bazı yasa hükümleri de hayata geçer. Yaz aylarında bütün öğretmenlere gezi ve kamp olanağı sağlanabilir. Bunun en etkili bir eğitim yolu olduğu unutulmamalı ve yeni yardım kuruluşu bu işi de planlamalı. Toplantı ve seminerlerde ğretmen okulları başta olmak üzere bütün olanaklardan yararlanmalı, öğretmenler orada yatırılmalı, yemek verilmeli, öğretmenlerle adaylar arasında iletişim sağlanmalıdır. Kendi aralarında demokrasiyi yaşamayı öğrenen öğretmenler, eğitimin demokratikleşmesini de hızlandıracaklardır. Bu konuda danışmanlığın önemi büyüktür.

Değerlendirme işlevi :

Değerlendirme iki aşamada olmalıdır : 1) Kurumun değerlendirilmesi, 2) öğretmen ve yöneticilerin değerlendirilmesi. Kurumun tüm olanakları ve işleyişi ortaya konmadan kişilerin başarısı hakkında doğru yargıya varmak çok zor. Değerlendirme konusuna danışman, uzman, yönetici ve öğretmenler katılabilir. Değerlendirmede bilimsel ölçekler, sağlam ölçütler ve geçerli güvenilir yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Bunların bir kısmı merkezi sistem olabileceği gibi, bir kısmı da yerel olanaklarla ve oradaki koşullar dikkate alınarak düzenlenebilir. Değerlendirme işi yapan görevliler kesin olarak sicil amirliği yapmamalıdır.

Değerlendirmelerden toplu ve sistemli sonuçlar çıkarılmalı, bunlar bakanlıktaki ilgili bölüme, teftiş kuruluna, milli eğitim müdürlüğüne, öğretmen okullarına ve ilgili bilim kuruluşlarına iletilmelidir.

Değerlendirmeler yaratıcı etkinlikleri teşvik etmelidir. Özellikle kırsal alanca çalışan görevlilerden layık olanlar ödüllendirilmelidir.

İnceleme - araştırma : »

İnceleme ve araştırmalar, bugün olduğu gibi yüzeysel geçilmemelidir. Çevreye özgü bir sorun planlı bir çalışma ile ele alınıp üstünde ekip olarak çalışılmalıdır. Çalışmalar genellikle uygulamalı alanlara yönelik olmalıdır. Bunun için Araştırma bölümünün sürekli bir politikası bulunmalıdır. Yeni programların geliştirilmesi, yeni yöntemlerin ortaya konması araştırmalara dayanmalıdır. Öğretmenlerden gelen sorunlar ve öteki çalışmalar sonunda karşılaşılan sorunlar sınıflandırılarak işlenecek duruma getirilmelidir. Çözülmesi zor sorunlar için bakanlık aracılığıyla öteki kurumlardan yardım sağlanmalıdır. Araştırmaların önemine öğretmenler ve öğretmen örgütü inandırılmalıdır.

Planlama :

Planlama bölümünün kendi çalışmaları ve öteki etkinliklerin sonunda ortaya çıkan bilgiler, veriler ve sorunlar planlama bölümünde toplanıp, ileriye yönelik çalışmalara malzeme olarak değerlendirilmelidir. İhtiyaçlar ciddi biçimde analiz edilip ve öneriler biçimine dönüştürülmelidir. Bugün olduğu gibi milli eğitim müdürlüğü uzmanlarının ne yapacağı sorunu ortaya çıkmamalı. Ve dağınık çalışmalar, kaybolan değerler, anlamlı ve yararlı bir yörüngeye girmiş olmalıdır.

Ç. ELEMEN YETİŞTİRME

Eğitim danışmanlarının yetiştirilmesinde temel kural, öğretmenlikten geçmek olmalıdır. Başarılı öğretmenlik yaptıktan sonra sınavla alınan

danışman adayları belli bir eğitimden geçirilip tekrar sınavdan geçirilerek atanmalıdır. Bir süre uygulama yaptıktan ve «yardımcı» sanını taşıdıktan sonra asil danışman olmalıdır. Bazı konular için tersine bir uygulama da mümkündür. Bu dalların eğitimini gören kişiler, sonradan öğretmenlik yapıp atanabilen. Danışmanlığın dışındaki işleri yapan plan-cılar, değerlendirme uzmanları, araştırmacılar farklı nitelikler taşıyabilirler. Ancak eğitim dalından yetişmeleri kuralı konmalıdır.

İster öğretmen okulu, ister eğitim enstitüsü çıkışlı olsun, ilkokul öğretmenleri kurslar ve yazışmalı eğitim yoluyla danışmanlıklara geçebilmektedir. Bu yol öğretmenliğe de bir canlılık getirecektir. Özellikle danışmanları, özel eğitim ve yönetim danışmanları ilkokul öğretmenlerinden yetiştirilebilir. Geçmiş deneyler bu kanımızı haklı çıkarmaktadır.

(III) ÖĞRETMENLERİN YARGILANMASI

Anayasamız, «olağanüstü yargı mercileri kurulamayacağını», «hakimliğin teminat altında olduğunu», «yargıçların atanmalarının, terfilerinin ve özlük işlerinin özel yasalarla düzenleneceğini» hükme bağlamıştır. Öte yandan MM'HK, CMUK ve 657 s. kanun, memurları memurlara yargılatmaktadır. Muhakkak olarak görevlendirilen memur «sorgu yargıcı yetkisi taşır». İdare kurulları ile disiplin kurulları bu soruşturmalara dayanarak hüküm verirler. Ve kendileri birer «yargı mercii» gibi çalışırlar. Anayasamız «yargıçlar emir, telkin ve talimat almadan görev yapar» hükmünü getirdiği halde, bu kişi ve kuruluşlar emir ve telkin alırlar ve amirleri tarafından kolayca cezalandırılırlar. Bir de buna hukuk formasyonu olmayan bir görevlinin yargılama yaptığı gerçeği eklenirse iş büsbütün ciddiyet kazanır. Bu durumda memurun memuru yargılması ve disiplin kurulları Anayasamızın açık hükümlerine aykırıdır. Memurların, bağımsız idare mahkemeleri kurularak burada yargılanmaları ve soruşturmalarının bu organlar eliyle yürütülmesi Anayasal bir zorunluluktur. Vali, sadece memurun görev yerini geçici olarak değiştirmekten, daire üstü uyarma yapmaktan başka işlem yapmamalıdır.

T A R T I Ő M A L A R

Cevat GEZGİN : Sayın arkadaşlarım «Teftiş ve Değerlendirme» konusundaki eleştirilerime geçmeden ewel, DEK'in işleyişi hakkında bazı Őeyleri aktarmak istiyorum.

DEK'in başlayişından bu yana delege arkadaşlarımız, DEK'in işleyişini bazı konularda bilmemektedirler. DEK bildirgelerinin ellerine geçmediğini ısrarla söylemektedirler. DEK'in düzenleme kurulunun bugüne kadar yaptığı çalışmaları yetersiz görmektedirler. Yetersiz görmek ayrı Őeydir, yapılan çalışmaları da görmemezlikten gelmek ayrı Őeydir.

Haziran 1977 ayında DEK düzenleme kurulunun uzman arkadaşlara eğitimle ilgisi olan arakadaşlara hazırlattığı bildirilerin bir bölümünü Şu-
belere göndermişlerdir. Daha sonra DEK Düzenleme Kurulun'un Şubelere gönderdiği yazılarda, bu Demokratik Eğitim Kurultayı'na Őubelerin katkı-
larını almak, DEK bildirgelerini tartişmak, oradan aldıkları nerileri, DEK delegeleri aracılığıyla kurultaya getirmektir z. Ama arakadaşlarımız ya gelen yazıları okumamışlar, buraya gelmişler, DEK kurultayının işleyiş biçimini pervasızca eleştirmektedirler, bu eleştirileri bir yerde kısıtlamalı.

Bildirilerin bir kısmının zamanında yetiştirilemeyeişinin eleştirisine ben de katılıyorum. Bir takım teknik nedenlerden dolayı, bildirilerin tümü, bu-
güne kadar son günlere kadar, yayınlanmamış olması eleştirilebilir kanı-
sındayım.

Teftiş ve Değerlendirme sorununa bakmadan önce, eğitimi belli bir sistematik yapı içinde değerlendirmek zorundayız. Burada zaman zaman tartişmaları, sanki o konu, eğitimin diğer konularından bağımsızmiş gibi değerlendirilmekte ve tartişılmaktadır. Eğitimi ilgilendiren tüm konular birbirleriyle bir btnlk ve diyalektik içerisinde değerlendirilmelidir. Eğer bunu gözden uzak tutarsak ve bilinen konuları, belli bir btnlk içerisinde, eğitim bütünlüğü içerisinde değerlendirmezsek, o konuya sb-
jektif yaklaşmış oluruz. Ben, eğitimin genel hatlarıyla yaşadığımız d-
nemde emperyalist-kapitalist sistemin eğitimdeki uzantılarını, eğitimdeki olgularını ele alarak bunun da teftiş ve değerlendirmeye yansımısını ge-
nel bir biçimde koymaya çalışacağım.

Bir işin yolunda gidip gitmediğini, amaçlanan hedefe ulaşılıp ulaşıl-
madığını anlamak için o işin uzmanları tarafından yapılan yoklama işine denetleme (teftiş) denir. Denetlemede amaç : Tüm alışanların çalışma isteklerini artırıcı, mesleklerine alişmalarını, bilimsel gelişimlerini sağlayıcı nitelikte olmaları gerekir. Ülkemizde yapılan denetleme genel hatları ile Şu uygulamaları içermektedir:

Kusur arama, gözdağı verme, amirlerin istek ve arzularını yerine getirme biçiminde anlaşılıp uygulanmaktadır. Sindirme, gözdağı verme olarak belirlenen denetleme, egemen sınıfların işine yaramaktadır. İlerici yurtsever öğretmenlerin cezalandırılması, düzenin korunması için bir araç olarak kullanılmaktadır. Devrimci, ilerici öğretmenlerin öğrencilerine doğru tavır vermesi onları araştırmaya yönlentmeleri, teftiş balyozu altında ilerici, yurtsever görevlerini yapmaları engellenmektedir. Teftiş ve değerlendirme, Emperyalist-'Kapitalist sisteme karşı çıkan emekçi sınıf ve tabakaların ekonomik, sosyal, kültürel ve politik bakımdan gelişme sürecini hızlandıran, bu sınıflara bilinç götüren ilerici, devrimci öğretmenlere karşı kullanılmaktadır. Sınıflarında Emperyalist-Kapitalist sistemin ruhuna uygun eğitim yapan, planlar hazırlayan düzenin öğretmenleri ödüllendirilmekte, okuyan, araştıran hem kendisini nemde çevresini yetiştiren ilerici yurtsever, devrimci öğretmenlere zayıf raporlar verilmekte kıym makinaları alabildiğine işletilmektedir.

Teftiş ve Değerlendirme : Her türlü değeri yaratan başta işçi sınıfımız ve emekçi halkımızın özgür ve mutlu bir geleceğe kavuşması için yapılan eğitimin hedefine ulaşip ulaşmadığını ölçme olmalıdır .

Terfi ve ilerlemede : Öğretmeden habersiz, öğretmeni görmeden, yada 1 -2 saatlik objektiflikten uzak bir biçimde yapılan değerlendirme- nin sonucunda doldurulan gizli raporlar başarıyı veya başarısızlığı ölçmenin yolu olmamalı. Öğretmenin topluma hizmeti doğayı ve toplumu ileriye doğru değiştirmesi ölçme ve değerlendirmede esas alınmalıdır.

TEFTİŞ VE DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ ÖNERİMİZ

Teftiş ve Değerlendirme ile ilgili Önerilerimiz

•) — Mevaut teftiş sisteminin kaldırılması :

2 — Teftiş ve değerlendirmenin demokratik bir öze kavuşturulması için •-

A) Rehberlik Araştırma Merkezlerinin işler hale getirilmesi için yapılacak çalışmalar :

a) R.A.M. lerine ilerici, demokrat uzmanların atanması.

b) Bu uzmanlar çevrenin, sosyo - ekonomik şartları ve sorunları bilimsel bir incelemeden geçirmeli. İnceleme sonuçları ilköğretim müfettişleri ve öğretmenler tarafından seçilecek komisyonlarca incelenmeli, öneriler «Rehberlik Araştırma Merkezlerine» gönderilmelidir.

c) R.A. Merkezleri bu önerileri değerlendirdikten sonra uygulamada karşılaşılan sorunlar bakanlığa bildirilmeli, bakanlık bu öneri ve istekleri mutlaka uygulamalıdır.

d) Bu uygulamanın temel amacı, eğitimi uygulayanların eğitim politikasının saptanmasında, uygulamasında söz ve karar sahibi olmalarıdır.

B) Teftiş ve değerlendirmenin demokratik bir öze kavuşturulması için :

a) İlköğretim müfettişlerine sadece rehberlik görevi verilmelidir.

b) Değerlendirme her okuldaki öğretmenler, idareciler, ilköğretim müfettişlerinin ortak bir ürünü olmalıdır. (Yöneticilerin öğretmenler tarafından seçilmesi ön koşulu ile)

c) Başarısızlıklar, terfiyi engelleyen bir fobi olmaktan çıkarılmalı, öğretmenin, öğrencilerin başarısızlıklarının temelini inilerek gerçek bir rehberlik yöntemi ile asgariye indirilmelidir. Ülkemizin içinde bulunduğu emperyalist-kapitalist sisteminin politikasından gelen bu bozuk eğitimin sorunları öğretmenlerin ve öğrencilerin başarısızlıkları gibi gösterilmesinin önüne geçilmelidir.

d) Öğretmenler ülkemizin içinde bulunduğu faşist, asimilasyoncu eğitimin getirdiği olumsuzluklar konusunda geniş bir yaygın eğitimden geçirilmelidir.

e) Öğretmenler mesleki, kültürel bir eğitimden geçirilmelidir.

f) İlköğretim müfettişlerinin sayıları çoğaltılmalı, her üç okula bir eğitim uzmanı verilmelidir. Bu uzmanlar okullarda uygulanan eğitimin sağlıklı bir yapıya kavuşabilmesi için rehberlik görevlerini eksiksiz yapabilmeleri sağlanabilmelidir.

g) Yakın köyler üniteler halinde 10 köye bir eğitim uzmanı düşecek bir şekilde ayarlanmalıdır.

C) Disiplin Kurullarının Demokratik bir öze kavuşturulması için :

a) Hem yargı organı, hemde davacı, özü bulunan disiplin kurullarının hiç bir yasal dayanağı yoktur. Kaldırılmalıdır. Yerine disiplin mahkemeleri kurulmalıdır.

b) Öğretmenlerin mesleki kusurlarını, disiplinsizliklerini inceleyen bir kurul oluşturulmalıdır. Bu kurulun tüm üyeleri öğretmenler içersinden ve öğretmenler tarafından seçilmelidir.

Bir de bildiriyi hazırlayan sayın arkadaşlarım müfettişlerin bazı olumsuzluklarından söz etmişlerdi. Müfettişlerin aldıkları yolluklar konusunda bir fikrimiz yok, açıklarlarsa yararlı olur. Teftişe geldikleri zaman/müfettişler senede bir geliyorlar, grup teftişine biz de karşıyız. Aslında getirilen yöntemler, müfettişlerin tek tek sınıflara girerek öğretmenlerin incelenmesi, öğretmen üzerinde karar vermesini getiriyor. Aslında grup teftişi, müfettişlerin topluca sınıfa girip öğretmeni değerlendirmeleriyle ancak sağlanabilir. Ama bugünkü yapısıyla bir veya iki saatlik öğretmeni değerlendirmesi kesinlikle objektiflikten uzak bir değerlendirmedir, o da öğretmen hakkında kaba saba bir fikir bile veremez, yaptığı 2 saatlik teftişte. Teftiş ve değerlendirmenin sistematik bir yapıya kavuşturulması gereklidir. Bu sistematik yapıya kavuşturulmadığı ölçüde, öğretmenler teftiş balyozunun altında inim inim inlemektedir. Egemen güçler bu teftiş balyozundan azami ölçüde yararlanmaktadır.

Öğretmenler hakkında doldurulan bilgi raporu da öğretmenleri, ilerici, demokrat olmalarını da bir ölçüde engellemektedir. Teftiş raporlarının, gizli raporların hazırlanmasında bir önerim daha olacak. Deminki getirdiğim önerilere bağımlı aslında. Bu öneriler Milli Eğitim Müdürü öğretmen hakkında karar verir, vali öğretmen hakkında karar verir, kaymakam öğretmen hakkında karar verir, ilköğretim müdürü öğretmen hakkında karar verir. Bir ilkokul öğretmenin en az 5 veya 6 egemen çevrelerin idari bütünlüğü, idari sistemiği içerisinde getirdikleri kişiler tarafından denetlenmektedir.

Vali öğretmeni tanımaz, ilköğretim müdürü tanımaz, sınıfına da girmez, ama öğretmen hakkındaki yargıları, öğretmenin ilerici, demokrat, yurtsever olmasından dolayı doldurdıkları gizli raporlar sayesinde öğretmen arkadaşlarımız, TÖB-DER'li öğretmen arkadaşlarımız terfi edememektedirler. Biz sorunlarımızın çözüme kavuşturulmasından da yana değiliz; Sorunlarımızın köklü çözümü, grev'i, toplu sözleşmeli sendikal hakların alınmasına bağlıdır. Saygılarımla.

Necati KUBİN : Bildirgenin giriş bölümünde ve genelinde teftiş sistemi, düzenin bir parçası olarak değil, düzenden bağımsız bir olaymış gibi başlıbaşına bir konu olarak ele alınmış ve bu nedenle analizinde yer yer yanılgılara düşülmüştür. Örneğin; Teftiş sisteminin yasal mevzuata göre denetleme-rehberlik-soruşturma olarak ifade edildiği, pratikte ise, yalnızca denetleme ve soruşturmanın işlediği, rehberliğin yapılmadığı eleştirilmektedir. Buna bağlı olarak da, müfettişlerin egemen sınıflar tarafından kılımlarına değinilerek «demokrasi savaşında ileri gelenler» deyiimi kullanılarak kurumun ilericiliği gibi bir yanılgıya düşülmeye uygun adlandırılmalar yapılmaktadır. Tek tek müfettişlerin hatta müfettişlerin büyük

çoğunluğunun yurtsever ve demokrat olduklarından kuşku duymuyoruz. Ancak sorun. Teftiş Kurumu'nun karakteri ile ilgilidir.

Bütün toplumlarda Teftiş Kurumu - denetleme yer almıştır. Ve her toplumda egemen sınıfın eğitim politikasının (amaçlarının) gerçekleşip gerçekleşmediğinin ya da ne kadarının gerçekleştiğinin saptanması, bu amaçların dışına çıkanların hizaya getirilmesi etkinliğidir. Yoksa teftiş kurumu; ilgili mevzuatta anlatıldığı gibi (burjuva devletin biçimsel eşitlik olarak yasalarına koyduğu ama gerçekte varolmayan özgürlükleri gibi) yetiştirme ve rehberlik etme kurumu değildir.

Yazılı metinlerde, denetleme, rehberlik ve soruşturmanın birlikte yürütülmesinden ve böylece öğretmenin yetiştirilmesi ve eğitimin iyileştirilmesinin Teftiş Kurumu'nun görevi olduğundan söz edilmektedir. Ve bu görevin müfettiş tarafından yerine getirilmesi istenmektedir. Bu Teftiş Kurumu'nun eğitim düzeni, eğitim düzeninin de siyasal düzen bütünlüğü içinde düşünülmediğinin bir ifadesidir. Oysa Teftiş 'Kurumu, sözcüğün tam anlamıyla egemen sınıflar adına hesap sorma kurumudur. Bugün Türkiye'de ve tüm diğer ülkelerde bu böyledir. Sosyalist ülkelerde eğitimin gelişmesi için uzmanlık ve rehberlik birimlerinin yanısıra, ayrıca teftiş kurumu da vardır. Ve bu kurum eğitimi, işçi sınıfı adına denetleme görevini yürütür.

Kapitalist toplumlarda Teftiş Kurumu'nun tümüyle kaldırılması olanaksızdır. Ancak buna karşı denetleme, rehberlik ve soruşturmanın birlikte yapılmasını savunmak da bize düşmemelidir. Biz, müfettişlerin ve müfettişlik kurumunun - soruşturma ve denetleme yetkisinin kaldırılmasını ve müfettişlerin rehber öğretmenler durumuna getirilmesini savunmalıyız.

Müfettiş kurumunun İslahını değil, rehber öğretmenliğin geliştirilmesini savunmalıyız.

ÖZETLE :

1. Müfettişlik kurumunun soruşturma ve denetleme yetkilerinin kaldırılması, yerine rehber öğretmenliğin konulması,
2. İki müfettişlik sisteminin kaldırılması (bakanlık - ilköğretim) tek rehber öğretmenlik kurumunun geliştirilmesi,
3. Öğretmenlerin müfettişlerle aynı örgütlerde örgütlenmesini sınırlandıran genelgelerin ve baskıların kaldırılması,
4. Ayrıcalığı körükleyen ücret farklılığının giderilmesi için mücadele edilmelidir.

Devrimci, demokrat, yurtsever müfettişlerin, nesnel olarak işveren temsilcileri olmaları durumunun sona erdirilmesi için mücadele edilmelidir.

İbrahim İSPİR : Değerli arkadaşlarım. Giddi bir konuda hazırlanan bildirden ötürü, 'bildirge yazarı sayın Niyazi ALTUNYA'ya teşekkür ediyorum. Bazı bölümlerine, günümüz koşulları içinde yaptığı yorumlara ve getirdiği önerilere katılıyorum. Ancak bugünkü teftiş sistemi ve öğrenim düzeni ne denli ekonomik 'katkılarda bulunursanız bulunun sonuçta değişen birşey olmayacaktır. Burjuvazi düzeninin her kurumunun işlerliğini kendi çıkarları doğrultusunda insan yetiştirme şartını kanunlaştırmıştır. Bize düşen görev bu işleyişi engellemek ve bunu çarpıttırmaktır.

Teftişle görevlendirilmiş müfettişlerin pek çoğu bağnaz tavırlarını kırıp, demokratik bünyeye sahip insanlar durumuna gelmişlerdir. Bu niteliğe sahip müfettiş arkadaşlardan, olumlu sonuç atamayacağım anlayan egemen sınıflar, müfettişlik kurumunu kaldırma yolunu denemişlerdir, bunda başarılı olamadılar, olamadıkları için, denetimlerini 3 yılda bir yapma yolunu seçtiler ki bu arada, bu denetim sistemini, çoğunluğu faşist olan okul müdürleri yapmışlardır. Şöyleki ki: İlkokullardan, bundan böyle 3 yılda bir teftiş sistemi getirilmekte, gerekçeleri de ortaöğrenimle ilköğrenim arasındaki bütünlüğü sağlamak.

Oysa, amaçları gerçekten bu değildir. Kıyım mekanizmasını daha da hızlandırmak, ve böylece öğretmeni daha kolay kıyabilmek amacını gütmektedirler. Biçim ne olursa olsun, bizi ilgilendiren öz olmalıdır. Adı isterse müfettiş, isterse danışman olsun, özde, temelde değişen birşey olmayacaktır. Biz burada şunu önermeliyiz. Herkese olduğu gibi kendi yöneticilerimizi kendimiz seçmesi temelinden 'hareket ederek kendi yöneticilerimizi, ya da müfettişlerimizi kendimiz seçmeliyiz ve bu ilkede olumlu tavrı koymalıyız.

Aksi halde, egemen sınıfların istediği teftiş ve değerlendirme biçimi, sürüp gidecek, öğretmen, müfettişin gözünde daima kusurlu bir insan niteliği kazanmış olacaktır. Bu kusurlu insan durumunda olmayan öğretmen, egemen sınıfların istediği biçimde yığınları yetiştirmeye çalışacak ve böylece, toplum giderek egemen sınıfların istediği biçime dönüştürülmüş olacaktır. Biz burada bunu kırmak ve bu yönetime son vermek gerektiğini duyuyoruz. Böylece kendi yöneticilerimizi seçme ilkesini prensip edindiğimiz gibi, kendi denetimlerimizi de bizzat kendimiz seçmeliyiz.

'Bu konuda yüce kurultayınızın iyiden 'iyiye eğilmesini hassaten diliyor, saygılar sunuyorum.

Ali ASLAN : Sayın kurultay delegeleri ve sayın konuklar! Eleştirileri-me geçmeden önce şunu söyleyeceğim. Benden önce konuşan ve daha önceki bölümlerde konuşan arkadaşların bazıları şunu söylediler: DEK bildirgelerinin gelmediğine değindiler. Gelmemiş olanlar olabilir, eksik olanlar olabilir, eksik olanlar da vardı benim bildiğim kadarıyla. Fakat bazı şubelerde DEK bildirgelerinin tartışılmasından kaçınıldı. Özellikle bunu duyurmak isterim.

Demek ki yalnız bu konuya değil, gelen bildirgeler tartışılırdı, ta-banın önerileri alınsaydı, şurada tartışılan bildirge zenginleştirilebilirdi. Yeni kazanımlar sağlanabilirdi. Niyazi ALTUNYA arkadaşın hazırlamış olduğu, kurultaya sunduğu bildiri için teşekkür ederim. Benim önerim şu olacak; İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında öğretmenler, müfettişler kadar etkilidir, onların raporları da geçerlidir. Okul müdürlüklerinden denetleme yetkileri alınmalı, okul müdürlükleri daha yetkin ellere, daha yetkin kişilere teslim edilmelidir. Teşekkür ederim.

Aziz MAHO : Arkadaşlar, benim denetim konusunda, müfettişlik ko-nusunda konuşacakları'm : Düzenle ilişkin olan yönüdür. Pratikte uygula-ma ile ilgili olan yönüdür. Arkadaşlarım, düzenle olan ilişkilerini belli öl-çüde belirlediler. Fakat arkadaşlar, biz bu kurultayda, yani resmi olarak örneğin Milli Savunma Bakanlığı'nın şurası toplanır, alınan kararlar, üc-retler dahil her türlü olanaklar çırpı çırpına yerine, harfiyen getirilir. Ku-rultayımızın bu bakımdan, yani alacağımız kararlar ve doğrular eibetteki önemlidir.

Yani ileri düzen mücadelesi yapan bizler ve TÖB-DER ve belli öl-çüde, içinde bulunduğumuz pratiği somut yakalamak zorundayız arka-daşlar. Biz şu ayrımı yapacağız. Arkadaşlar, biz öğretmenlerle, bizim gibi düşünen TÖB-DER üyesi devrimci - demokrat gerçekten namuslu müfet-tişleri ve hele hele bizimle beraber kader birliği edenleri ayrı tutacağız. Yani biz buna dikkat etmediğimiz zaman arkadaşlarım, zannediyorum, müfettiş arkadaş da benim gibi 'konuşmasında kıyıldığını ve hâlâ bu mese-leye uğraştığını söylüyor, biz bunu ayırmak zorundayız.

Yani biz eleştirirken, doğrulan tesbit ederken, karşımızda düzenle doğrudan doğruya ve bu düzenin bekçiliğini üstlenmiş, ve bunu bir na-mus saymış, aslında namussuzluk görevi kadar, onun şerefsizliği kadar hiç dünyada eşine rastlanmamış bir köpeklik kadar düzenin bekçiliğini yapanlarla, biz gerçekten namuslu insanları ayırmak zorundayız.

Bundan önceki bir oturumda tartışan bir arkadaşımız bir kurumsal değerlendirme sistemi geliştirilmesini istiyor. Fakat ayrıntıları ne olacak-

tır, ben burada anlayamadım. Şöyle düşünüyorum. Eğer bir kurumsal değerlendirmeye girecekse örnek olarak pratikte, diyelim özellikle birinci devreyi okutan öğretmenler, ikinci seneyi okutan öğretmenler, kendi aralarında bir kollektif çalışma yapmalıdırlar. Arkadaşlar, düzen bizi bireyci yetiştiriyor. Müfettişlik bundan ayrı değildir. Biz okullarda biri birimize kapalı kutular gibiyiz. Yani, eğer kurumsal değerlendirme bu anlamda öğretmenlerin, belirli öğretmenlerin birbirleriyle kollektif çalışmaları, sonra devrimci - demokrat müfettişlerin, bu esasları gözönünde tutmak suretiyle, düzen onu zorluyor. Müfettişin arkasından müfettiş koyuyor arkadaşlar.

Müfettişin arkasında müfettişlerin olduğu gerçeğini bilelim. Teftiş bu olacak arkadaşlarım, biz; gerçekten inanmış olanlar, kollektif çalışma yapacağız ve kollektif değerlendirme isteyeceğiz arkadaşlar. Size somut bir uygulama dana önereceğim : O da şöyle : Ben bir ilkokul öğretmeni-yim, Malatya'da çalışıyorum. Grup teftişleri var, deminki arkadaş gayet güzel belirtti, öğretmeni korkutan, bakanlık müfettişleri daha önce grup grup geliyorlardı ya ilkokullara böyle bir hışımla gelirler. Geliyor, derse giriyor, yarım saatlik bir ders içerisinde içeri girer girmez, çıkarın kâğıtları, defter kalemleri çıkarın. Yani şimdi öğretmen sınıftadır, öğretmen değerlendirme içindedir, öğretmen o konuda en azından 2 sene 5 sene okutan arkadaşdır. Değerlendirmesini yapmıştır, incelemesini yapmıştır, sınıfının seviyesini bilmektedir, şimdi ben şunu öneriyorum. Teftişi öğretmenle binlikte o müfettiş değerlendirmesi lazım. Yani değerlendirmeye müfettiş, bilimsel olarak objektif olmayan yöntemlerle ve sağlıklı olmayan yöntemlerle değerlendirmeye girişiyor.

Benim sınıfta şöyle yapıldı arkadaşlar; Çıkarın defter kalemleri, konumuz matematik, çevirin kâğıdınızı, yazın! Yani arkadaşlar şimdi çocuk, b...ne derece objektif araçları bakımından ne derece doğru, ve ondan sonra, öğretmen başarısız. Aslında bu tür denetimi yapan müfettiş başarısız. İkincisi arkadaşlar, biz düzenin yüzünden bu duruma düşüyoruz. Geri kalmış bir toplumun okulundan arapcanın kaldırılması, reformcu bir toplumun öğretmeni olarak, en yoksulluk içinde çalışan yani, odunu olmayan, oturduğu yeri olmayan, kapısına aç gelen çocukların başarısızlığı avnı zamanda öğretmen'in de başarısızlığı olmaktadır.

Biz müfettişlerle birlikte bir düzenin başarısızlıklarını, düzenin üzerimize koyduğu ağırlığın başarısızlığını çekiyoruz ve bu bize ekonomik olarak yansımaktadır beyler. Karşımızda bulunan ve yoksulluk içinde olan çocukların, eğitim araçlarından yoksun olan çocukların başarısızlığı ve üstelik de objektiflikten uzak bir değerlendirmeden doğan başarısızlığın değerlendirmesini yapamıyorsunuz. İşte, devamlı olarak,

en güzel bir tabirle... olmuş bir düzen bizim tarafımızdan, adımıza teftiş vermektedir.

«Arkadaşlarım, benim bu konuda pratikte söylemek istediklerimi toplarsam şöyle : Arkadaşlarım afedersiniz bu konunun biraz dışında olur ama 'bir komisyonda, pratikte güncel mesele olan ders ücretleri konusu! Bazı arkadaşlar efendim ders ücretleri konusunda en etkin mücadeleyi yapalım, gidelim, direnelim. Arkadaşlar, DEK'in amacı ve hele bu ortamda 26 tane öğretmenin öldürüldüğü bu ortamda, eğitimin işgal altında olduğu bu ortamda, işte eğitim enstitülerinin durumu gözler önündedir. Ve DEK'in genel anlamda Türk'iyenin eğitim sorunlarını tartışacak, olgunlaştıracak. Ve de bu ortamda. Biz, eğer gerçe'kten öğretmenlerin ekonomik durumunu kökünden sağlayacak bir çözüm ararsak, başvuracağız. Yani ülkemiz bu salon değildir.

TÖB-DER şubeleri bu salon değildir. Biz amaçlarımızı saptarken, eylemimizi saptarken, geçmiş deneylerden büyük dersler çıkarmak zorundayız. DEK, bütün öğretmenlerin 'harekete geçeceği bir olguysa, hayır. Fakat ben zannetmiyorum 'ki, yani biz ders ücretlerini aldığımız zaman... verdiğimiz zaman öğretmenin ekonomik durumunu çözeceğine ben inanmıyorum. Ancak şu güncel sorun olduğu için söyledim. Saygılar sunarım değerli arkadaşlar.

SUNUCUNUN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Niyazi ALTUNYA : Arkadaşlara çok teşekkür ederim. Yalnız biraz vakti geçtiler diyeceğim. Eleştiriden çok, benim söylemek istediklerimi arkadaşlarım anlattılar... anlatması yerine öğretmenin anlatması herhalde çok doğal bir yol. Benim eğer bu konu üzerinde çalışma olanağım olursa, genelinde çok zor bir iş öğretmenlerin anıları bölümünde, müfettişlerin değerlendirmelerine değinmeye çalışacağım. Aslında edebiyatımıza da geçmiş bir konu. Edebiyatımızda da müfettişin yeri pek... değil. Arkadaşların okudukları yazılarda hatta bazı romanlarda bunu açıkça görebilecekler. Burada da konuşanlar bunu dile getirdiler, burjuvazinin maşasıdır, polisidir, cesaretle söyleyebilirlerdi, benim eski müfettiş olmam bu kadar önemli değil. Ben kendim söylüyorum bunu, söylemeye çalışıyorum. Yalnız zaman darlığı nedeniyle bazı ayrıntılara gidemedim. Arkadaşların bu katkılarını mutlaka değerlendireceğim, bana yeni umutlar açtılar, bu konuda yazarsam, eğer çalışırsam bunları ayrı ayrı değerlendireceğim.

Şimdi genel merkezle ve düzenleme kurulunun çalışmalarına ilişkin konularda ben herhangi bir yanıt verecek durumda değilim. Arkadaşlarımın bazı bildirimleri alamamış olmaları gerçekten önemli bir engel, da'ha ilginç eleştiriler gelebilirdi. Daha ayrıntılı olabilirdi. Bir de sık sık tekrarlanan eleştirilerde bazı arkadaşlarım köktenci bir tavır takındılar. Aslında bu işlerle uğraşmak boşmudur? Yani birşeyi halletmezini? Şimdi «Demokratik Eğitim Kurultayı» kurultayımızın adı ve Devrimci Eğitim Şurasından da dersler alarak yeni bir hava vermeye çalışıldı. Herhalde demokratikleşme süreci içinde olduğumuzu unutmamamız lazım. Hiç bir *pnen* getirmeyelim, tiç birşey söylemeyelim bize bakanlıkta bazı iyi niyetli kişilerin söylediği şu.

Ben kendilerine, Türkiyenin durumu, sınıfları üzerinde durmadım, bu benim boyumu da aşan bir konu, başka bir bildiride de işlenebilir. Aneak demokratikleşme süreci içerisinde yapılabilir bir çalışmayı yapmaya çalıştım. Tabii aradan 4 - 5 ay geçti üzerinden baskıya verileli. Meselâ MC iktidardan giderken bir genelge yayınladı. Bu genelgeyi bazı gerici basın şöyle değerlendirdi : «Gözünüz aydın öğretmenler, müfettişlerin baskısından kurtuldunuz» gibi ilk bakışta bayağı cazip gelen bir laf. Biz onu başka biçimde söylüyoruz. Öğretmenin sık sık rahatsız edilmesi yerine öğretmene dost elinin uzanmasını istiyoruz. Bunu arkadaşlarım belirtti, kabuklu bir teftişle, kabuklu bir kurumla nedense yapılamazdı.

Fakat şu unutulmasın belki değerlendirmelerim eksik olur... eylemini iyi düşünelim. Bu eylemde burjuvazi müfettişi, bekçisi, polisi yaptırma-

miştir. Gayet tabii ki köy, Türkiye de kuşak değişmesinin köy enstitüsü kuşağının getirdiği canlılığın büyük katkısının olduğu, herhalde demokratik eğitim yada demokratikleşme mücadelesi verilmeseydi, bu tip müfettişlere daha geç kavuşurduk. Herhalde bizim de alacağımız mademki köy enstitüleri gibi resmi kuruluşlar yok bazı önlemler, kararlar bir baskı unsuru olarak gidecekti. Arkadaşlarımın önerilerine aynen katılıyorum. Ben 20 yıl ilköğretim müfettişliği yaptım. Ve halen de devam ediyorum bu işe, önemli değil, belki yakın tarihimizde 3 müfettişlik durumu oldu ama, öğretmenlik deyimine ta meşrutiyet devrinde rastlıyoruz. Bu hiç birşey değildir. Ayrıca Danıştay kararı alan bütün müfettişlerde görevlerine döndürüldüler, bunun nasıl yorumlanacağı ayrı bir konu.

Yardımcı oldular, zaten benim işlemek istediğim konu da oydu. Müfettişleri de biz seçelim. İyi bir niyet ve dilek, fakat getireceğimiz sistemin biz de biraz önce Fakir abimizin belirttiği gibi ikna edici olması gerekiyor.

Müfettişler yakın tarihimize kadar seçilirdi, keşke seçilmeseydi, yalnız seçimli kişiler bizim ihtiyacımızı görmez. Okul müdürü de olsa, arkadaşlarım da belirttiler. Okul müdürüde seçse seçtiğimiz yetmez. Geçen yıllarda gördük, 1974-75 arasında bazı arkadaşlarımız önemli... geldiler onlardan ders çıkarmamız lazım, bunların eğitimleridir. Yani burjuva düzeni içinde de olsa ki, başka bir eğitim düzeni yok zaten, ayrıca eğitilmeleri gayet tabii ki gerekiyor. Müfettişlerin arasında bu kadar eski bir kurum olmasına rağmen bir çalışma yöntemi birliğine rastlamadım ben. Ama benim yaptığım mj müfettişlikti? Başka birisinin yaptığı mı müfettişlikti? Bu konuda bir fikre varamadım.

Hatta ben 24 - 25 yaşlarında müfettiş oldum, öğretmen olursam zarar ederim diye orda daha çok zararlı oldum, yani eski öğretmenlerimizden birisi «Hadi teftiş et, teftiş.» dediği zaman şaşırđım. Şöyle bir köşeye oturdum, öğrencilerin yazdıklarını, sonra sınıf bana teslim oldu, öğretmen kenara çekildi yavaş yavaş ve böyle sürdü gitti bu iş. Yalnız bir eksiklik gördüm, müfettiş öğretmendir, öğretmenlikten gelir. Ama burdaki eleştirileri yapan arkadaşlarımızın bir çoğu müfettiş olduğu zaman amansız bir baskıya girdiler. Ve şaşarsınız, sıfatı değişti, yani bu kabuklu kurum birçok arkadaşı öğüttü. Sadece devrimci tavırlı olmak yetmedi bu işe. Burjuvazinin pis yasalarını, yönetmeliklerini, şunlarını, bunlarını öğrenmeden, derlemeden bu iş olmadı, ben istemediğim halde bunların bir kısmına eğilmek zorunda kaldım. Ve çok şükür müfettiş olmadan bu meslekten ayrıldım. Saygılar sunarım.

